

tieto & *trendit*

syyskuu 2011

talous • yhteiskunta • ympäristö

Palkkaerot
pysyneet
ennallaan

Sijoitustoiminnassa verovalvonnan musta aukko

Suomi on Euroopan metsäisin maa

Metsien osuus maa-alasta on Suomessa Euroopan unionin suurin. Suomen koko maapinta-alasta yli 75 prosenttia on metsää. Seuraavaksi eniten metsää on Ruotsissa, Sloveniassa, Latviassa ja Virossa. EU:n maapinta-alasta 37 prosenttia on metsää.

Suomessa metsien kokonaispinta-ala on 23 miljoonaa hehtaaria, josta runsas 20 miljoonaa hehtaaria on metsämaata ja 2,7 miljoonaa hehtaaria vähäkasvuista kitumaata.

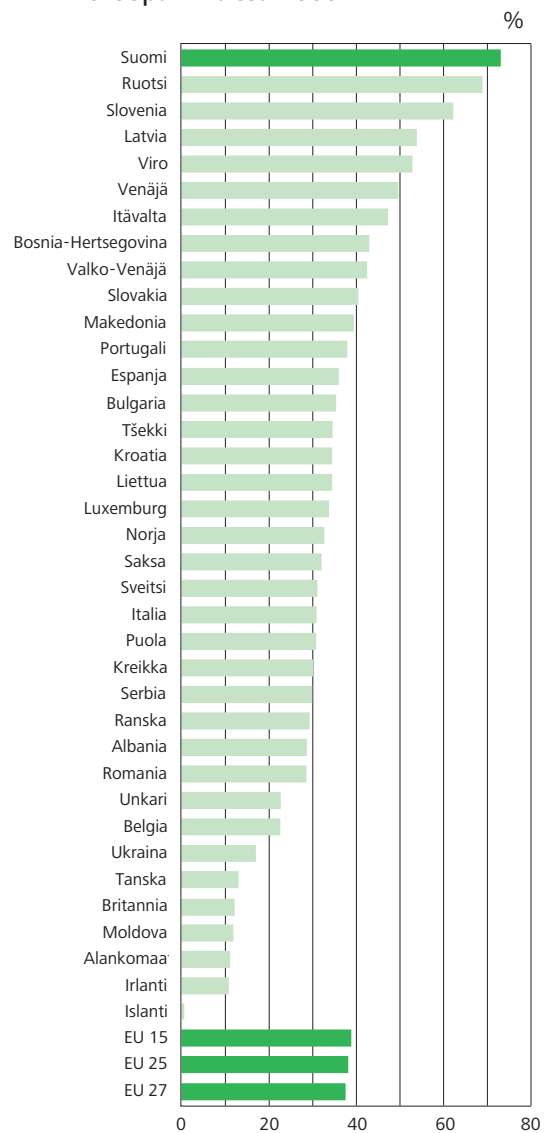
Kainuusta lähes 90 prosenttia on metsää. Viidessä Suomen 19 maakunnasta metsän osuus maapinta-alasta on yli 80 prosenttia, ja pienimmilläänkin osuus on vähintään 60 prosenttia. Metsäisimmät kunnat ovat Pello ja Heinävesi, joissa metsän osuus on liki 93 prosenttia.

Hakkuualat ovat vuosittain noin 2,5–3,0 prosenttia metsämaan kokonaisalasta. Hakkuilta suojeltuja metsiä vuoden 2008 lopussa oli yli 2 miljoonaa hehtaaria ja muuten suojeltuja ja rajoitetussa metsätaloustaloudessa olevia metsiä 0,9 miljoonaa hehtaaria. Suurin osa suojellusta metsästä on Pohjois-Suomessa.

Lähde: Ympäristötilasto, Vuosikirja 2011

Lue myös Tuija Lapveteläisen artikkeli (s.) metsien hiilinielujen käytöstä neuvotteilla olevan uuden ilmastopimuksen päästölaskennassa.

Metsämaan osuus kokonaispinta-alasta Euroopan maissa 2008

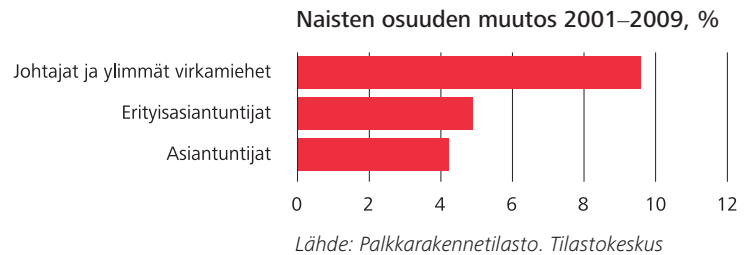
Lähde: ResourceSTAT – Land, FAO

Nro 6/2011

Kannen kuva: Lehtikuva

18 Naisjohtajia yhä enemmän – miesten palkkapussi sitkeästi pulleampi

Pääkirjoitus

- 5 Panostus tietotuotantoon kannattaa
Heli Mikkeliä

Taloustrendit

- 6 Saksalaisyritysten luottamus heikkeni
- 7 Kuka pelastaisi veronmaksajan?
- 8 Verovalvonnan musta aukko
Markku Hirvonen
- 12 Palveluhaasteoikeudella tehoa julkisiin palveluihin
Pekka Lith
- 16 USA:n asuntomarkkinat uuteen taantumaan
Dan Steinbock

- 18 Naiset aiempaa vaativammassa tehtävässä – palkkapussi ennallaan
Mika Idman

- 24 Väestölaskenta meillä ja muualla
Kaija Ruotsalainen

- 28 Viina on halpaa
Ilkka Lehtinen

- 30 HYMY-ryhmä: Yksi luku ei riitä
Eeva Hamunen

- 34 Lama liippasi elokuva-alaakin
Aku Alanen

- 8 Sijoitustoiminnassa on enemmän harmaata taloutta kuin rakennus- ja ravintola-aloilla

www.tilastokeskus.fi/tietotrendit
 Työpajankatu 13, 00022 Tilastokeskus
 tietotrendit@tilastokeskus.fi
 etu.sukunimi@tilastokeskus.fi
 ISSN 1795-9799

Vastaava
 päätoimittaja
 Heli Mikkela

Päätoimittaja
 Maija Metsä-Pauri
 puh. 09-1734 2785

Toimitus
 Mikko Erjos
 Jouni Kotkavuori
 Päivi Linna-Koski
 Kotimaan katsaus:
 Kyllikki Kivekäs
 Informaatikko:
 Mikko T. Mäkinen

Toimitusneuvosto
 Ilkka Lehtinen
 Jussi Melkas
 Pekka Myrskylä
 Seppo Paananen
 Matti Parkkinen
 Lotta Sjöblom
 Heikki Tulokas
 Marko Tuomiario
 Mervi Ukkonen

Ulkoasu
 Irene Koumolou
 Kuvatoimittaja:
 Matti Jokela

Kuvitus ja taitto
 Riikka Turunen

Painatus
 Edita Prima Oy

Tilauhinnat
 Ilmesty 8 kertaa vuodessa
 Kestotilaus 152 euroa/vsk.
 Irtonumero 25 euroa
 Ulkomaantilauksiin
 lisätään postimaksu.

Tilaukset
 Tilastokeskuksen myyntipalvelu
 puh. 09-1734 2011
 myynti@tilastokeskus.fi

Verkkopalvelu
 www.tilastokeskus.fi/
 tietotrendit

Julkaisija

 Tilastokeskus

Lehden artikkelit eivät
 ole Tilastokeskuksen
 kannanottoja vaan
 niistä vastaavat tekijät.
 Lehden tietoja saa lainata,
 lähde mainiten.

Fuureimagabank ja Riikka Turunen

40

Tilastokuvaus on ongelmallista jos ajalliset kytkennät ovat epämääräisiä

40 Aika jättää jälkiä tilastoon
Jussi Melkas

42 Suomen metsät päästöiksi?
Tuija Lapveteläinen

Kotimaan foorumi

Talouden kasvuvauhti hidastui kesäkuussa • Teollisuuden pyörät hidastuivat • Konkurssien määrä

nousuun • Rakennuslupien kuutio-
 määrät tasaantuivat • Työttömyys
 laski kesällä alle 7 prosenttiin •
 Lähes 50 000 avointa työpaikkaa •
 Kuluttajahinnat nousivat jo 4 pro-
 senttia • Inflaatio söi palkankoro-
 tukset • Suomi houkutti turisteja
 kesäkuussa • Välimeri veti suoma-
 laisia • Vilja kallistunut rajusti

42 Metsänielujen osuus Suomen päästöistä ollut merkittävää koko päästölaskennan ajan

Erkki Oksanen

Panostus tietotuotantoon kannattaa

Maailmantalous horjuu: Euroopan talousvaikeudet, USA:n kiinteistömarkkinat ja velkaantuminen, Aasian luonnonkatastrofit, Afrikan inhimillinen hätä, Lähi-idän poliittinen tilanne... Epävarmuus ja ennakoimattomuus lisääntyvät. Tulevaisuudenusko on koetuksella.

Vastareaktiona vakaudenkaipuu kasvaa. Haetaan turvaa, pysyvyyttä, takeita jatkuvuudesta. Sijoituksille etsitään mahdollisimman varmoja vakuuksia – oli kyse sitten valtioiden välisistä rahoitusjärjestelyistä tai yksityishenkilöiden ja yritysten laina- ja sijoituspäätöksistä.

Yksi seuraus voi olla katseiden kääntäminen kiinteään omaisuuteen. Kullan hinta on noussut räjähdysmäisesti. Puhutaan uudesta kultakuumeesta: Romukulta vaihtaa tiiviiseen tahtiin omistajaa. Suomeenkin ollaan avaamassa uusia kultakaivoksia – kenties löydöksiin, jotka olisi vielä joitakin vuosia sitten arvioitu kannattamattomaksi. Syynä uudelleenarviointiin voi toki olla myös entistä kustannustehokkaamman tuotannon mahdollistava teknologia.

Myös maamme vihreä kulta, metsät, on parantanut asemaansa sijoitusmarkkinoilla. Metsäntutkimuslaitoksen elokuussa julkaisemien tietojen mukaan vuonna 2010 puuntuotannon sijoitustuotto oli yli kymmenen prosenttia eli selvästi pitkän ajan keskiarvoa parempi. Puuntuotanto on myös kohentanut asemaansa suhteessa muihin sijoituskohteisiin. 1980-luvun puolivälistä tähän päivään ulottuvalla jaksolla puuntuotanto jää tuotto-odotuksiltaan peränpitäjäksi kauaksi osakemarkkinoiden taakse. Rajattaessa tarkastelu 2000-luvulle tilanne muuttuu: paras kumulatiivinen reaali tuotto saatiin sijoitusasunnoista ja seuraavaksi parhaat tuotot valtion obligaatioista ja puuntuotannosta. Osakemarkkinoiden kohdalla ei enää puhuttu tuotosta vaan menetyksistä.

Kiinteän omaisuudenkin kohdalla tilanne vaihtelee. Esimerkiksi USA:ssa kiinteistöjen hinnat ovat romahtaneet. Kyse on ainakin osittain mielikuvan rikkoutumisesta, epärea-

lististen tuotto-odotuksien murenemisestä ja markkinoiden uudelleenarvioimisesta. Juuri asuntomarkkinat heijastelevat varsin hyvin paitsi taloudellista tilannetta myös ihmisten tuntemuksia ja odotuksia. Asuntojen hinnat ovatkin suosittu taloudellisen aktiiviteetin, ihmisten mielialojen ja riskinottohalukkuuden kuvaaja. – Tilastokeskus on alkanut elokuussa 2011 julkaista tietoja asuntojen hintakehityksestä kuukausittain aiemman neljännesvuosittaisen julkaisemisen sijaan.

Päteviä indikaattoreita etsitään talouden lisäksi myös hyvinvoinnin muille ulottuvuuksille. Valtioneuvoston kanslian asettaman ns. Hymy-työryhmän tuloksia esitellään Eeva Hamusen artikkelissa (s. 12–14). Ryhmä totesi, että yksi yksittäinen mittari ei riitä kuvaamaan luotettavasti hyvinvointia ja sen kehitystä. – Varsin ymmärrettävää, eihän toistaiseksi ole keksitty sellaista laboratoriotuloksista, joka antaisi yksinään eväät luotettavan diagnoosin tekemiseen ihmisen terveydestä ja tarvittavista hoitotoimenpiteistä.

Yhteiskunnan tilan mittaamisessa eräänlaisina standardoituina laboratoriotuloksina toimivat viralliset tilastot. Tilastotiedon asiantunteva analyysi auttaa arvioimaan hyvinvoinnin kokonaistilaa ja tekemään ennusteita tulevasta. Keskeiset yhteiskunnan tilaa kuvaavat indikaattorit on koottu pari vuotta sitten avattuun Findikaattori-palveluun. Palvelua kehitetään edelleen. Lisäksi tarvitaan uutta tietotuotantoa.

Uutta kultaa eivät alkemistit pysty tuottamaan, mutta tilastot ovat uusiutuva voimavara, jonka tuotannossa avainasemassa ovat tilastoasiantuntijat, yhteisesti sovitut menetelytavat ja laatu kriteerit. Tarvitaan taitoa, kykyä, halua ja riittäviä resursseja asioiden luotettavaan kuvaamiseen. Panostus tilastotuotantoon kannattaa.

Uutta kultaa eivät alkemistit pysty tuottamaan, mutta tilastot ovat uusiutuva voimavara, jonka tuotannossa avainasemassa ovat tilastoasiantuntijat, yhteisesti sovitut menetelytavat ja laatu kriteerit. Tarvitaan taitoa, kykyä, halua ja riittäviä resursseja asioiden luotettavaan kuvaamiseen. Panostus tilastotuotantoon kannattaa.

Heli Mikkela
vastaava päätoimittaja

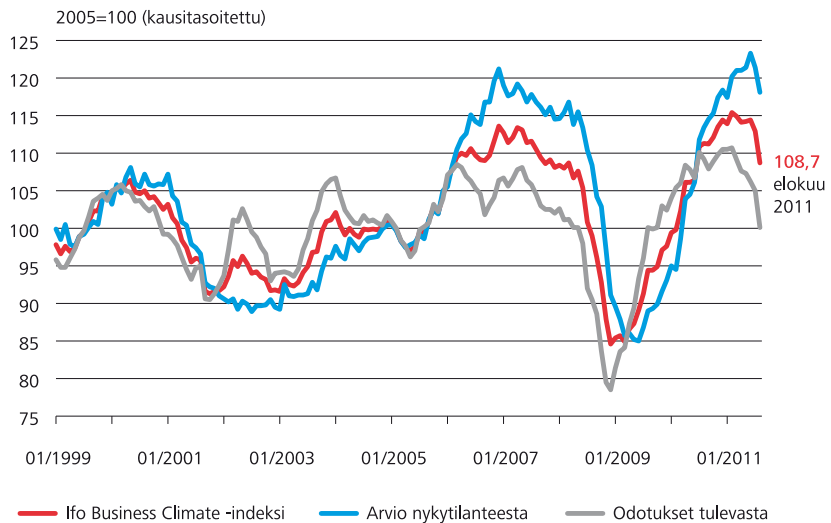
Yhteiskunnan tilan mittaamisessa eräänlaisina standardoituina laboratoriotuloksina toimivat viralliset tilastot

	Bkt:n vuosi- muutos, %	Teollisuus- tuot. vuosi- muutos, %	Yhden- muk. inflaatio, %	Työttö- myys- aste, %
	1. nelj. 2011	kesäk.	heinäk.	kesäk.
Suomi	3,4*	0,4	3,7	7,9*
Alankomaat	1,5*	-0,4	2,9	4,3*
Belgia	3,2	11,9*	4,0	7,4
Espanja	0,7	-2,0	3,0	21,0
Irlanti	0,1	-0,3	1,0	14,2
Italia	0,8*	0,2	2,1	8,0
Itävalta	3,7*	7,8	3,8	4,0
Kreikka	-6,9*	-13,2	2,1	15,0*
Kypros	1,5*	-1,9*	3,5	7,6
Luxemburg	4,8	2,0	3,2	4,5
Malta	2,3	-1,7	2,2	6,2
Portugali	-0,5	-2,9	3	12,2
Ranska	1,7*	2,1	2,1	9,7
Saksa	2,8*	7,0	2,6	6,1
Slovakia	3,3*	4,9	3,8	13,4
Slovenia	2,0	2,0	1,1	8,4
Viro	8,5	23,7	5,3	13,8*
Euroalue	2,5	3,0	2,5	9,9
Britannia	0,4	-5,3	4,4	7,8*
Bulgaria	1,5	2,2	3,4	11,4
Latvia	5,3*	15,2	4,2	16,2*
Liettua	6,1*	10,3	4,6	16,3*
Puola	4,1	3,6	3,6	9,0
Romania	1,7	1,8	4,9	7,5
Ruotsi	4,8*	3,1	1,6	7,4*
Tanska	1,7	-3,3	3,0	7,2
Tšekki	3,1	7,4	1,9	6,5
Unkari	1,5*	1,0	3,1	9,9
EU27	2,4	1,9	2,9	9,4
Norja	-0,4*	-4,8	1,5	3,4*
Sveitsi	2,5	4,9*	0,3	3,9*
Venäjä	3,8	5,3	9,4*	6,4
Yhdysvallat	1,6*	3,4	4,5	9,2
Japani	-1,0*	-1,8	0,3	4,5*

Lähteet: Eurostat, OECD, Venäjän tilastovirasto, US Bureau of Labour Statistics

* POIKKEUKSET:
Bkt (vuosimuutos): Suomi, Alankomaat, Italia, Itävalta, Kreikka, Kypros, Ranska, Saksa, Slovakia, Latvia, Liettua, Ruotsi, Unkari, Norja, Yhdysvallat ja Japani 2. neljännes 2011.
Teollisuustuotanto (vuosimuutos): Itävalta ja Kypros toukokuu 2010; Sveitsi 1. neljännes 2011.
Yhdenmuk. inflaatio (vuosimuutos): Venäjä kesäkuu 2011
Työttömyysaste: Suomi, Alankomaat ja Ruotsi heinäkuu 2011; Britannia ja Japani toukokuu 2011; Norja huhtikuu 2011; Kreikka, Viro, Latvia ja Liettua maaliskuun 2011; Sveitsi 1. neljännes 2011.

Ifo Business Survey Industry and Trade*

*) Teollisuus, rakentaminen, tukku- ja vähittäiskauppa

Lähde: Ifo Institute, 24.8.2011
Ifo-indeksi perustuu noin 7 000 yritysjohtajan haastatteluun.

Saksalaisyritysten luottamus heikkeni

Saksan suhdanneilmastoa kuvaavan Ifo-indeksin pisteluku putosi elokuussa 108,7:ään. Heinäkuussa luku oli vielä 112,9. Yritysten näkemys nykytilanteesta on edelleen positiivinen, mutta kevään mittauksissa suhdanneilmastoa pidettiin huomattavasti suotuisampana. Indeksien pisteluku oli helmikuussa korkeimmillaan 115,9. Vuoden 2008 joulukuussa indeksi kävi pohjalukemassa 84,6.

Saksalaiset teollisuuden ja kaupan alan samoin kuin rakennusalan yritykset odottavat selkeästi heikompaa liiketoiminnan kehitystä seuraavalla puolivuotisjaksolla. Maailmantalouden hidastuminen ja Euroopan velkakriisi ovat heikentäneet etenkin teollisuuden vienninäkymiä. Yritykset aikovat edelleen palkata lisää henkilöstöä, mutta eivät niin suuressa määrin kuin vielä keväällä.

Taloukasvu hiipui toisella neljänneksellä

Eurostatin ennakkotietojen mukaan Saksan bruttokansantuotteen kasvu hidastui huhti-kesäkuussa 0,1 prosenttiin ensimmäiseen neljännekseen verrattuna. Vielä ensimmäisellä neljänneksellä kasvua kertyi 1,3 prosenttia edelliseen vuosineljännekseen verrattuna.

Myös Ranskan taloukasvu pysähtyi (0,0 %) toisella neljänneksellä. Suomen bkt kasvoi 1,2 prosenttia ja Ruotsin 1 prosenttia toisella neljänneksellä tammi-maaliskuuhun 2011 verrattuna. ■

Lähteet:
Ifo Business Survey.
Ifo instituutti, Eurostat

Kuka pelastaisi veronmaksajan?

Kansainvälisiä finanssimarkkinoita on viime aikoina kritisoitu poliittisen agendan omaksumisesta. Markkinoiden mielestä Euroopan velkakiisin hoitaminen edellyttää pitemmälle meneviä toimia, kuin mihin poliitikot näyttävät olevan valmiita. Saksan liittokansleri **Angela Merkel** joutui äskettäin huomauttamaan, että politiikkaa ei tehdä yksinomaan markkinoiden toivomusten mukaisesti.

Markkinat haluavat samaan aikaan sekä vahvaa talouskasvua että julkisen sektorin menoleikkauksia. Lisäksi markkinat näyttävät ajavan euroalueelle sekä poliittista unionia että eurobondeja. Poliitikkojen vastaus on euroalueen hallintarakenteiden vahvistaminen ja pitkän ajan rakenteelliset uudistukset. Luottamuspula on molemminpuolinen.

Markkinat ajavat vaatimuksillaan tietenkin omia etujaan. Markkinat myös näyttävät epäilevän sitä, miten varauksettomasti äänestäjät ovat mukana EU:n taloushallinnon kehittämisessä. Siinä on kiellettyjä elementtejä, jotka siirtävät kansallisen suvereniteettia EU-tasolle.

Esimerkiksi Saksan hallituksen neuvonantaja ja EKP:n entinen pääekonomisti **Otmar Issing** on kritisoinut euroalueen pelastusyrityksiä ja eurobondeja koskevia suunnitelmia. Hänen mukaansa suunnitelmat ylläpitävät moraalikatoa ja yli varojen elämistä. Issing on myös varoitellut, että poliittisen unionin vahvistaminen ”kansalaisten selän takana” ruokkii äärioliikkeitä.

Velkakiisin yhteydessä on puhuttu demokratiavajeesta. Kesällä tapahtumat etenivät siihen tahtiin, että instituutioiden valtuudet osoittautuivat riittämättömiksi akuutin kriisin hoitamiseen. Myös poliitikot ovat jälkikäteen joutuneet hakemaan valtuuksia päätöksilleen.

Hallitukset ja keskuspankit ovat vuron perään pelastaneet yrityksiä, pankkeja, finanssimarkkinoita, sijoittajia ja asuntovelallisia. Ja Euroopassa pelastettavien maidenkin lista uhkaa vain pidentyä. Lopulta voidaan kysyä, kuka viime kädessä pelastaa julkisen sektorin ja veronmaksajan.

Talouden kasvunäkymien heikkeneminen on myrkyä markkinoille. Yhdysvalloista ja Euroopasta tuli kesäkuukausina uusia tilastotietoja, joiden mukaan sekä viime vuosien että kuukausien kehitys on ollut aiemmin arvioitua ja ennakoitua hitaampaa. Puheet tuplataantumasta tai kasvun hiipumisesta eivät ota laantuakseen. Pessimistit hakevat mallia Japanin ”menetetyistä vuosikymmenistä”.

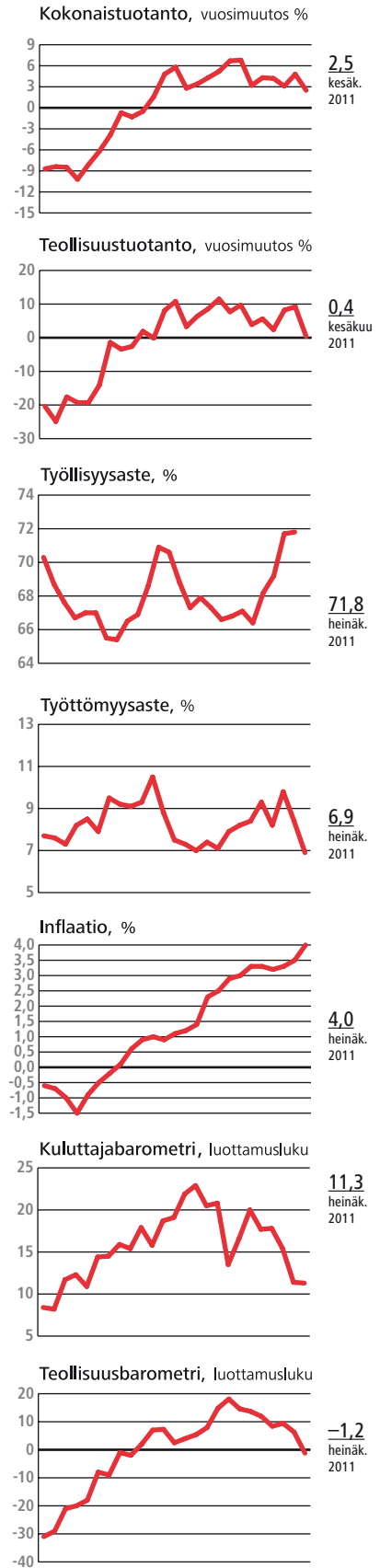
Markkinoille kasvun hiipuminen tuli yllätyksenä, mutta ei kehitystä analyttisemmin seuraaville. OECD ja IMF ovat varoitelleet katsauksissaan, että finanssi- ja talouskriisi on alentanut pysyvästi kasvumahdollisuuksia.

Vahvan talouskasvun ja julkisen sektorin menoleikkausten yhdistäminen on vaikeata. Julkisen sektorin korkea velkaaste jo sinällään hidastaa kasvua, ja viimeisimmissä suhdanne-ennusteissa on alettu korostaa myös menoleikkausten kysyntää rajoittavia vaikutuksia. Myös työvoiman tarjonnan hiipuminen hidastaa kasvua jatkossa.

Heikko talouskasvu saa velkatilanteen näyttämään entistäkin kestävämmältä. Velka ja sen tuoma epävarmuus ovat halvaannuttaneet vanhat teollisuusmaat tilanteeseen, jossa edes jonkinasteista kasvua kyetään ylläpitämään vain markkinoita jatkuvasti elvyttämällä.

Vanhojen teollisuusmaiden talouskasvu hidastui jo 1990-luvulla, jolloin globalistuminen alkoi siirtää työpaikkoja, tulonmuodostusta ja kysyntää uusiin tuottajamaihin. Hillittömällä velkaantumisella vanhat kasvutrendit kyettiin jonkin aikaa säilyttämään, mutta kestävämmällä tavalla.

Todellista trendiä kuvaa se, että 1980-luvun lopulta alkaen palkansaajien ja kotitalouksien reaalin ostovoima on kehittynyt hyvin heikosti kaikissa suurissa teollisuusmaissa ja viime vuosina tämä kehitys on kääntynyt miinusmerkkiseksi. Vanhojen teollisuusmaiden markkinoilla on klassinen kysyntävajetilanne, joka jatkuessaan helposti johtaa samanlaisiin deflaatio-ongelmiin, kuin mitä Japanissa on koettu parin viime vuosikymmenen aikana. ■

Viimeisen 24 kuukauden muutos Suomessa

Markku Hirvonen

Verovalvonnan musta aukko

Rodeo

Harmaa talous yhdistetään useimmiten rakennus- ja ravintola-aloihin, niillä tehtävään pimeään työhön, kirjanpidon ohittavaan myyntiin ja kuittikauppaan. Siksi eduskunnan tarkastusvaliokunnan teettämän tutkimuksen tulos yllätti: verottajalta salattujen tulojen suhteellinen osuus osoittautui kansainvälisessä sijoitustoiminnassa ylivoimaisesti suuremmaksi kuin harmaan talouden perinteisillä toimialoilla.

Kansainväliseen sijoitustoimintaan liittyvää veronkiertoa ei ole Suomessa aikaisemmin yritetty systemaattisesti kartoittaa eikä siihen kohdistuvia kokonaisvaltaisia tutkimuksia ole juuri muuallakaan tehty. Ruotsin verohallinto on laajassa verovajetta koskevassa selvityksessään arvioinut yksityishenkilöiden kansainvälisistä pääomatuloista aiheutuneen verovajauksen suuruudeksi 7,5 miljardia kruunua (820 miljoonaa euroa). Perusteena on käytetty laskelmaa kansantalouden tilinpidon mukaisen ja rahoitusmarkkinatilastojen osoittamien säästöjen erotuksesta.

Suomessa eduskunnan tarkastusvaliokunnan teettämän tutkimuksen kohteena olivat tilanteet, joissa verotuksen ulkopuolelle jätetään

- suomalaisten saamat sijoitustuotot ulkomaisista arvopapereista ja

- suomalaisten ulkomaisten välittäjien kautta saamat sijoitustuotot suomalaisista arvopapereista.

Tutkimuksen kuluessa esiin nousivat lisäksi

- Suomelle aiheutuvat veromenetykset ulkomaalaisten Suomesta saamista osinkotuloista ja
- ulkomaalaisten mahdollisuudet kiertää oman maansa veroja sijoittamalla suomalaisiin arvopapereihin.

Tuloja maksetuseessa enemmän kuin veroilmoituksissa

Verohallinnon tilastojen mukaan runsaat 260 000 suomalaista yksityishenkilöä ilmoittaa vuosittain veroilmoituksissaan ulkomailta saatuja pääomatuloja. Luonnolliset henkilöt ovat vuosina

2006–2008 ilmoittaneet verotukseen yli sadan miljoonan euron edestä pääomatuloja ulkomailta (Taulukko 1).

Ilmoitettujen tulojen määrä on vähäinen verrattuna kotimaasta saatuihin pääomatuloihin. Vuonna 2008 luonnolliset henkilöt ilmoittivat kotimaasta saatuja osinkotuloja 3,7 miljardia euroa ja arvopapereiden luovutusvoittoja 1,6 miljardia euroa.

Suomen Pankki kerää maksutasetilastoaan varten tietoja suomalaisten sijoituksista ulkomaille. Kotitalouksien ulkomaisista arvopaperisijoituksista saaman tuoton tilastointi perustuu pankeille ja muille arvopapereiden säilyttäjäille tehtyyn kyselyyn. Kotitalouksien ulkomaisista arvopaperisijoituksista saamien tulojen määrä ylittää kyselyn perusteella selvästi luonnollisten henkilöiden veroilmoituksissaan ilmoittamien ulkomaisten pääomatulojen kokonaismäärän (Taulukko 2).

Todellinen ero on suurempi, koska Suomen Pankin tilastosta puuttuvat muun muassa ulkomaisista suorista sijoituksista saadut tuotot. Tilastot eivät kerro myöskään siitä, paljonko ulkomaisista arvopaperisijoituksista saatuja tuottoja nostetaan suomalaisten hallitsemien yhtiöiden välityksellä ja missä määrin nämä tulevat verotuksen piiriin.

Säästödirektiivi vuotaa

EU:n piirissä ulkomailta saatujen pääomatulojen verovalvontaa on pyritty tehostamaan vuonna 2005 voimaan tulleella säästödirektiivillä. Se velvoittaa jäsenvaltiot sekä eräät EU:n ulkopuoliset valtiot ilmoittamaan toisessa jäsenvaltiossa asuvalle luonnolliselle henkilölle maksetut korkotulot tämän kotivaltion veroviranomaisille tai, mikäli koron saaja ei haluta yksilöidä, perimään koroista vuoden 2011 alussa 35 prosentin suuruisiksi nousseen lähdeveron. Tästä verosta 25 prosenttia jää maksajavaltiolle ja 75 prosenttia tilitetään saajan kotivaltiolle.

Suomi on säästödirektiivin nojalla saanut vuosittain noin miljoona euroa lähdeveroja muista valtioista (Sveitsi, Luxemburg, Belgia ja eräät veroparatiisivaltiot). Vielä vuonna 2007 tämä vastasi 11,5 miljoonan euron määräisiä korkoja ja 424 miljoonan euron sijoituspääomaa. Vuonna 2008 lähdeverosuoritusten määrä kuitenkin putosi vastaten enää 5,6 miljoonan korkoja ja 112 miljoonan euron pääomaa. Merkittävin syy vähentymiseen oli korkotuottojen yleisen laskun lisäksi se, että suomalaisten Sveitsiin vielä vuonna 2007 sijoittama 184 miljoonan euron pääoma näytti yhtäkkiä kadonneen eikä Sveitsistä tullut enää vuonna 2008 Suomeen lähdeverosuorituksia.

Sveitsin kohdalla kysymys ei luultavasti ole siitä, että suomalaiset olisivat äkisti siirtäneet rahansa sieltä pois vaan pikemminkin finanssimaailman aktiivisesta tuotekehittelystä, jolla on luotu säästödirektiivin soveltamisalan ulkopuolelle jääviä sijoitusmuotoja. EU:n komissio on jo vuonna 2008 tehnyt esityksen säästödirektiivin muuttamisesta niin, että se kattaisi myös finanssialan korkotuloja korvaamiseksi kehittämät sijoitustuotteet sekä tilanteet, joissa korko maksetaan jonkun yhteisön kaut-

Luonnollisten henkilöiden verotukseen ilmoittamat pääomatulot ulkomailta verovuosina 2006–2008

	tulonsaajia	tulot milj. euroa	keskimääräinen tulo saajaa kohti, euroa
Verovuosi 2006:	266 912	100,3	376
Verovuosi 2007:	262 704	147,1	560
Verovuosi 2008	262 251	121,4	463

Taulukko 1

Kotitalouksien tuotot ulkomaisista arvopaperisijoituksista ja verotukseen ilmoitetut pääomatulot 2006–2008

	2006	2007	2008
Täydennetty maksutasetilasto, kotitalouksien tuotot ulkomaisista arvopaperisijoituksista, milj.euroa	169,3	245,5	203,7
Luonnollisten henkilöiden verotukseen ilmoittamat pääomatulot ulkomailta, milj. euroa	100,3	147,1	121,3
Erotus, milj. euroa	69,0	98,4	82,4

Lähde: Hirvonen, M. & Lith, P. & Walden, R. (2010), Suomen kansainvälistyvä harmaa talous, Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu 1/2010

Taulukko 2

Suomalaisten Sveitsiin sijoittama 184 miljoonan euron pääoma näytti yhtäkkiä kadonneen.

ta luonnolliselle henkilölle. Toistaiseksi muutosta ei ole hyväksytty.

Säästödirektiivi ei muutoinkaan näytä toimivan aivan tarkoitetulla tavalla. Kun verrataan eri maista Suomeen lähetettyjä korkotuloja koskevia tarkkailuilmoituksia suomalaisten näistä maista Suomen Pankin maksutasetilaston mukaan saamiin korkotuloihin, tarkkailuilmoituksia puuttuu esimerkiksi vuodelta 2008 noin 34 miljoonan euron korkotuloista.

Ulkomaalaisena esiintyminen on houkuttavaa ja helppoa

Verovalvonta toimii varsin hyvin yleisesti verovelvollisen suomalaisista arvopapereista saamien tulojen kohdalla. Korkotuloista peritään maksettaessa lähdevero, pörssi-yhtiöiden osingoista toimitetaan ennakonpidätys ja suomalaiset arvopaperivälittäjät lähettävät tiedot välittämistään kaupoista verohallinnolle.

Ulkomaalaisen kohdalla tilanne on toinen. Ulkomaalaisen saamat korkotulot ja esimerkiksi pörssi-yhtiöiden osakkeista saadut myyntivoitot ovat täällä verovapaita, ja osingoista voi selvittää verosopimuksesta riippuen joko kokonaan

ilman lähdeveroa tai selvästi lakisääteistä pienemmällä veroprosentilla.

Veroja välttämään pyrkivälle suomalaissijoittajalle onkin houkuttelevaa pyrkiä esiintymään ulkomaalaisena. Se on myös helppoa. Osakeomistuksen yleisestä julkisuudesta poikkeuksena oleva, vain ulkomaalaisille sallittu *hallintarekisteröinti* takaa omistuksen nimettömyyden, eikä verottajalla ole juuri mahdollisuuksia selvittää ulkomaisen tilinhoitajayhteisön takana olevaa todellista osakkeenomistajaa.

Suomalainen voi hankkiutua hallintarekisteröityjen osakkeiden omistajaksi esimerkiksi ottamalla yhteyttä ulkomaisiin sijoituspalveluyrityksiin henkilökohtaisesti tai internetin välityksellä. Useilla suurilla ulkomaisilla pankeilla on suomalaista henkilökuntaa palvelemissa suomalaisia sijoittajia, ja nämä pankit ovat myös ilmoittaneet hallintarekisteröivänsä kaikki, myös suomalaiset sijoittajat.

Sijoituksia salkkuvakuutusten suojuissa

Merkittävänä väylänä hallintarekisteröityihin arvopapereihin toimivat salkku-

Suomi toimii tosiasiaansa eräänlaisena veroparatiisivaltiona, joka ei pysty tehokkaasti valvomaan sen enempää omia kuin muidenkaan valtioiden verointressejä, kirjoittaa harmaan talouden tutkija Markku Hirvonen.

vakuutukset eli sijoitussidonnaiset henkivakuutukset. Sijoitussidonnaisessa vakuutuksessa vakuutusnottaja voi itse päättää, mihin kohteisiin hänen vakuutukseen maksamansa varat sijoitetaan. Salkkuvakuutuksia tarjoavat ensi sijassa ulkomaiset vakuutusyhtiöt, joihin sijoittaja voi ottaa yhteyttä joko suoraan tai vakuutusmeklarin välityksellä.

Ulkomaisista vakuutusyhtiöistä otettuihin salkkuvakuutuksiin liittyy merkittävä verovalvonta-aukko, koska sijoituksista kertyvistä tuotoista ei tule palvelun tarjoajilta ilmoituksia Suomen verohallinnolle ja niiden verotus jää verovollisuuden oman ilmoittamisen varaan.

Vuosina 1997–2008 suomalaiset ovat sijoittaneet vakuutusmeklareiden välityksellä ulkomaisiin salkkuvakuutuksiin yhteensä lähes 1,5 miljardia euroa. Suurella todennäköisyydellä valtaosa näistä varoista on tai on ollut sijoitettuina hallintarekisteröityihin arvopapereihin.

Myyntivoitot piiloon etävälittäjiä käyttämällä

Nimetön osakeomistus on helppo saada tuottamaan verovapaasti käyttämällä osakekauppoihin Helsingin pörssissä toimi-

via ulkomaalaisia etävälittäjiä, jotka eivät pääsääntöisesti lähetä välittämistään kaupoista tietoja verohallinnolle. Helsingin pörssissä vuonna 2008 toimineista 66 välittäjästä 54 oli etävälittäjiä, joiden osuus pörssin liikevaihdosta (545 mrd euroa) oli 68 prosenttia. Etävälittäjistä vain neljä oli antanut verohallinnolle vuosi-ilmoituksen vuodelta 2008.

Helsingin Kauppakorkeakoulussa tehdyn tutkimuksen mukaan 27 prosenttia suomalaisten yksityissijoittajien kaupankäynnistä Helsingin pörssissä tapahtui vuonna 2005 etävälittäjien välityksellä. Etävälittäjien kaupan kokonaisvolyymista tämä oli vain 1,8 prosenttia, mutta se tarkoitti silti noin 340 miljoonan euron luovutusvoittojen jäämistä verovalvonnan ulkopuolelle.

Tutkimuksessa käytetyillä oletuksilla olisi verotuksen ulkopuolelle jääneiden Helsingin pörssissä käydyistä kaupoista saatujen luovutusvoittojen määrä ollut vuonna 2008 noin 410 miljoonaa euroa. Pörssikaupan kansainvälistyminen on johtanut suomalaisten nopeasti lisääntyvään arvopaperikauppaan ulkomaiden pörsseissä. Suomeen vuosi-ilmoituksen antaneiden etävälittäjän ilmoittamien ulkomaisilla arvopapereilla käytyjen kauppojen määrä oli 50 prosenttia Helsingin pörssissä välitettyjen kauppojen määrästä. Edellä tarkoitettulla laskutavalla olisi vuonna 2008 ulkomaisissa pörssissä käydyistä arvopaperikaupoista saaduista luovutusvoitoista jäänyt verotuksen ulkopuolelle 205 miljoonaa euroa.

Kokonaisuudessaan etävälittäjien välityksellä käyty arvopaperikauppa merkitsi vuonna 2008 yli 600 miljoonan euron suuruisten luovutusvoittojen jäämistä verovalvonnan ulkopuolelle.

Ulkomaalaisten osingoista jää satojen miljoonien verotulot saamatta

Suomalaisten pörssiyhtiöiden osakkeista on viime vuosina ollut 50–60 prosenttia ulkomaisessa omistuksessa ja samalla hallintarekisteröityjä. Ulkomaalaiselle eli rajoitetusti verovolliselle maksetusta osingosta peritään 28 prosentin lähdevero, ellei verosopimus edellytä pienempää veroprosenttia tai tulon vapautusta lähdeverosta.

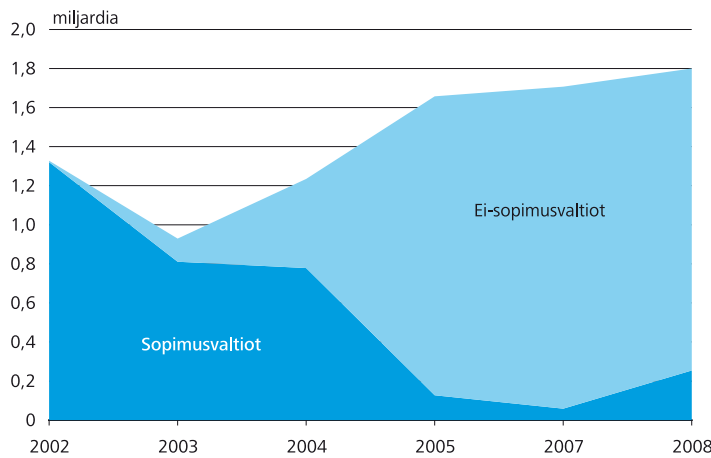
Periaatteessa osingonsaaja tulisi osingonmaksuhetkellä yksilöidä ja hänen kotivaltiostaan esittää luotettava selvitys, mikäli lain edellyttämästä lähdeveroprosentista halutaan poiketa verosopimukseen vedoten. Vuonna 2005 säädettiin kuitenkin lainmuutos, jonka mukaan osingosta voidaan saajan yksilöintitietojen puuttuessa periä vain 15 prosentin suuruinen lähdevero, mikäli maksajalla tai tilinhoitajayhteisöllä on luotettava tieto saajan kotivaltiosta. Tilinhoitajayhteisöllä on oltava ulkomaisen omaisuudenhoitajan kanssa sopimus, jossa omaisuudenhoitaja sitoutuu ilmoittamaan asuinvaltiotiedon ja verohallinnon pyynnöstä tulonsaajaa koskevat yksilöintitiedot ja asumistodistuksen. Ulkomaisen omaisuudenhoitajan on myös asuttava verosopimusvaltiossa ja oltava osingon maksuajankohtana verohallinnon pitämässä ulkomaisien omaisuudenhoitajien rekisterissä.

Suomesta maksettiin vuonna 2008 yli 4,5 miljardia euroa osinkoja ulkomaisille osakkeenomistajille. Osingoista peritty lähdevero oli yhteensä 444 miljoonaa euroa eli keskimääräinen lähdeveroprosentti oli alle 10. Lähdeverolain edellyttämällä 28 prosentin verolla kertymä olisi ollut 1 260 miljoonaa euroa. Tämä merkitsee sitä, että Suomi on luopunut 820 miljoonan euron verokertymästä uskoen, että ulkomaisen omaisuudenhoitajien ilmoitukset saajien kotivaltioista pitävät paikkansa.

Verohallinnon työryhmä selvitti vuonna 2010 osinkojen lähdeveromenettelyä koskevan lainsäädännön toimivuutta. Työryhmä totesi kokonaan ilman lähdeveroa maksettujen osinkojen määrän lisääntyneen voimakkaasti vuoden 2005 lainmuutoksen jälkeen. Lainmuutoksessa hyväksytty yksinkertaistettu menettely, jossa osingonsaajan yksilöintitietojen puuttuessa voidaan periä 15 prosentin suuruinen lähdevero, on työryhmän mukaan entisestään heikentänyt verovalvonnan ja kansainvälisen yhteistyön mahdollisuuksia eikä se ole myöskään teknisesti osoittautunut toimivaksi.

Osingon maksajien vuosi-ilmoituksissaan ilmoittamat saajien kotivaltiotiedot eivät vastaa muista lähteistä saatavia yritysten omistajatietoja. Verrattaessa vuosi-ilmoitustietoja kansainvälisen valuuttarahaston (IMF) keräämiin tietoihin eri maiden arvopaperisijoituksis-

Suomesta rajoitetusti verovelvollisille maksetut korot

Lähde: Hirvonen, M. & Lith, P. & Walden, R. (2010), Suomen kansainvälistyvä harmaa talous, Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu 1/2010.

Kuvio 1

ta Suomeen käy ilmi, että osinkoja maksetaan osakesijoitusten määrään verrattuna moninkertainen määrä sellaisiin valtioihin, joiden kanssa tehty verosopimus mahdollistaa nollaverotuksen.

Ilmeistä on, että suomalaisyritysten maksamista osingoista perittävien lähdeverojen määrää on merkittävästi pienennetty katsomalla muun muassa Britanniassa toimivat pankkikonsernit säännösten vastaisesti tosiasiallisiksi osingonsaajiksi sekä osingonmaksuhetkeen liittyvillä järjestelyillä. Niiden avulla osakkeet on osingonmaksun ajaksi siirretty esimerkiksi edestakaisilla kaupoilla tai lainajärjestelyillä sellaisen osapuolen haltuun, joka on voinut nostaa ne 0-veroprosentilla. Näiden järjestelyjen seurauksena Suomi on menettänyt osingoista perittäviä lähdeveroja 300–600 miljoonaa euroa vuodessa.

Ulkomaalainen voi välttää kotimaansa veroja sijoittamalla suomalaisiin arvopapereihin

Ulkomaiset sijoittajat saavat Suomesta osinkojen lisäksi merkittäviä korkotuloja. Vuonna 2008 Suomesta maksettiin korkoja lähinnä joukkovelkakirjalainoista 1,8 miljardia euroa rajoitetusti verovelvollisille. Suomesta saadut korot eivät ole rajoitetusti verovelvolliselle Suomessa verotettavaa tuloa, mutta Suo-

men verohallinto lähettää niistä saajan kotivaltioon tarkkailuilmoituksen silloin, kun Suomella on verosopimus kotivaltion kanssa.

Suomesta maksetut korot ovat vuoden 2003 jälkeen suuntautuneet verosopimusmaiden sijasta ei-verosopimusvaltioihin, joihin tarkkailuilmoituksia ei lähetetä. Tilanne ei vastaa kansainvälisen valuuttarahaston tietojen ulkomaalaisten sijoituksista suomalaisiin korkoa tuottaviin sijoituskohteisiin. Ilmeiseltä näyttää, että kysymys on samantapaisista koronmaksuhetkeen liittyvistä järjestelyistä, joiden olemassaoloa epäiltiin edellä osinkojen kohdalla. Tuloksena on, että Suomesta maksettiin vuonna 2008 noin 1,6 miljardia euroa korkoja ulkomaalaisille tai ulkomaalaisina esiintyville sijoittajille, joiden todellinen henkilöllisyys ei ole sen enempää Suomen kuin kotivaltionkaan veroviranomaisten tiedossa (Kuvio 1).

Kansainvälisen sijoitustoiminnan aiheuttamat veromenetykset

Eduskunnan tarkastusvaliokunnan teettämän tutkimuksen mukaan suomalaiset yksityishenkilöt jättivät vuonna 2008 vähintään 700 miljoonaa euroa ulkomailta saatuja pääomatuloja ja ulkomaisten etävälittäjien kautta tehdyistä

kaupoista saatuja myyntivoittoja verotuksen ulkopuolelle. Verotukseen ilmoitettujen ulkomailta saatujen pääomatulojen määrä oli 121 miljoonaa euroa.

Yritysten nimissä saatuja, mutta ilmoittamatta jätettyjä pääomatuloja ei voitu tutkia, ei myöskään sitä, missä määrin suomalaiset nostavat verottomia osinkoja hallintarekisteröidyistä osakkeista.

Sitä vastoin on voitu arvioida hallintarekisteröidyille osakkeille maksettuihin osinkoihin liittyvistä veronkiertojärjestelyistä Suomelle aiheutuvat vuosittaiset veromenetykset kokonaisuutena: menetykset ovat 300–600 miljoonan euron suuruisia.

Sekä Suomen että muiden maiden veroviranomaisille tuntemattomiksi jääville ulkomaisille – tai ulkomaalaisina esiintyville – sijoittajille maksettiin vuonna 2008 noin 5 miljardia euroa osinko- ja korkotuloja.

Sallimalla arvopaperiomistuksen nimettömyyden Suomi toimii tosiasiasa eräänlaisena veroparatiisivaltiona, joka ei pysty tehokkaasti valvomaan sen enempää omia kuin muidenkaan valtioiden verointressejä. ■

Kirjoittaja on ollut vastuuhenkilönä eduskunnan tarkastusvaliokunnan Suomen harmaasta taloudesta teettämässä tutkimuksessa. Ennen eläkkeelle jäämistään hän on työskennellyt pitkään verohallinnon ja valtiovarainministeriön palveluksessa verovalvontaan ja harmaan talouden torjuntaan liittyvissä tehtävissä.

Lähteitä:

Hirvonen, M. & Lith, P. & Walden, R. (2010), Suomen kansainvälistyvä harmaa talous, Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu 1/2010. <http://web.eduskunta.fi/dman/Document.phx?documentId=so17210161302877&cmd=download>

Auvinen, Olli: Remote Stock Brokerage and Tax-Motivated Trading, Evidence from OMX Helsinki in 2002–2005, Helsinki School of Economics, Department of Accounting and Finance, April 2008

Skatteverket: Skattefelskarta för Sverige, Rapport 2008:1

Pekka Lith

Palveluhaasteoikeudella tehoa julkisiin palveluihin

Miljardien eurojen kestävyysvaje kouraisee raskaasti kuntia, jotka Suomessa tuottavat pääosan hyvinvointipalveluista. Palvelutuotantoon pitää siksi löytää uusia toimintatapoja. Ruotsin mallin mukainen, yrityksille ja muille yhteisöille annettava kuntapalvelujen haasteoikeus on vaihtoehto, joka olisi oitis otettavissa käyttöön myös meillä.

Palveluhaasteoikeudella (*utmanarrätten*) tarkoitetaan Ruotsissa menettelytapaa, jolla kunta antaa ulkopuolisille yrityksille tai järjestöille mahdollisuuden toimittaa ehdotus tai suunnitelma jonkin kunnan toimialaan kuuluvan tai kunnan itselleen vapaaehtoisesti ottaman palvelutehtävän tuottamisesta laadullisesti paremmin ja kustannuksiltaan edullisemmin kuin tähän asti on tehty.

Palveluhaasteen kohteena voivat olla mitkä tahansa kunnan palvelut lukuun ottamatta lakisääteisiä viranomaistehtä-

viä ja strategisesti tärkeitä kunnan toimintoja, joita ei voida ulkoistaa tai hankkia ostopalveluina. Haasteen esittäjiä voivat olla ne palveluntuottajat, joilla on valmiudet, kelpoisuus, taloudelliset voimavarat ja muut edellytykset tuottaa haasteen kohteena olevaa julkista palvelua.

Palveluhaasteoikeus ja haasteen hyväksyminen kunnan luottamuselimissä ei tarkoita sopimussuhteen syntymistä aloitteentekijän ja kunnan välillä, mutta kunnan tehtävänä on vastaanottaa saapuneet haasteet sekä käsitellä ne asian-

mukaisesti omissa elimissään. Hyväksytty palveluhaaste voi johtaa kilpailutamiseen, jonka tuloksena voi olla palvelutoiminnan ulkoistaminen.

Perustuu vapaaehtoisuuteen

Lokakuuhun 2010 asti ulottuvien tilastojen perusteella palveluhaasteoikeutta soveltaa useampi kuin joka kymmenes Ruotsin kunta. Kooltaan kunnat vaihtelevat 830 000 asukkaan Tukholmasta Övertorneån 5 000 asukkaan kuntaan.

Ruotsissa hyväksytyt palveluhaasteet ovat koskeneet mm. vanhustenhuoltoa, uimahallipalveluja, teiden kunnossapitoa sekä ruokahuolto- ja ateriapalveluja.

Ajantasaisen tiedon saaminen palveluhaasteoikeutta soveltavista kunnista on hieman hankalaa, koska toimintamalli yleistyy kunnissa koko ajan.

Haastemenettelyn suosio on alkanut kasvaa nopeasti vuodesta 2007 lukien, kun vasemmiston vuosikymmeniä jatkunut valtakausi päättyi porvarikoaliti-
on vaalivoittoon. Kehitys vahvistui edelleen vuoden 2010 vaalien jälkeen.

Menettely on levinnyt Ruotsin kunnissa vapaaehtoiselta pohjalta. Palveluhaasteoikeutta ei ole haluttu säätää pa-

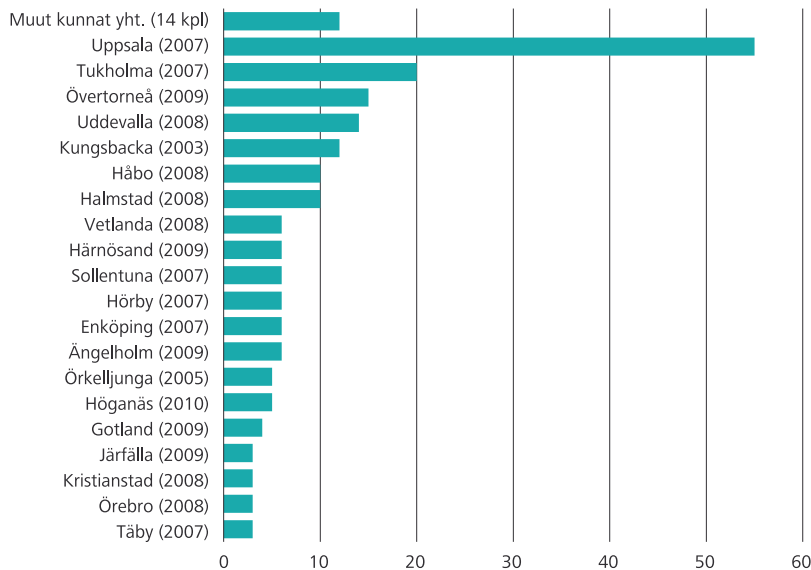
kolliseksi, koska asian järjestäminen olisi lainsäädäntöteitse aika vaikeaa.

Palveluhaastemenettely on käytössä myös Tukholman maakäräjien (*landsting*) alueella. Maakäräjät vastaavat Ruotsissa terveydenhuollosta ja eräistä muista suurista panostuksista vaativista julkisista palvelutehtävistä. Vaikka palveluhaasteoikeus on koskenut lähinnä paikallis- ja aluehallintoa, uutta menettelyä on suositeltu valtion virastojen ja laitosten vastuulla olevien palvelutoimintojen tehostamiseen. ▶

Palveluhaasteoikeus muistuttaa Suomen kuntalain mukaista kuntalaisaloitetta.

Saapuneet palveluhaasteet kunnittain, lokakuu 2010

(suluissa palveluhaasteoikeuden käyttöönottovuosi)

Lähteet: Svenskt Näringsliv; Suunnittelu- ja tutkimuspalvelut Pekka Lith

Kuvio 1

Esimerkkejä Ruotsin kunnissa hyväksytyistä palveluhaasteista toimialoittain

Toimiala	Kunta
Vanhusten huolto (asumispalvelut)	Örkelljunga, Hörby, Tukholma, Häbo, Halmstad, Övertorneå
Kehitysvammaisten asumispalvelut	Tukholma, Uppsala
Muut asumispalvelut	Tukholma
Perheiden tukitoiminta	Uppsala
Ateriapalvelut ja laitosten ruokahuolto	Uddevalla, Sollentuna
Psykiatriapalvelut	Härnösand
Työterveyshuolto	Halmstad
Esikoulutoiminta	Uppsala
Koulupsykologia	Sollentuna
Kouluterveydenhuolto	Uppsala
Kieltenopetus	Övertorneå
Työvoimapalvelut	Uppsala, Häbo
Teiden ja katujen kunnossapito	Hörby
Ulkotilojen hoito	Övertorneå, Vetlanda
Kierrätyskeskustoiminta	Övertorneå
Vahtimestaripalvelut	Vetlanda, Övertorneå
Muut toimitilapalvelut	Ängelholm, Uppsala
Riistanhoito	Örebro
Uimahallipalvelut	Järfälla, Tukholma
Muut liikuntapalvelut	Kungsbacka
Kirjastotoimi	Linköping
Muut virkistyspalvelut	Tukholma, Uppsala
Kuluttajaneuvonta	Tukholma
Kuljetuspalvelut	Övertorneå

Lähde: Svenskt Näringsliv

Taulukko 1

Palveluja laidasta laitaan

Varsinaisia palveluhaasteita oli saapunut Ruotsin kuntiin lokakuun 2010 mennessä noin 210 (Kuvio 1). Käsitellyistä 174 palveluhaasteesta oli hyväksytty kolmasosa. Hyväksytyt haasteet ovat koskeneet muun muassa vanhustenhuoltoa, erityisryhmien asumispalveluja, liikuntapalveluja, teiden ja katujen kunnossapitoa, toimitilapalveluja sekä ruokahuolto- ja ateriapalveluja (Taulukko 1).

Kilpailutetut palvelutehtävät eivät ole aina päättyneet alkuperäisille aloitteentekijöille. Muutkin yritykset tai järjestöt ja kunnan omat palveluyksiköt ovat saattaneet voittaa kilpailutuksia. Palveluhaasteita on myös hylätty, jos niiden kohteina olevat toiminnot sisältävät viranomaistoimintoja tai toiminto on jo ulkoistettu. Kohde on saattanut olla myös kilpailutettavaksi liian pieni tai laaja.

Mielenkiintoista Ruotsin mallissa on, että palveluhaastemenettelyn piiriin on otettu kuntien järjestämiä palveluja, joita ei ole aiemmin kilpailutettu. Esimerkkinä voidaan mainita kuntien vastuulla oleva perinteinen kirjastotoimi tai uimahallien palvelut. Näiden toimintojen osalta kunnat ovat halunneet oman toimintansa laadulliseen läpivalaisuun sekä saada palveluihin uudenlaista luovuutta.

Ei esteitä Suomessa

Palveluhaasteoikeuden käyttöönottoon myös Suomen kunnissa ei ole mitään lainsäädännöllisiä esteitä, jos se tapahtuu vapaaehtoisuuden pohjalta. Haastemenettelyn tavoitteena olisi vain kunta- palvelujen tuottavuuden ja laadun parantaminen, mutta sen hyödyntäminen ei merkitsisi lainkaan muutoksia kuntien palvelutoiminnan järjestämis-, rahoitus- ja valvontavastuuseen.

Palveluhaasteoikeus muistuttaa kuntalain mukaista kuntalaisaloitetta. Kuntalaisaloite on väline, jolla yksittäinen kuntalainen voi ravistella oman kuntansa päättäjiä ratkaisemaan jonkin ongelman. Palveluhaaste olisi vastaavanlainen kunnan ulkopuolisille yrittäjille, yrityksille ja järjestöille annettu aloiteoikeus tai väline, jonka avulla totutut tavat tuottaa kuntapalveluja saadaan kriittiseen läpivalaisuun.

Kanava uusille ideoille

Palveluhaasteoikeuden avulla kunnan palvelutuotannon uudistaminen voi olla paljon tehokkaampaa kuin tavanomaisen kunnan aloitteesta tapahtuvan kilpailuttamisen kautta. Menettelyn avulla yksityisten toimijoiden osaanminen ja saadut kokemukset välittyvät julkiseen palvelutuotantoon nopeammin, jos niille varataan vapaa mahdollisuus uusien ajatusten ja palvelukonseptien esittämiseen.

Palveluhaasteoikeus voi lisätä yksityisten toimijoiden kiinnostusta kuntapalveluja kohtaan ja kannustaa niitä kehittämään julkiseen palvelutuotantoon sopivia toimintamalleja. Edes suurilla kunnilla ei ole mahdollisuuksia tai asiantuntijoita kehittämistoimintaan. Kuntien voimavarat riittävät nykyisellään vain välttämättömien peruspalvelujen tuotantoon ja viranomaistehtävien hoitoon.

Palveluhaastemenettely tarjoaa hallinnollisesti kevyemmän ja kustannustehokkaan vaihtoehdon julkisin varoin rahoitettuille valtakunnallisille kuntapalvelujen kehittämisohjelmille. Ylhäältäpäin ohjattujen hankeviidakoiden avulla saavutettu lisäarvon tuotto ei välttämättä ole paras mahdollinen yksittäisen kunnan näkökulmasta katsottuna.

Haasteoikeus tarvitsee selkeät pelisäännöt

Ruotsissa on todettu, että palveluhaasteoikeus edellyttää selkeitä pelisääntöjä, joita haasteoikeuden käyttäjät ja päätöksenteosta vastaavat kunnan virkamiehet ja poliittisesti valitut luottamuselimet voivat noudattaa. Niihin kuuluvat haasteoikeutta koskevat perustelut, päätöksentekoprosessin kuvaus ja menettelylle asetetut rajaukset. Pelisäännöt ovat kuitenkin kunnan itsensä päätettävissä.

Haasteoikeuden rajaukset koskevat menettelyn piirissä olevia kunnan palvelutoimintoja ja toisaalta sitä, millaisia vaatimuksia palveluhaasteoikeuden käyttäjille on asetettu. Palveluhaasteoikeutta voi rajata jättämällä sen ulkopuolelle kunnalliset liikelaitokset ja kuntayhtiöiden palvelut tai ottamalla haastemenettelyn piiriin vain määrät-

tyyn kunnan toimialaan liittyvät peruspalvelut tai tukipalvelut.

Ruotsissa aloiteoikeus voi olla myös kunnan työntekijöiden työyhteisöliittymällä, mikäli niillä on valmiuksia ryhtyä tuottamaan palvelutehtävää sitä varten perustettavan yrityksen kautta. Uusiin toimintamalleihin voi kuulua myös, että aloitteenteko-oikeus ulotetaan palvelujen käyttäjiin tai kansalaisryhmiin, jotka voisivat ryhtyä osittain tai kokonaan palvelujen tuottajiksi.

Liikesalaisuudet vaarassa?

Ruotsissa palveluhaasteiden sisällöllisiä vaatimuksia ei ole ohjeistettu. Yrityksiä on neuvottu varovaisuuteen, sillä tarkat kuvaukset voivat paljastaa liikesalaisuuksia. Kunnan viranomaisten ja luottamushenkilöiden olisi kuitenkin saattava arvioinnin ja päätöksenteon pohjaksi riittävän yksityiskohtainen ja selkeä kuvaus aloitteentekijän esittämästä palveluideasta tai -kokonaisuudesta.

Suomessa on kuitenkin laki viranomaistoiminnan julkisuudesta, jossa on määryksiä yritysten liike- ja ammatillisuuksien salassapidosta. Samoja periaatteita voitaisiin noudattaa palveluhaastemenettelyssä. Aloitteentekijöille kannattaisi suoda tarvittaessa tai erillisestä pyynnöstä myös mahdollisuus esitellä tarkemmin uutta palveluideaansa päätöksenteosta vastaavassa kunnan elimessä.

Virkamiehiltä vaaditaan puolueettomuutta

Ruotsissa eräiden yksityisten yritysten edustajat ovat arvostelleet kuntia siitä, että palveluhaasteita on hylätty liian heppoisin perusteisin. Asiaa lautakunnissa esittelevillä virkamiehillä onkin merkittävä ennakkovaikutus päätöksentekoon. Virkamiehet eivät mielellään puolla esityksiä, jotka voisivat johtaa kunnan henkilöstön irtisanomisiin tai muihin uudelleenjärjestelyihin.

Palveluhaasteoikeus edellyttääkin virkamiehiltä ja päätöksenteosta vastaavilta luottamushenkilöiltä puolueettomuutta, ennakkoluulotonta asennetta ja valmiuksia uusien toimintatapojen käyttöön-ottoon. Kunnan olisi tärkeä tiedottaa

myös keskeisistä palveluhaastetta koskevista asioista avoimesti omilla verkkosivullaan sekä antaa tarvittaessa lisätietoja palveluhaasteoikeudesta. ■

Kirjoittaja työskentelee tutkijana omistamassaan yrityksessä (Suunnittelu- ja tutkimuspalvelut Pekka Lith).

Lähteitä:

Johansson, Kristian: En ny form av privatisering, Utmaningsrättens införande, funktion och tillämpning i två svenska kommuner, 2010.

Johansson, Kristian: Utmaningsrätt, Vad, hur och varför? Svenskt Näringsliv, Stockholm 2010.

Lith, Pekka: Kuntien parhaat käytännöt, Muistio valtakunnallisista ja alueellisista julkisen ja yksityisen alan yhteistyöhankkeista, Suunnittelu- ja tutkimuspalvelut Pekka Lith, Helsinki 2009.

Lith, Pekka: Palveluhaasteoikeus – lisää luovuutta ja tehokkuutta kuntien palvelutuotantoon, Suunnittelu- ja tutkimuspalvelut Pekka Lith, Helsinki 2011.

Morin, Anders&Renstig, Monica: Handbok för utmanare – om privata företags möjligheter att utmana kommunala verksamhet, Svenskt Näringsliv, Stockholm 2010.

Ks. esimerkkejä myös ruotsalaisten kuntien nettisivuilta, vaikkapa www.uppsala.se (utmaningsrätt).

Dan Steinbock

USA:n asuntomarkkinat uuteen taantumaa

Taloudellisen kuohunnan myötä USA:n asuntomarkkinat ovat nyt kehnommassa kunnossa kuin 30-luvun suuren laman aikana.

Asuntojen hintojen raju lasku kuluvan vuoden ensimmäisellä vuosineljänneksellä vahvisti otaksumat, että USA:n asuntomarkkinoiden romahdus on ollut laajempi ja nopeampi kuin suuren laman aikaan 1930-luvulla. Tammi-maaliskuussa asuntojen hinnat laskivat 1,9 prosenttia. Kesäkuussa hinnat olivat pudonneet jo 33 prosenttia vuoden 2006 lakipisteestä. 30-luvulla hinnat laskivat 31 prosenttia eli 2 prosenttiyksikköä vähemmän kuin nyt.

Lehtikuva Oy

Chicagossa, jossa pankit omistavat 30 prosenttia myynnissä olevista asunnoista, hinnat ovat laskeneet 8,1 prosenttia vuoden 2010 toukokuusta.

Markkinoiden keho tila ei silti tarkoita, etteivätkö ne olisi houkuttelevia. Päinvastoin, ulkomaiset ostajat ovat kiirehtineet USA:n kiinteistömarkkinoille.

Uutiset julkistettiin kesähelteillä kun USA:n keskuspankki valmisteli päätöstä elvytyspaketeista ja pohti määrällisen elvytyksen kolmatta kierrosta (QE3). Työtömyys oli yhä 9,1 prosenttia, mikä herätti kysymyksiä elpymisen vahvuudesta. Samanaikaisesti käynnistyi valtapuolueiden presidentinvaalikampanjointi ja kiista USA:n velkarajan nostosta kiihtyi.

Optimistit hakivat lohtua siitä, että asuntomarkkinoiden hintojen lasku näytti olevan tasaantumassa.

Parempaa luvassa – vuonna 2015

USA:n asuntomarkkinat ovat yhä hauraat. Uudisrakentaminen, rakennusluvut ja myynti ovat pohjalukemissa. Hintojen lasku on kiihtynyt siitä lähtien kun asunnonostajien veroedut vuosi sitten päättyivät.

Tummat pilvet varjostavat tulevaisuutta, sillä markkinoille on tulossa asuntojen ylijäämä, ns. varjovarasto, ulosottomyynnin myötä. Varjovarasto on harvinaisen suuri ja lähentelee jo 6 miljoonaa asuntoa. Uudisrakentamisen väisusta tahdistu huolimatta varasto vastaa yli 9 kuukauden nykymyyntiä ja on merkittävästi suurempi kuin 6 kuukauden normaali keskiarvo.

Hinnoissa on edelleen laskupaineita. Ulosotto merkitsee usein lähes 27 prosentin alennusta myyntihintaan ja alentaa myös naapuriasuntojen hintaa 1,5–2 prosentilla.

Asuinrakentamisen uskotaan kasvavan 1,2 miljoonaa vuonna 2015, kun se nykyisellään on noin 0,5 miljoonaa uutta asuntoa vuodessa. Asuntomarkkinoiden täysi elpyminen väestönkasvun tasolle vie vielä 4–5 vuotta.

Kriisi tarjonnasta kysyntään

Vuosina 1981–2001 USA:n asuntohintojen mediaani oli 2,9–3,1 kertaa korkeampi kuin kotitalouksien ansiotulon mediaani. Sitten seurasi puoli vuosikymmentä, jolloin vastaava mediaani oli 4,6 eli 50 prosenttia korkeampi kuin kahtena edeltäneenä vuosikymmenenä.

Asuntomarkkinoiden kuplaa kiihdyttivät kevyet lainat, heikot ja vilpilliset merkintätakuut, subprime-lainat, säännöstelyn vapauttaminen ja keho seuranta, ylenmääräinen velkaantuminen, riskien väärä hinnoittelu, heikot talousennusteet ja lopulta varjopankkijärjestelmän romahdus ja sitä seurannut kehittyneiden talouksien rakennekrisi.

Jo ennen lokakuuta 2008 amerikkalaisten asuntojen hinnat laskivat yli 20 prosenttia kesän 2006 lakipisteestä. Kun yhä useampi asunnonomistaja ajautui vaikeuksiin, maksut kasvoivat, korot nousivat ja konkurssit roihahivat kasvuun.

Markkinoiden keho tila ei silti tarkoita, etteivätkö ne olisi houkuttelevia. Päinvastoin, ulkomaiset ostajat ovat kiirehtineet USA:n kiinteistömarkkinoille. Eteläisessä Floridassa liki 200 000 kotitaloutta on konkurssin partaalla. Vielä pari vuotta sitten asuntomarkkinoilla vallitsi pelko. Nyt sijoittajia kiihdyttää ahneus.

Pidemmällä tähtäimellä nykyiset haasteet ovat muuttamassa asuntomarkkinoiden rakenteita. Syventyvä työttömyys ja pitkäaikainen lainakierre rasittavat kohtuuttomasti nuorempia ikäpolvia, joiden on entistä vaikeampi selviytyä maksuistaan. Toisaalta väestö ikäänny kiihtyvällä vauhdilla. Moni eläkeikäinen on talouskriisissä menettänyt osakesäästönsä ja joutunut luopumaan omistusasunnotaan. Velkakriisi kiihdyttää tätäkin prosessia. Ennen asuntomarkkinat rakensivat vaurautta, mutta nyt ne monessa tapauksessa rapauttavat kotitalouksien maksukyvyä ja syövät eläkevarat.

Asuntomarkkinoiden myllerrys on kestänyt jo puoli vuosikymmentä eikä tilanne näytä korjaantuvan lähivuosina. Niinpä ongelmia ei enää ole vain tarjonnan puolella. Kysynnän hauraus ei tiedä hyvää tulevaisuudessa – etenkin jos elpyminen pysyy yhtä heikkona kuin viimeiset kaksi vuotta.

Hintakehitys väisua pitkään

Keväällä asuntojen hinnat nousivat, mutta hyvin nihkeästi. Standard&Poor'sin

Case-Shiller -hintaindeksin (indeksissä on mukana 20 kaupunkialuetta eri puolilta Yhdysvaltoja) mukaan asuntojen hinnat nousivat toukokuussa prosenttiin eli 0,4 prosenttiyksikköä enemmän kuin huhtikuussa, jolloin hintakehitys oli nopeinta kahdeksaan kuukauteen.

Hintojen nousua pidettiin enteänä rakennemuutoksesta. Tosiasiassa asuntojen hinnat kuitenkin nousevat sesonkilohteisesti aina keväisin kysynnän kasvaessa ja vastaavasti laskevat loka-kuuhun mennessä, kun kysyntä hiipuu. Asuntomarkkinoiden heikkoudesta kielii mm. se, että eräissä metropoleissa, kuten Detroit, Las Vegas ja Tampa, hinnat ovat laskeneet lähes 50 prosenttia vuosien 2005–2006 tasosta.

Asuntohintojen kehitys tulee siis jatkumaan väisuna pidemmän aikaa, vaikka hintojen laskun odotetaan tasaantuvan kuluvana vuonna. Kun ulosotot todennäköisesti jatkuvat vuoteen 2013, hintojen arvioidaan nousevan vain 4,5 prosenttia loppuvuoden 2010 ja 2015 välillä.

Asuntojen halpamyyntiä voitaisiin vähentää järkevällä asuntopolitiikalla. Jos esimerkiksi vuoteen 2013 mennessä voitaisiin välttää miljoona ulosottoa, se nostaisi asuntojen hintoja arviolta 3,2–4 prosenttia vuoteen 2015 mennessä.

Kun USA:n talouskasvu heikentyi kesän myötä, Valkoisessa talossa väiteltiin aggressiivisemmasta talouspolitiikasta. Presidentin neuvonantaja **David Plouffe** ja esikuntapäällikkö **William Daley** kannattivat nykypolitiikan jatkamista. Talouspoliittinen neuvonantaja **Gene Sperling** sen sijaan rohkaisi presidenttiä kunnianhimoisempiin toimiin mm. asuntovelallisten tukemisessa. Nykyisen kuohunnan aikana järkävä asuntopolitiikka ei kuitenkaan ole kansallista prioriteeteista tärkeimpiä. ■

Dan Steinbock on India, China and America -instituutin (USA) kansainvälisen liiketoiminnan tutkimusjohtaja.

Mika Idman

Naiset aiempaa vaativammassa tehtävissä – palkkapussi ennallaan

Naiset ovat siirtyneet työelämässä yhä vaativampiin tehtäviin. Erityisesti naisten osuus johtajista on kasvanut merkittävästi. Muutos ei kuitenkaan liiemmin näy kukkarossa, ei ainakaan suhteessa miehiin. Sukupuolten välinen palkkaero eläikin sitkeässä: poliittisesta tahdosta ja toimista huolimatta viimeisen 15 vuoden aikana ero on säilynyt lähes ennallaan. Vuonna 2009 naisen keskiansio oli 81 prosenttia miehen keskiansiosta.

Sukupuolten välisen palkkaeron kaventaminen kuuluu poliittisiin ohjelmiin sekä kansainvälisesti¹ että kansallisesti². Suomen työmarkkinoille on tuotu viime vuosina useita palkkaerojen supistamiseen tähtääviä toimia ja tasa-arvoa edistäviä palkkausjärjestelmiä.

Poliittisesta tahdosta ja toimista huolimatta palkkaerot eivät ole supistuneet merkittävästi. 2000-luvulla tehdyissä kansainvälisissä selvityksissä³ todetaan, että palkkaerojen merkittävästä kaventumisesta ei ole merkkejä EU:n tasolla. Tilastokeskuksen palkkarakennetilaston mukaan naisten ja miesten välinen palkkaero on pysynyt Suomessa viimeisen 15 vuoden aikana lähes muuttumattomana.

Naisten ammatinvalinnassa painaa kutsumus, miehillä palkka?

Sukupuolten välisiä palkkaeroja käsittelevissä tutkimuksissa on toistuvasti todettu, että yksi tärkeimmistä naisten ja miesten keskipalkkaeroja selittävästä tekijöistä on naisten sijoittuminen miehiä yleisemmin ammatteihin, joissa palkka on pieni. Tähän ns. ammatilliseen eriytymiseen on haettu muutosta muun muassa tuoreessa hallitusohjelmassa ja EU:n neuvoston suosituksessa sukupuolten välisen palkkaeron pienentämisestä.

Ammatillisen eriytymisen muutosta työmarkkinoilla voidaan seurata mm. Tilastokeskuksessa palkkarakennetilastosta lasketun ID-indikaattorin⁴ avulla. Mitä lähempänä nolaa indikaattori on, sitä vähäisempää ammatillinen eriytyminen työmarkkinoilla on. Indikaattorin mukaan ammattirakenteeseen liittyy

vät erot sukupuolten välillä ovat kaventuneet viime vuosina kaikilla työmarkkinasektoreilla.

Nyt ensimmäistä kertaa ID-indikaattori on laskettu palkkarakenneaineistosta myös yli työmarkkinasektorien. Tulosten mukaan myös kaikkien palkansaajien välillä ammatillinen eriytyminen on vähentynyt.

Tarkasteltaessa palkansaajarakenteen muutosta ammattiluokituksen avulla, vahvistuu ID-indikaattorin avulla saatu tulos. Naisten suhteellinen osuus on kasvanut korkeaa ammattitaitoa vaativissa ammateissa. Naisten osuus johtajista on kasvanut erityisesti, mihin ovat oletettavasti vaikuttaneet osaltaan valtiohallinnossa asian edistämiseksi käynnistetyt hankkeet.

Vaativampiin tehtäviin siirryttäessä myös palkka yleensä nousee. Tilastojen perusteella tällaista kehitystä ei naisilla kuitenkaan suoraan ole havaittavissa, ainakaan suhteessa miehiin. Naisten keskiansio on toki noussut, mutta miesten ansio on noussut samaa vauhtia eikä ansioiden välinen ero ole täten juurikaan kaventunut.

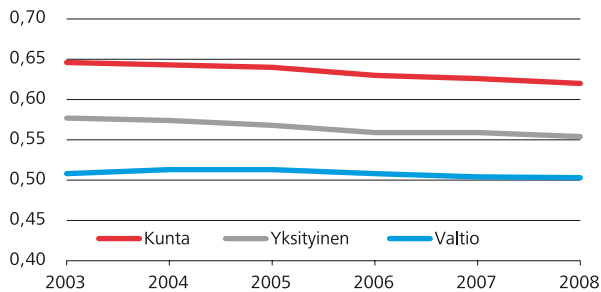
¹ EU:n kasvu- ja työllisyysstrategia, Euroopan komission tasa-arvon etenemissuunnitelmassa vuosille 2006–2010.

² Palkkaerojen kaventaminen sisältyy tavoitteena kolmeen viimeisimpään hallitusohjelmaan

³ Komission tiedonanto neuvostolle, Euroopan parlamentille, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle; Naisten ja miesten välisen palkkaeron torjunta

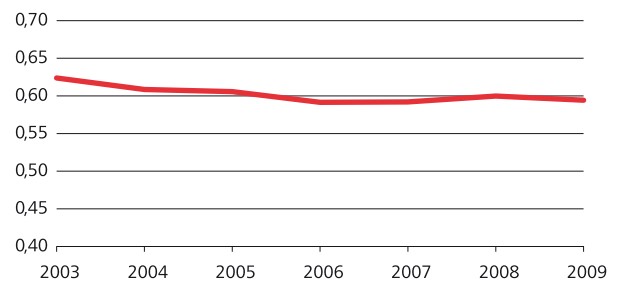
⁴ ID-indikaattorin lukuja laskettiin vuosille 1995–2008 palkkarakennetilaston tiedoista Segregatio ja sukupuolten väliset palkkaerot -hankkeessa.

ID-indikaattori työmarkkinasektoreittain 2003–2008

Kuvio 1

ID-indikaattori 2003–2009

Kuvio 2

Naisten osuus johtajista on jo 35 prosenttia mutta palkkaero miesjohtajiin nähden hälyttävästi lähes ennallaan.

futureimagebank.com

Naisten osuuden muutos ammattiluokituksen pääluokissa 2001–2009

Kuvioiden lähde: Palkkarakennetilasto. Tilastokeskus

Kuvio 3

Erot sitkeässä myös paremmin palkatuissa ammateissa

Mistä sitten johtuu, että sukupuolten välinen palkkaero ei ole kaventunut enempää, vaikka palkansaajarakenteessa on tapahtunut merkittäviä muutoksia?

Kun katsotaan esimerkiksi johtajia, niin naisten osuus on vuodesta 2001 kasvanut 30 prosentista 35 prosenttiin. Tämä rakennemuutos on luonnollisesti

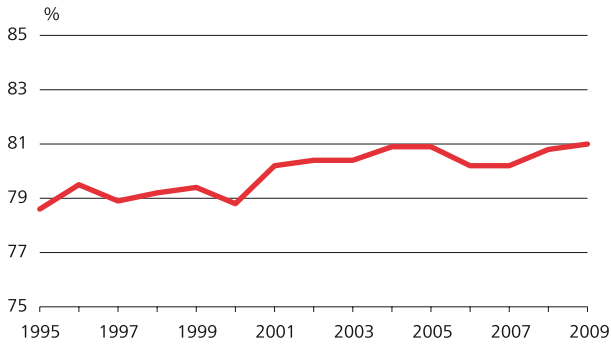
nostanut naisten keskiansiota, sillä johtajilla palkkataso on kaikkien palkansaajien keskiarvoa suurempi. On kuitenkin otettava huomioon, että naisten ja miesten välinen palkkaero kyseisessä ammattiluokassa ei ole juurikaan kaventunut samalla ajanjaksolla. Naisjohtajien ansiot olivat vuonna 2001 keskimäärin 78 prosenttia miesjohtajien keskiansioista ja vuonna 2009 ero oli 79 prosenttia.

Erityisasiantuntijoissa naisten osuus

on myös kasvanut, mutta naisten ja miesten välinen palkkaero on jopa suurentunut. Asiantuntijoilla kehitys on ollut johtajien kanssa samanlainen. Naisten suhteellinen osuus ammattiryhmässä on kasvanut, mutta samaan aikaan palkkaero miehiin on kaventunut vain vähän.

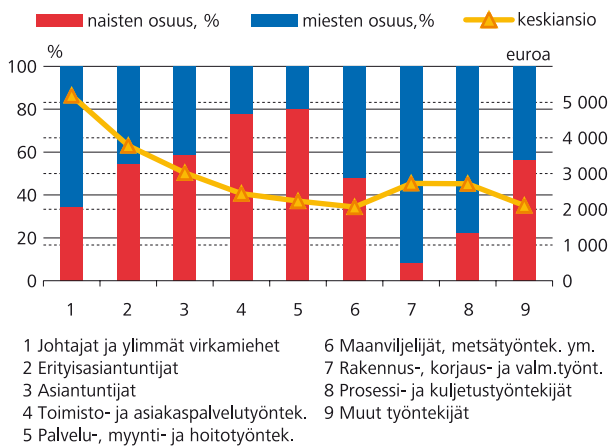
Naisjohtajien ja asiantuntijoiden määrän kasvulla on positiivinen palkkavaikutus, mutta sen saattaa hyvinkin kumota toinen muutos – naisten osuuden kas-

Naisten ansioiden (keskiarvo) osuus miesten ansioista 1995–2009

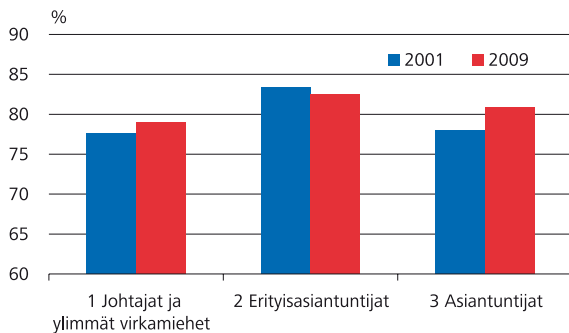
Kuvio 4

Miesten ja naisten ansioiden välinen suhde johtajilla ja asiantuntija-ammateissa 2001–2009

Kuvio 5

Miesten ja naisten ansioiden välinen suhde johtajilla ja asiantuntija-ammateissa 2001–2009

Kuvioiden lähde: Palkkarakennetilasto, Tilastokeskus

Kuvio 6

vu matalamman palkkatason ammateissa kuten hoivatyössä.

Sukupuolten välisen palkkaeron supistuminen ei ole palkansaajarakenteen muutoksen kanssa yhtä nopeaa, sillä sukupuolten ansioiden välillä on myös korkeamman vaativuuden tehtävissä eroa.

Se seikka, että naiset saavat korkeamman vaativuuden tehtävissä alemmaa palkkaa kuin miehet, saattaa myös hankaloittaa sukupuolten välisen todellisen palkkaeron mittaamista. Kun naisten määrä lisääntyy korkeamman palkan tehtävissä, on mahdollista, että sukupuolten välinen palkkaero supistuu kaikkien palkansaajien välillä, vaikka palkkaero säilyy ennallaan kyseisissä ammateissa.

Edelleen on miesten ja naisten aloja

Naiset valitsevat nykyään useammin ammatin alalta, joka oli ennen miesvaltainen. Silti edelleen on olemassa aloja, joilla on enimmäkseen miehiä tai naisia. Tämä näkyy myös sukupuolten välisessä palkkaerossa. Johtajista edelleen 65 prosenttia on miehiä, mikä osaltaan lisää miesten etumatkaa laskettaessa palkkojen keskiarvoa kaikkien palkansaajien välillä. Erityisasiantuntijoissa naisia on tällä hetkellä enemmän. Ammatin pääluokan sisällä on kuitenkin paljon vaihtelua toimialoittain ja miehet ovat valikoituneet hieman paremmin palkatuille toimialoille.

Tietyissä korkeamman palkkatason ammateissa naisten määrä on lisääntynyt huomattavasti. Muun muassa sosiaali- ja terveysministeriön selvityksen⁵ mukaan naisten ja miesten osallistumisen tasa-arvo on parantunut nimenomaan vaativissa tehtävissä toimivien kohdalla.

Lääkäri on hyvä esimerkki ammatista, jossa palkka on suhteessa yleiseen palkkatason korkeuteen. Naisten määrä on lisääntynyt merkittävästi viime vuosikymmenten aikana ja tällä hetkellä naislääkäreitä onkin jo enemmän kuin mieslääkäreitä.

Vuonna 1975 lääkäri ansaitsi lähes 2,5 kertaa niin paljon kuin kuntasektorilla yleisesti ansaittiin. Lääkäreistä naisia oli tuolloin noin 28 prosenttia. Vuon-

⁵ Hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2008–2011 loppuraportti.

Palkkauksen perusteella tasa-arvoisimmat ammattiryhmät

Ammattiryhmä	naisia	miehiä	palkkaero*, %
Keittiöapulaiset	8 381	602	102,3
Henkilökohtaiset avustajat ym.	4 989	508	101,6
Ammattikorkeakoulujen ja ammatillisten oppilaitoksien opettajat	901	972	99,9
Kirjasto-, arkisto- ja museotyöntekijät	3 132	735	99,9
Sosiaalityöntekijät	5 049	554	99,8
Työn- ja askartelunohjaajat	1 194	624	99,8
Vastaanoton ja neuvonnan hoitajat	4 404	758	99,6
Perushoitajat ja lähihoitajat	39 912	1 854	98,7
Peruskoulun ja lukion lehtorit ja tuntiopettajat	956	521	98,0
Maitotaloustuotteiden teolliset valmistajat	1 162	1 562	97,8
Sosiaalialan ohjaajat ym.	2 291	749	97,7

* Naisten palkan keskiarvon prosentuaalinen osuus miesten palkan keskiarvosta.

Ammatteja, joissa naisten osuus on kasvanut eniten 2003–2009

Ammattiryhmä	naisia	miehiä	muutos, %
Painopinnan valmistajat	706	527	26
Vakuutusalan asiamiehet	2 021	1 247	25
Radio- ja tv-toimittajat	781	704	23
Huolitsijat ja tullaajat	1 924	1 499	15
Tullivirkkamiehet	912	1 156	13
Pakkaajat, lajittelijat ym.	3 197	3 214	12
Myyntineuvottelijat ja myyntiedustajat	16 338	21 389	12
Valtionhallinnon erityisasiantuntijat	6 476	4 441	11
Myyntineuvottelijat, -edustajat ja -sihteerit	1 928	1 616	11
Muut liike-elämän ym. erityisalujen asiantuntijat	1 841	2 597	10

Taulukkoon on valittu palkansaajarakenteen muutoksen vaikutuksen pienentämiseksi sellaisia ammatteja, joissa sekä naisia ja miehiä on vähintään 500 palkansaajaa. Taulukoiden lähde: Palkkarakenne-tilasto, Tilastokeskus

na 2010 naisten osuus lääkäreistä kuntasektorilla oli yli 59 prosenttia ja lääkärin ansiot olivat 2,4 kertaa niin paljon kuin kuntasektorilla keskimäärin ansaittiin.

Lääkäreillä alan naisvaltaisuus ei ole laskenut ammatin palkkatason suhteessa muihin palkansaajiin. Mielienkiintoinen yksityiskohta on se, että vuonna 1975 naislääkärit ansaittivat 83,6 prosenttia mieslääkäreihin verrattuna. Vuonna 2010 sukupuolten välinen palkkaero lääkäreillä oli 84,4 prosenttia eli palkkaero oli kaventunut lääkäreillä 35 vuodessa vajaan prosenttiyksikön.

Henkilöstöjohtaja on myös lisännyt ammatinvalintana suositaan naisten keskuudessa ja vuonna 2009 yksityisellä sektorilla henkilöstöjohtajista naisia oli 65 prosenttia. Palkkaero naisten ja mies-

ten välillä oli 90 prosenttia. Henkilöstöjohtajat ansaittivat lähes kaksi kertaa enemmän kuin keskimäärin yksityisellä sektorilla ansaittiin. 19 vuotta aiemmin henkilöstöjohtajista 39 prosenttia oli naisia ja sukupuolten välinen palkkaero oli 86 prosenttia. Tuolloin henkilöstöjohtajat ansaittivat 2,2 kertaa enemmän kuin muissa ammateissa keskimäärin yksityisellä sektorilla ansaittiin.

Myös henkilöstöjohtajien tapauksessa naisten osuuden kasvu vaikuttaa positiivisesti kaventamalla naisten ja miesten välistä palkkaeroa. Lisäksi ammatin sisällä palkkatasa-arvo on parantunut reilun vuosikymmenen aikana.

Suurimmassa osassa ammateista miehillä on suuremmat ansiot kuin naisilla. On kuitenkin myös ammatteja, joissa

naisilla ansio on joko sama kuin miehillä tai jopa suurempi. Kuten jo edellä on todettu, naisvaltaisuus ei automaattisesti tee ammatista sellaista, missä naisilla on paremmat ansiot kuin miehillä. Poikkeuksista huolimatta näyttäisi kuitenkin siltä, että useimmissa ammateissa, jossa naisten ja miesten ansiot ovat lähellä toisiaan, ammatti on myös naisvaltainen. Ammatin naisvaltaisuus ikään kuin edesauttaa sitä, että naisten ansiot ovat miesten ansioiden kanssa tasavertaisempia.

Sukupuolten välinen palkkaero historian jäänne

Tilastojen valossa näyttäisi siltä, että naisten siirtyminen vaativampiin tehtäviin ei ole juurikaan näkynyt naisten ja ▶

Ammatteja, joissa naisten ja miesten palkkaero on supistunut eniten 2003–2009

Ammattiryhmä	naisia	miehiä	palkkaero, %	palkkaeron muutos*, %
Pakkaajat, lajittelijat ym.	3 197	3 214	91,1	9,6
Valvojat ja vartijat	1 579	3 829	92,8	9,4
Toimistonhoitajat	3 322	1 640	79,7	8,7
Sahausprosessinhoitajat	787	2 323	93,9	6,8
Kemianteollisuuden prosessinhoitajat	2 671	5 528	82,8	6,6
Muut toimistotyöntekijät	8 900	2 822	90,8	6,5
Sihteerit	29 429	1 153	96,1	6,2
Erikoismyyjät	8 225	12 484	82,3	6,2
Tietotekniikan tukihenkilöt, operaattorit ym.	5 441	14 694	94,1	5,5
Erikoislääkärit ja osastonlääkärit	1 774	1 344	89,0	5,1

Taulukkoon on valittu palkansaajarakenteen muutoksen vaikutuksen pienentämiseksi sellaisia ammatteja, joissa sekä naisia ja miehiä on vähintään 500 palkansaajaa.

Sukupuolten välinen palkkaero ikäryhmissä vuonna 2009

Ikäryhmä	Naisia	Miehiä	palkkaero*, %
15–19	3 022	4 101	94,0
20–24	25 439	31 364	88,7
25–29	64 166	75 790	89,3
30–34	75 002	92 588	83,2
35–39	75 937	85 371	79,2
40–44	98 722	94 571	79,1
45–49	111 763	95 632	78,9
50–54	111 285	88 866	78,2
55–59	98 030	75 008	77,5
60–69	43 872	36 989	74,6

* Naisten palkan keskiarvon prosentuaalinen osuus miesten palkan keskiarvosta.
Taulukoiden lähde: Palkkarakennetilasto, Tilastokeskus

miesten välisen palkkaeron supistumisenä. Kyseessä voi tosin olla lyhyen aikavälin tilanne. Naisten määrä on hiljattain lisääntynyt vaativammassa tehtävissä ja mahdollisesti tämän seurauksena naisilla on keskimäärin vähemmän ikää ja työkokemusta kuin vastaavissa teh-

tävissä toimivilla miehillä. Vähäisempi kokemus näkyy myös palkkauksessa.

Suurten ikäluokkien eläkkeelle siirtyminen saattaa kaventaa sukupuolten välistä palkkaeroa. Ainakin tällä hetkellä nuoremmissa ikäryhmissä ero on selvästi pienempi kuin vanhemmissa ikäryhmissä. ■

Kirjoittaja työskentelee asiantuntijana hinnat ja palkat -yksikössä Tilastokeskuksessa.

Tilastokeskus Kuntamarkkinoilla

14.–15.9.2011 Kuntatalolla

Tule tapaamaan ja keskustelemaan kanssamme!

Kuntamarkkinat
Kommunmarknaden

 Tilastokeskus

EU-vertailu:

Suomen tulos Pohjoismaiden heikoin

Suomessa naisten ja miesten välinen palkkaero on hieman EU:n keskiarvoa suurempi. Pohjoismaisessa vertailussa Suomi saa kyseenalaisen ykkössijan, joskaan erot maiden välillä eivät ole kovinkaan suuria. Mikäli hallituksen asettama tavoite viiden prosenttiyksikön supistumisesta palkkaerossa toteutuu, sijoitus voi tosin muuttua lähitulevaisuudessa.

Viimeisin kattava vertailutieto sukupuolten välisestä palkkaerosta EU-tasolla on vuodelta 2008. Palkkaerossa ei kuitenkaan tapahtu muutamassa vuodessa suurta muutosta, joten tietoa voidaan pitää edelleen melko ajantasaisena. Suomi jää EU27-maiden keskiarvosta 2,5 prosenttiyksikköä.

Suurin ero Tšekissä, pienin Italiassa

EU-tasolla sukupuolten välinen ansioiden suhde on keskimäärin 82,5 prosenttia. Maan vahva taloudellinen asema ei ainakaan pienennä palkkaeroa, tästä hyvänä esimerkkinä toimii Euroopan talousmahti Saksa, jossa palkkaero on Euroopan kolmanneksi korkein.

Sukupuolten välisellä palkkaerolla ja naisten osallistumisella työelämään näyttäisi olevan yhteys toisiinsa – ainakin niissä maissa, joissa sukupuolten välinen palkkaero on pieni. Esimerkiksi Italiassa ja Maltalla miesten ja naisten välinen palkkaero on Euroopan alimpia. Kyseisissä maissa alle 50 prosenttia työkäisistä naisista on mukana työelämässä, kun taas miehistä lähes 70 prosenttia on töissä.

Niissä maissa, joissa sukupuolten välinen palkkaero on suuri, naiset ja miehet osallittuvat tasavertaisemmin työelämään.. Esimerkiksi Itävallassa työkäisistä naisista työllisiä on 66 prosenttia ja miehistä 77 prosenttia. Suomessa naiset ja miehet ovat työelämässä lähes yhtä tasavertaisesti, vuonna 2009 työllisiä oli työkäisistä miehistä noin 70 prosenttia ja naisista noin 68 prosenttia.

Naisten työllisyysasteella ja sukupuolten välisellä palkkaerolla näyttäisi olevan voimakkaampi yhteys niissä maissa, joissa palkkaero on pieni. Näistä maista suurin osa on sellaisia, joissa naisten työllisyysaste on alle 60 prosenttia.

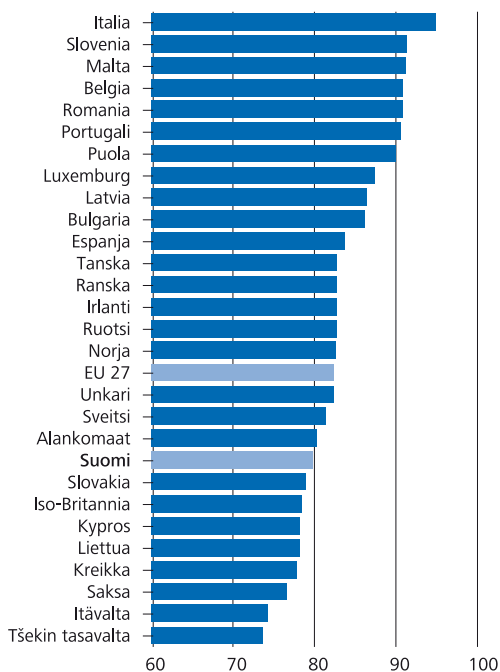
Palkkatasa-arvo edistynyt hyvin Belgiassa

Naisten ja miesten välistä palkkaeroa on saatu kavennettua parhaiten Belgiassa, jossa se on kaventunut reilussa kymmenessä vuodessa yli seitsemän prosenttiyksikköä. Nykyään Belgiassa sukupuolten palkkaero on neljänneksi matalin EU-maista.

Sukupuolten välisen palkkaeron kaventamista koskevassa keskustelussa ja arvioinnissa Belgia ja Slovenia vaikuttaisivat kiinnostavilta mailta. Belgia on onnistunut hyvin palkkaeron kaventamisessa. Pohdinnan arvoinen seikka saattaa esimerkiksi olla maan korkea minimipalkka ja sen vaikutus sukupuolten palkkaeroon. Slovenia on taas poikkeustapausta pienen sukupuolten välisen palkkaeron maista, sillä Sloveniassa naisten osallistuminen työelämään on melko yleistä.

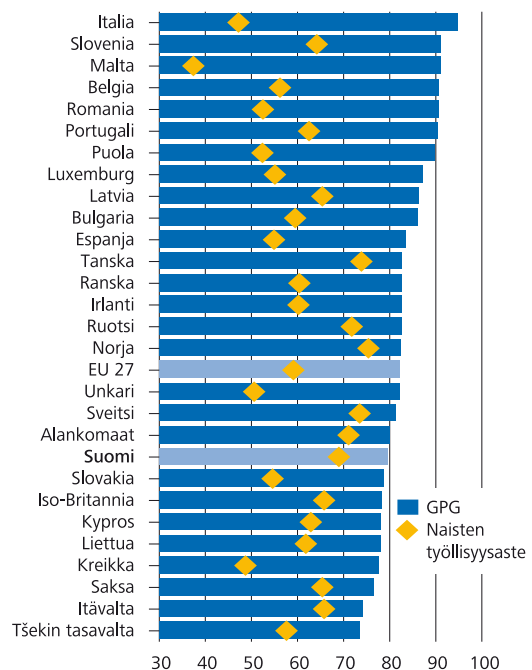
Mika Idman

Naisten ja miesten ansioiden suhde EU27-maissa vuonna 2008

Kuvioiden lähde: Eurostat

Naisten ja miesten ansioiden suhde ja naisten työllisyysaste vuonna 2008

Kaija Ruotsalainen

Väestölaskenta meillä ja muualla

Kiinassa vuoden 2010 väestölaskentaan tarvittiin kuusi miljoonaa laskijaa, jotka kiersivät kaikissa kotitalouksissa kirjaten tiedot lomakkeille. Suomessa viime vuodenvaihteen väestölaskenta meni ohi ilman että kansa huomasi. Väestölaskenta tehdään Suomessa hallinnollisista rekistereistä, mutta suurimmassa osassa maailmaa väestö lasketaan vielä perinteisesti haastattelemalla.

Väestölaskenta tehdään maailman eri maissa noin joka kymmenes vuosi. YK:n suosituksen mukaisesti väestölaskenta pyritään tekemään aina kymmenlukuun päättyvinä vuosina, mutta käytännössä eri maissa laskennan ajankohta voi vaihdella. Vuoden 2010 laskennan ensimmäiset tiedot on joissakin maissa kerätty jo vuonna 2005 ja joissakin ne kerätään vasta vuonna 2014. Heinäkuussa 2011 oli laskettu arviolta 82 prosenttia maailman väestöstä ja laskenta oli tehty 155 maassa. Vain kuusi valtiota maailmassa ei ole aikatauluttanut vuoden 2010 väestölaskentaa.

Väestölaskenta voidaan tehdä säännöllisesti vain vauraissa teollisuusmaissa. Kehitysmaissa väestölaskentoja tehdään jo pelkästään resurssisyistä harvemmin

ja epäsäännöllisesti. Väestölaskenta on kuitenkin toteutettu kaikissa maissa ainakin kerran 1950-luvun jälkeen.

Väestölaskentojen toteuttaminen voi kohdata odottamattomia vaikeuksia: vuoden 2000 laskentaa Irlannissa jouduttiin siirtämään maassa puhjelleen suu- ja sorkkatauti-epidemian vuoksi. Tämän vuoden maaliskuuksi suunniteltu laskenta Uudessa-Seelannissa on jouduttu siirtämään vuodelle 2013 Christchurchissa helmikuun 22. päivän tapahtuneen maanjäristyksen vuoksi. Myös poliittiset ongelmat voivat vaikeuttaa väestölaskennan toteuttamista.

Väestölaskijat haastattelivat ja kirjasivat tietoja perheenjäsenten henkilökorteista Pekingissä elokuussa vuonna 2010.

Lehtikuvaa Oy

kennan toteuttamista. Esimerkiksi Kosovon väestölaskennassa huhtikuussa 2011 maan serbialueet boikotoivat lähes kokonaan väestölaskentaa, eikä tarkkaa tietoa maan serbiväestön määrästä ole saatu.

Väestölaskentoja Suomessa jo 260 vuotta

Ruotsissa tehtiin eräs maailman ensimmäisistä väestölaskennoista vuonna 1749 eli yli 260 vuotta sitten. Samalla laskettiin Ruotsiin tuolloin kuuluneen nykyisen Suomen alueen väestö. Väestölaskennan mukaan Ruotsi-Suomen väkiluku tuolloin oli 2 175 124 henkeä, joista Suomen alueella asui 410 400 henkeä. Väkiluku oli huomattavasti oletettua pienempi, ja väkilukutiedot julistettiin salaisiksi.

Väestölaskentamenetelmä oli edistysellinen: laskenta perustui hallinnollisiin aineistoihin eli seurakuntien kirkonkirjoihin. Papisto sai täytettäväkseen taulukopohjia, joihin he merkitsivät seurakunnan väestön määrät sukupuolittain ikäluokkiin ja säätyluokkiin. Erikseen laskettiin vuoden aikana syntyneiden, kuolleiden ja vihittyjen määrät. Papit lähettivät taulukon tuomiorovastille, joka laski yhteen alueensa seurakuntien tiedot rovastikunnan yhteenvetoa varten. Rovastikuntien yhteenvetoista laskettiin sitten lääni- ja hiippakuntatason taulut. Suomen kenraalikuvernööri toimitti lopulta koko Suomen alueen tiedot Tukholmaan.

Tämä vuonna 1749 aloitettu kirkonkirjoihin perustuva väestölaskenta säilyi Suomen alueella voimassa vielä Venäjään liittymisen jälkeenkin, aina vuoteen 1930 saakka. Kuitenkin jo 1800-luvulla kävi ilmeiseksi, että tarve välittömiin väestölaskentoihin eli suoraan väestöltä kerättäviin tietoihin oli olemassa. Papiston keräämiä valmiita tilastotauluja hyödynnettäessä oli tyydyttävä tilastolomakkeella oleviin summatasoisiin tietoihin, joita ei voinut jatkojalostaa pidemmälle. Myös yhteiskunnan tietotarve kasvoi ja sen vuoksi ehdotettiin Suomessakin siirtymistä välittömiin väestölaskentoihin, joita jo muutamissa Euroopan maissa olikin tehty. Toisaalta epäiltiin välittömän väestölaskennan tarpeellisuutta ja onnistumista: *"Niin kauan kuin kunta ja kirkonseurakunta vielä melkein joka paikassa meillä ovat yhtäläisiä käsitteitä, eivät mitkään vaikeudet kohtaa*

väenlaskun toimittamista papiston kautta, jota vastoin sen jättäminen kunnallishallitukselle, ennen kuin kansansivistys on enemmän edistynyt, ei antane tarpeellista vakuutta tarkkuuden ja luotettavuuden suhteen." (SVT VI:3, Wäenlasku maaliskuussa 1870 Helsingin, Turun, Wiipurin ja Oulun kaupungeissa)

Koska koko maan kattavaa väestölaskentaa ei saatu toteutettua, muutamat suurimmat kaupunkimme alkoivat suorittaa omia laskentojaan tyydyttääkseen kasvavaa tiedontarvettaan. Ensimmäiset henkilölomakkeisiin perustuvat väestölaskennat tehtiin vuonna 1870 Helsingissä, Turussa, Viipurissa ja Oulussa. Kaupunkien väestölaskentoja tehtiin tämän jälkeen kymmenen vuoden välein aina vuoteen 1930 saakka, jolloin mukana oli jo 11 kaupunkia ja Riihimäen kauppala.

Vuonna 1938 eduskunta antoi nykyisinkin voimassa olevan väestölaskentalain (154/38). Lain mukaan koko maata käsittävä väestölaskenta ja siihen liittyvä asunto- ja kiinteistö-laskenta on tehtävä joka kymmenes vuosi.

Ensimmäinen henkilölomakkeisiin perustuva väestölaskenta oli tarkoitus tehdä vuonna 1940, mutta sodan vuoksi se jouduttiin kuitenkin perumaan. Siten ensimmäinen välitön väestölaskenta Suomessa tehtiin vuonna 1950. Tiedot kerättiin haastattelemalla. Vuoden 1960 ja 1970 laskennoissa käytettiin apuna kunnittaisia henkikirjoitusorganisaatioita. Tämän jälkeen siirryttiin postikyselynä tapahtuvaan väestölaskentaan ja vuodesta 1970 lähtien alettiin hyödyntää rinnalla myös rekisteritietoja. Vuonna 1990 väestölaskenta toteutettiin Suomessa ensimmäisen kerran täysin rekisteripohjaisesti.

Valtaosa väestölaskennoista tehdään haastattelemalla

Suurimmassa osassa maailman maita väestölaskenta tehdään edelleen perinteisesti keräämällä tiedot suoraan väestöltä joko haastattelemalla tai postikyselyllä. Esimerkiksi Kiina, Intia, Venäjä ja monet muutkin väkiluvultaan suuret maat tekevät perinteisen väestölaskennan, jossa laskijat kiertävät ovelta ovelle keräämässä tiedot lomakkeelle.

Perinteinen haastattelu on käytössä etenkin kehitysmaissa, joissa väestön heikko luku- ja kirjoitustaito estää tie- ▶

Väestölaskenta kuvaa maan koko väestöä

Väestölaskentojen ensisijaisena tarkoituksena on kuvata tietyn ajan kohtana maassa asuvaa väestöä: väestön määrää, väestörakennetta ja alueellista jakaumaa. Laskennoissa kerätään tietoa myös väestön elinoloista ja koulutusrakenteesta, perheistä ja asutokunnista, lasten lukumäärästä, muuttaneista, väestön taloudellisesta toiminnasta, ammateista ja toimialasta sekä rakennuksista ja asunnoista.

Monissa maissa näitä tietoja tuotetaan myös muulloin kuin väestölaskennoissa. Suomessa väestötilastoja tuotetaan vuosittain väestörekisterin pohjalta eikä varsinaista väestölaskentaa tarvita väestömäärän selvittämiseen. Lisäksi erilaisten otostilastojen perusteella voidaan tuottaa tietoa väestön taloudellisesta toiminnasta koko maan tasolla. Esimerkiksi työvoimatutkimus on kuukausittain toistettava otostilasto, jolla saadaan nopeaa tietoa työllisyydestä ja työttömyydestä.

Otostilastot eivät kuitenkaan pysty tuottamaan tietoja pieniltä alueilta tai pienistä väestöosista. Väestölaskenta on monissa maissa ainoa tarkkaa aluetietoa tuottava tilasto. Väestölaskennan keskeinen hyöty onkin siinä, että se kattaa koko maassa asuvan väestön. Siten tietoja voidaan tuottaa myös hyvin pieniltä maantieteellisiltä alueilta ja tarkoilla luokituksilla (esim. tarkimmalla ikä-, toimiala- ja ammattiluokituksella) sekä myös pienistä väestöosista (esim. ulkomaan kansalaiset).

Vuoden 2010 väestölaskenta-ajankohta Suomessa oli vuoden 2010 viimeinen päivä. Tähän mennessä valmistuneita tilastotietoja tuolta ajankohdalta ovat

		Muutos vuoteen 2000 (%)
Väestön määrä	5 375 276	+ 3,7
Ulkomaan kansalaisia	167 954	+ 84,4
75 vuotta täyttäneitä	435 549	+ 27,9
Alle 15-vuotiaita	887 677	- 5,2
Rakennuksia	1 446 096	+ 11,2
Kesämökkejä	489 232	+ 8,6
Asuntoja	2 807 505	+ 11,7
Asutokuntia	2 537 197	+ 10,5
Yksin asuvia	1 010 378	+ 17,9
Perheitä	1 455 073	+ 3,8
Lapsiperheitä	582 360	- 4,9

Tiedot väestön pääasiallisesta toiminnasta, työssäkäynnistä ja ammatista valmistuvat vuoden 2012 puolella.

tojen keräämisen postikyselyllä. Lisäksi joissakin maissa puutteellinen osoiterekisteri ja huono infrastruktuuri voivat estää postikyselyn käytön.

Postikyselyssä väestölaskentalomake lähetetään jokaiseen kotitalouteen. Jokaisesta kotitalouden henkilöstä täytetään henkilölomake ja lomakkeet palautetaan postin välityksellä tilastoviranomaisille. Luku- ja kirjoitustaidon lisäksi väestön koulutustason on oltava sellainen, että ihmiset ymmärtävät käytetyt kysymykset ja käsitteet.

Postikyselyn rinnalla käytetään usein haastattelijoita. Yhdysvalloissa väestö-

laskijat keräsivät vuoden 2010 väestölaskennassa tiedot niiltä, jotka eivät palauttaneet lomaketta postitse. Nykyään perinteisen paperilomakkeen rinnalle on joissakin maissa otettu käyttöön myös internet-lomake.

Rekisterilaskennat yleistyneet

Tanska teki rekisteripohjaisen väestölaskennan ensimmäisenä maana maailmassa jo vuonna 1980 ja Suomi seuraavana maana vuonna 1990. Viime vuosikymmeninä olemassa olevien hallinnollisten aineistojen ja rekistereiden hyödyntäminen väes-

Juhani Korpi

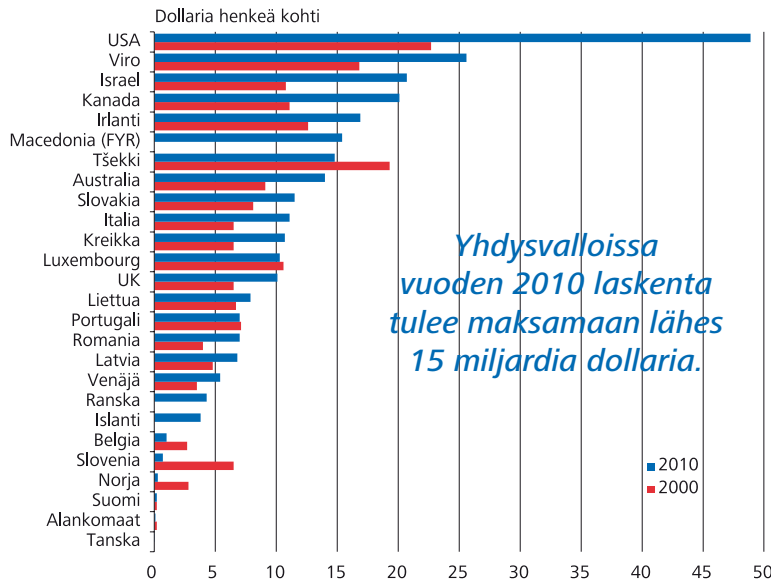
Kaija Ruotsalainen on tilastopäällikkö Tilastokeskuksen henkilötalastot -yksikössä.

tölaskennoissa ja -tilastoissa on yleistynyt. Vuoden 2010 väestölaskenta pelkästään rekistereitä käyttämällä tehdään Pohjois- ja Itävallassa ja Sloveniassa.

Monet maat hyödyntävät laajalti rekistereitä haastattelulaskennan rinnalla. Rekisteritietoja voidaan käyttää apuna esimerkiksi postituksessa, lomakkeiden esitäytössä tai puuttuvan tiedon korvaamisessa. Muutamissa maissa on olemassa kattava väestörekisteri, jolloin väestön perustietoja ei tarvitse kysyä enää lomakkeella. Väestölaskenta on siten mahdollista tehdä rekisterien ja haastattelujen yhdistelmänä. Rekisteristä saadaan koko väestölle perustiedot (ikä, sukupuoli, kansalaisuus jne.) ja haastattelulla kerätään muita, esimerkiksi työllisyyteen liittyviä tietoja. Haastattelut voidaan suunnata joko koko väestölle tai vain osalle siitä.

Väestölaskennassa voidaan myös hyödyntää jo olemassa olevia otostutkimuksia, esim. työvoimatutkimusta. Tiedonkeruu on näin edullisempaa, mutta toisaalta otostietoja voidaan tuottaa vain suuremmilta maantieteellisiltä alueilta. Rekisterien ja otostutkimusten yhdistelmää vuoden 2010 väestölaskennassa käytetään esimerkiksi Alankomaissa ja Belgiassa. Aivan oma menetelmä, nk. rolling census, on käytössä Ranskassa, jossa koko väestölle suunnattu lomaketiedonkeruu tapahtuu eri alueilla eri aikana ja suurimmissa kaupungeissa vain osalta väestöä. Koko maan tietojen keruu kestää peräti viisi vuotta.

Väestölaskennan 2010 kustannukset UNECE:n kyselyn mukaan

Lähde: ECE/CES/GE.41/2009/25: Main Results of the UNECE-UNSD Survey on the 2010 Round of Population and Housing Censuses

Suomen väestölaskenta yksi maailman edullisimmista

Kustannussäästöt ovat yksi keskeinen syy rekisterilaskentaan siirtymiseen. Suomen väestölaskenta on yksi maailman edullisimmista. Vuoden 2010 väestölaskennan kustannuksiksi arvioidaan Suomessa noin 850 000 euroa. Maailman kallein väestölaskenta tehdään Yhdysvalloissa, jossa vuoden 2010 laskentaan kuluu yhteensä lähes 15 miljardia dollaria eli 48,9 dollaria henkeä kohti. Suomessa väestölaskennan hinnaksi samalla kustannustasolla tulisi 177 miljoonaa euroa.

Useimmissa maissa väestölaskenta on suurin ja kustannuksiltaan kallein yksittäinen tilastotuotantoprosessi. Perinteisessä laskennassa tarvitaan valtava määrä lomakkeita. Tiedot kerätään kaikista maassa asuvista henkilöistä: jokaisesta henkilöstä täytetään yksi henkilölomake ja asuntoa kohden lisäksi vielä asuntolomake.

Lisäksi tarvitaan henkilöstöä keräämään, tallentamaan, analysoimaan ja julkaisemaan tietoja. Kiinassa vuoden 2010 väestölaskentaa suoritti kuusi miljoonaa ja Venäjälläkin yli puoli miljoonaa laskijaa. Koska väestölaskenta tehdään noin kymmenen vuoden välein, suurin osa

laskentaan osallistuvasta henkilöstöstä on aina uutta, jolloin henkilöstön koulutukseen on varattava resursseja.

EU-maissa yhdenmukainen väestölaskenta

Toisen maailmansodan jälkeen kansainvälisen tilastoyhteistyön merkitys kasvoi ja YK antoi suosituksen vuoden 1950 väestölaskennasta ja siinä kerättävistä tiedoista. Myös Suomessa vuoden 1950 väestölaskenta tehtiin YK:n suosituksen mukaisesti. Sen jälkeen väestölaskentojen tietosisältö on pitkälti määräytynyt kansainvälisten suositusten pohjalta.

Liittyminen Euroopan unioniin aiheutti Suomelle uusia vaatimuksia tietojen yhdenmukaistamiseksi. Vuonna 2008 tuli voimaan EU:n uusi väestölaskenta-asetus, joka määrittelee entistä sitovammin väestölaskennan ajankohdan ja kerättävän tietosisällön.

Väestölaskenta tehdään nyt ensimmäisen kerran samansisältöisenä kaikissa EU-jäsenmaissa. Ensimmäisiä tuloksia jäsenmaiden väestölaskennoista julkaistaan vuonna 2014. EU:n tilastovirasto Eurostat kokoaa EU-maita koskevia väestölaskentatietoja verkkopalveluunsa, jossa ne ovat kaikkien vapaasti käytettävissä. ■

Lapsiperheiden määrä pienin vuosikymmeniin

Vuoden 2010 lopussa lapsiperheitä oli yhteensä 582 000, mikä on pienin tilastoitu määrä. Parikymmentä vuotta sitten lapsiperheitä oli vielä yhteensä 640 637 ja lapsiperheisiin kuului noin puolet väestöstä. Nykyisin lapsiperheisiin kuuluu 41 prosenttia Suomen väestöstä.

Tilastokeskus on avannut väestölaskentaan liittyvät teemasivut, joilla julkaistaan mm. artikkeleita ja tietoja väestölaskentatilastoista, osoitteessa:

tilastokeskus.fi/vaestolaskenta

 Tilastokeskus

Ilkka Lehtinen

Viina on halpaa

Viinan vähittäismyyntihinta on reaalisesti yli 20 prosenttia alhaisemmalla tasolla kuin vuonna 2000. Myös ravintolasta ostettu viina ja viini on nyt reaalisesti halvempaa kuin vuosikymmen sitten. Ravintolaolut sen sijaan on reilut kymmenen prosenttia kalliimpaa kuin vuonna 2000.

Kun Viro liittyi EU:n jäseneksi toukokuussa 2004, alkoholin tuonti-rajotukset poistuivat Suomen ja Viron välillä. Suomessa pelättiin alkoholituonin nopeaa kasvua ja alkoholiveroa alennettiin maaliskuussa 2004. Viinan vähittäismyyntihinta laski lähes kolmanneksen, oluen vajaat kaksikymmentä ja viinien seitsemän prosenttia. Ravintola-alkoholin hinnat laskivat keskimäärin noin viisi prosenttia.

Tuonin arvioitua hitaampi kasvu ja alkoholihaittojen kasvu käänsivät hinnat taas nousuun. Alkoholiveroa nostettiin kolmasti, ensin vuoden 2008 alussa ja sitten vuoden 2009 tammi- ja lokakuussa.

Vuoden 2008 alussa viinan hintaa nostettiin reilut 12 prosenttia ja vuoden 2009 aikana yhteensä reilut 16 prosenttia. Vuoden 2004 helmikuussa Koskenkorvapullo maksoi 14,25 euroa, maaliskuussa 2004 hinta laski 9,20 euroon, nyt nimellishinta on 11,99 euroa.

Rodeo

Alkoholin kulutus kasvoi voimakkaasti 2000-luvun alkupuolella ja erityisesti vuoden 2004 hinnanalennusten jälkeen. Parin viime vuoden aikana kulutus on kääntynyt laskuun.

Indeksiin sitomalla tasaisempi reaalihintakehitys

Alkoholipolitiikka on suosinut viinien juontia koko 2000-luvun ajan. Vuoden 2008 veronkorotus nosti viinien vähittäismyyntihintaa vajaat 7 prosenttia ja vuoden 2009 korotukset 5 prosenttia.

Keskihintainen viinipullo maksaa nyt nimellisesti vajaan euron enemmän kuin vuonna 2000. Viinin reaalihintana on noin kymmenyksen alemmalla tasolla kuin vuonna 2000.

Oluen vähittäismyyntihinta laski vuoden 2004 kevättalvella noin 17 prosenttia. Vuonna 2008 se taas nousi veronkorotusten takia noin 6 ja vuonna 2009 yhteensä vajaat 11 prosenttia.

Olutpullo maksaa nyt nimellisesti 20 senttiä vähemmän kuin vuoden 2004 helmikuussa. Oluen reaalihintana on lähes 10 prosenttia alemmalla tasolla kuin vuonna 2000.

Ravintola-alkoholin hintakehitys on ollut tasaisempaa kuin vähittäismyyntihinnan kehitys. Verojen osuus ravintola-alkoholin hinnassa on selvästi alhaisempi kuin vähittäismyyntihinnassa. Ravintolassa ostetussa paukussa maksetaan palvelusta ja ympäristöstä, ei vain alkoholista.

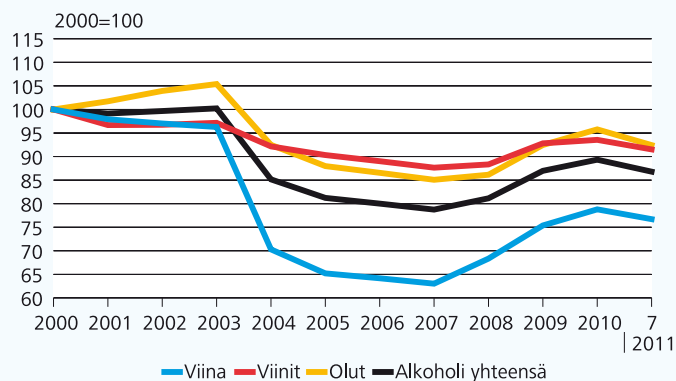
Ravintola-alkoholin hintakehitykseen vaikuttaa veroja enemmän palkkojen kehitys. Ravintola-alkoholin reaalihintana pysyi lähes samana vuodesta 2000 vuoteen 2008. Sen jälkeen se on lähtenyt selvään nousuun, erityisesti oluen hinnan nousun myötä.

Alkoholin hinnankorotuspolitiikka on ollut portaittaista. Veroja on nostettu, kun on katsottu hintojen jääneen jälkeen yleisestä hintakehityksestä tai kun alkoholipolitiikan suuntaa on haluttu muuttaa. Hinnat ovat välillä jääneet jälkeen yleisestä hintakehityksestä ja joskus taas nousseet selkeästi nopeammin.

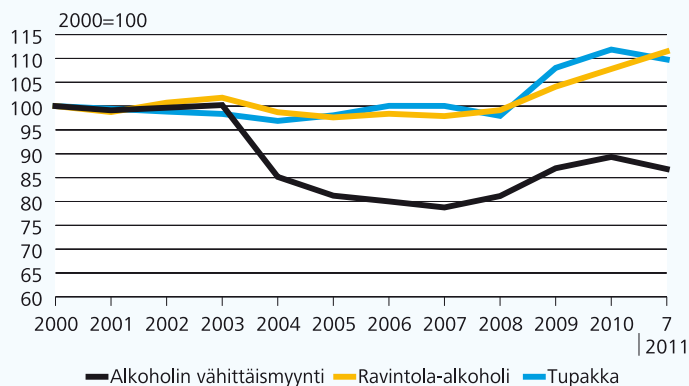
Sosiaalipuolen maksut ja etuudet on sidottu laajasti indeksiin, mutta alkoholiveron osalta ei ole käyty vielä keskustelua indeksisidonnaisuudesta. Alkoholiveron sitominen indeksiin takaisi tasaisemman reaalihintojen kehityksen. ■

Kirjoittaja on Tilastokeskuksen hinnat ja palkat -yksikön kehittämispäällikkö

Viinan, viinien ja oluen vähittäismyyntien reaalihintakehitys 2000–2011

Alkoholin vähittäismyyntien, ravintola-alkoholin ja tupakan reaalihintakehitys 2000–2011

Lähde: Tilastokeskus

Tupakka on kallistunut parin viime vuoden aikana

Tupakan hinta seurasi yleistä hintakehitystä vuoden 2008 lopulle asti. Tupakkaveroa nostettiin ensimmäisen kerran 2000-luvulla vuoden 2009 alussa. Seuraava veronkorotus tulikin sitten jo vuoden 2010 alussa. Veronkorotusten jälkeen tupakan reaalihintana on nyt kymmenyksen korkeammalla tasolla kuin vuonna 2000.

Tupakka-askin sai 2000-luvun alussa neljällä eurolla, nyt hinta on viisi euroa.

Eeva Hamunen

HYMY-ryhmä:

Yksi luku ei riitä

Hyvinvoinnin ja ympäristön kehityksen mittaamista talouskasvun rinnalla selvittänyt työryhmä esittää, että kehitetään kansalaisten hyvinvoinnin tilaa ja kestävyyttä kuvaava hyvinvoinnin mittaristo. Ylläpito toteutetaan Findikaattori.fi-palvelulla, jota muutoinkin kehitetään keskeiseksi hyvinvointitiedon portaaliksi. Suomalaisen yhteiskunnan tilaa tulee lisäksi arvioida säännöllisissä hyvinvointifoorumeissa.

Mari Kiviniemen hallituksen toimeksiannosta syksyllä 2010 perustetun HYMY-työryhmän raportti julkistettiin 5.7.2011. Toimeksiannosto oli seurausta vilkkaasta kansainvälisestä keskustelusta, jossa bkt:n rinnalle on pyritty kehittämään yhteiskunnan suorituskykyä ja kansalaisten hyvinvointia paremmin kuvaavia mittareita. Ehkä tunnetuin näistä hankkeista on Ranskan presidentti **Sarkozyn** asettaman **Stiglitz-Sen-Fitoussi**-komitean (SSF-komitea) raportti vuodelta 2009. Sen seurauksena mm. Eurostat ja OECD ovat ottaneet hyvinvointimittareiden kehittämisen työohjelmaansa.

Kiviniemen hallitusohjelman toimeksianto oli seuraava:

”Hallitus käynnistää valmistelun kansainvälisten suuntaviivojen mukaisesti laajemman kehitysindikaattorin käyttöön ottamiseksi bruttokansantuotteen rinnalle lähivuosina. Tällaiset indikaattorit kuvaavat talouden kehityksen lisäksi inhimillistä hyvinvointia ja ympäristön tilaa.”

Hankkeen tehtävänä oli ehdottaa toimeenpanosuunnitelma bruttokansantuotetta laajemman indeksin tai muuttaman indikaattorin käyttöönotolle. Ryhmän tuli ehdottaa toimenpiteitä, joilla nykyistä laajempi hyvinvoinnin näkökulma tuodaan mukaan julkiseen keskusteluun ja poliittiseen päätöksentekoon.

Innostunut työryhmä

Hanketta varten perustetun HYMY-asiantuntijaryhmän puheenjohtajana oli **Jukka Pekkarinen** ja sihteerinä **Ulla Rosenström** Valtioneuvoston kansliasta. Ryhmän yhdeksän jäsentä edustivat kattavasti valtiotieteiden ja tutkimuksen alueilta. Olin Tilastokeskuksen edustajana ryhmässä.

Työryhmä työskenteli lokakuusta 2010 toukokuun loppuun 2011 ja siinä vallitsi innostunut ja keskustelevalle ilmapiiri. Ryhmän kokouksissa esiteltiin kansantalouden tilinpitoa, Tilastokeskuksen tuottamia hyvinvointitilastoja, ympäristön tilaa kuvaavia mittareita, kansainvälisiä kehittämishankkeita sekä hyvinvoinnin mittaamisen teoreettista taustaa. Myös Yleisradion ajankohtaistoimittaja oli ryhmän kuultavana.

Bruttokansantuoteko riittää?

Läpi kaikkien vuosikymmenien, jolloin kansantalouden tilinpitoa on laadittu, on myös keskusteltu siitä, onko bruttokansantuotteella yhteyttä hyvinvointiin vai ei, ja onko bkt myös hyvinvoinnin mittari. Taloudellinen hyvinvointi antaa yleensä myös perustan elämän laadun parantumiselle ja bkt:n kehitys ja hyvinvointia suoraan mittaavat mittarit usein korreloivat, mutta päteeekö tämä enää tietyn talou-

dellisen kehityspisteen saavuttamisen jälkeen. Tunnettu tämän suuntauksen tutkija ja bkt-kriitikko on **Richard Easterlin**.

On syytä korostaa – jälleen kerran – että kansantalouden tilinpidon kehittäjät eivät tarkoittaneet bkt:a hyvinvoinnin mittariksi Viime aikoina Easterlinin tutkimustuloksia on kritisoitu ja korostettu bkt:n ja hyvinvoinnin välisen yhteyden säilyvän myös taloudellisen kehityksen jatkuessa. **Matti Pohjola** on tutkinut, että bkt itse asiassa aliarvioi hyvinvointia, koska se ottaa vajavaisesti huomioon teknologian kehityksen (Kansantaloudellinen aikakauskirja 1/2011). Teknologian käsite pitää tällöin sisällään myös tutkimus- ja kehityspääoman, jota kansantalouden tilinpito ei toistaiseksi lue mukaan investointeihin.

Monille ryhmän jäsenille oli yllätys, että kansantalouden tilinpidosta löytyy paljon muutakin kuin bruttokansantuote: mittareita, jotka sopivat kansalaisten taloudellisen hyvinvoinnin mittaamiseen bkt:a paremmin. Paras tällainen mittari on OECD:nkin suosittelu kotitalouksien oikaistu käytettävissä oleva tulo, jossa kotitalouksien käytettävissä olevaan tuloon lisätään tulona myös kotitalouksien hyväksi julkisella ja voittoa tavoittelemattomalla sektorilla tuotettujen palvelujen arvo. Mittari löytyy

Tilastokeskuksen verkkosivuilta kansantalouden tilinpidon tietokannasta.

Kansantalouden tilinpidosta löytyvien mittareiden etuna on niiden laadinnan säännöllisyys ja kansainvälinen vertailukelpoisuus. Tilinpidolla on teoreettinen perusta: se perustuu **John Maynard Keynesin** 30-luvulla kehittämään yleisen tasapainon teoriaan. Useat kansantalouden tilinpidon kehittäjät ovat myös tunnettuja taloustieteen nobelisteja, tärkeimpänä, nimenomaan tilinpidon kehittämisestä palkintonsa 1984 saaneena mainittakoon Richard Stone.

Lisää mittareita sosiaalitalastoista

On kuitenkin muistettava, että kansantalouden tilinpito sellaisenaan tarjoaa ainoastaan talouden kokonaismittareita. Se kertoo kansakunnan tai alueen keskimääräisestä taloudellisesta hyvinvoinnista, mutta ei tulojen tai varallisuuden jakautumisesta eri väestöryhmien välillä.

Tähän puutteeseen löytyy apua sosiaalitalastoista: tulonjakotilastosta, kulutustutkimuksesta ja kotitalouksien varallisuustutkimuksesta. OECD:n johdolla on käynnissä hanke, jossa kunnianhimoisena tavoitteena on yhdistää kotitalouksia koskevien makro- ja mikrotilastojen tiedot. Työryhmän työn on määrä valmistua 2012 loppuun mennessä.

Tilastokeskus tuottaa suuren joukon yksilöiden hyvinvointiin liittyviä tilastoja, edellä mainittujen tulonjakotilaston, kulutustutkimuksen ja varallisuustutkimuksen lisäksi muun muassa ajankäyttötutkimusta ja vapaa-aikatutkimusta. Poliittikan tekijöiden näkökulmasta ongelmana on useissa tapauksissa valmistumisen pitkä viive. Pitkälti haastatteluihin perustuvina tutkimuksina nämä hyvinvointia kuvaavat tilastotutkimukset ovat kalliita toteuttaa.

Subjektivista hyvinvoinnin kokemusta kuvaavien mittareiden tarve on ilmeinen, mutta laadukkaiden mittareiden kehittäminen edellyttäisi voimavaroja. Sosiaalitalastojen alueella Eurostat ehdottaa SSF-komitean työtä seuraten keskittymistä kahdeksaan hyvinvoinnin osa-alueita kuvaavaan ohjaavaan indikaattoriin. Lisäksi ehdotetaan Euroopan unionin tulo- ja elinolotilaston yhteydessä kerättä-

Ehdotus suomalaisen yhteiskunnan tila-mittariston rakenteeksi sekä esimerkinomaisia väriarvioita jotka eivät pohjaudu todellisuuteen

Ulottuvuus	Tasot	Erot/jakaumat	Kestävyys
Tulot			
Työllisyys			
Asuminen			
Työelämä			
Terveys			
Koulutus ja osaaminen			
Sosiaaliset suhteet			
Osallistuminen ja yhteisöllisyys			
Ympäristön tila			
Turvallisuus			
Koettu hyvinvointi			
Koettu ympäristötila			

vää tietoa täydennettävän kysymyksellä elämänlaadun yleisestä kokemuksesta (*overall experience of life*).

Ympäristömittareissa runsauden pulaa

Taloudellista hyvinvointia tai sosiaalista elämää voidaan useilla indikaattoreilla mitata suoraan. Sen sijaan ympäristön tilan ja ihmisten välittömän hyvinvoinnin yhteys on usein epäsuora. Ympäristöindikaattoreiden kohdalla oleellista on nostaa esiin hyvinvoinnin ekologinen perusta.

Ympäristön tilaa kuvaavia mittareita on olemassa runsaasti - jopa niin runsaasti, että niiden antamasta kuvasta on tullut pirstaleinen ja hallitsematon, kun niiden perustana ei ole käytetty mitään vastaavan tyyppistä kehikkoa kuin kansantalouden tilinpito. YK:ssa kehitetyn ympäristötilinpidon toivotaan vakiintuvan tällaiseksi kehikoksi.

Miten mittarit tulisivat tunnetuiksi?

Jotta mittarit tulisivat todella politiikan tekijöiden ja kansalaisten käyttöön, niistä pitäisi osata viestiä oikealla tavalla. Mittarit tulevat tunnetuiksi, kun tiedotusvälineet pitävät niitä esillä - mutta jotta ne pääsivät tiedotusvälineissä esille, niistä tu-

lisi osata viestiä yksinkertaisesti ja ymmärrettävästi. Yhteistyön tarve viestinnän ammattilaisten ja tilastojen tekijöiden välillä on ilmeinen ja siihen tulisi panostaa.

Yhden mittarin sijasta mittaristo

Ryhmä oli yksimielinen siitä, että yhdellä mittarilla ei hyvinvointia voida mitata, ja päätyikin suosittelemaan mittaristoa. Suositeltavan hyvinvointimittariston perusajatus on, että hyvinvoinnin eri ulottuvuuksia tarkastellaan sekä niiden keskimääräisen tilan että jakaumien avulla. Jakaumat voivat olla muuttujasta riippuen esimerkiksi sosio-ekonomisia, alueellisia tai ikäryhmittäisiä. Mittaristoon tulisi sisältyä myös subjektiivisia, koetun hyvinvoinnin indikaattoreita. Sellaisten kehittämisen tarpeeseen tulee kiinnittää huomiota.

Mittariston esittämisessä voitaisiin käyttää liikennevalojen tapaan erilaisia värejä kuvaamaan kehityksen sen hetkistä tilaa. Malliksi työryhmä suosittaa OECD:n *Measuring progress* -hankkeessa kehitettyä perusajatusta. Pääulottuvuudet - talous, sosiaalinen elämänlaatu ja ympäristön tila - on ajateltu kuvattavaksi sekä havaitun että koetun hyvinvoinnin näkökulmasta. Pääulottuvuuksissa tulisi lisäksi käsitellä kestävyyttä, joka on ympäristöindikaattoreissa val-

Loppuraportin suositukset

1) Hyvinvoinnin mittaristo

Hallitus nimittää pikaisesti hyvinvointitutkimuksen näkökulmasta keskeisten tutkimuslaitosten ja Tilastokeskuksen nimeämien asiantuntijoiden muodostaman työryhmän kehittämään työryhmän raportissa annettavien suuntaviivojen mukaisesti tiiviin hyvinvoinnin mittariston, joka tarjoaa havainnollisen kokonaiskuvan kansalaisten hyvinvoinnin tilasta ja kestävydestä. Hyvinvointimittaristoon koottavien indikaattoreiden mielekkyyttä kansalaisten kannalta arvioidaan erikseen. Tilastokeskus koordinoi työryhmän kehittämän mittariston ylläpitoa Findikaattori.fi -palvelussa.

2) Findikaattori.fi -palvelun kehittäminen

Valtioneuvoston kanslian ja Tilastokeskuksen yhteistä Findikaattori.fi -palvelua kehitetään keskeiseksi yhteiskunnan hyvinvointitiedon portaaliksi. Tämä edellyttää uusien indikaattoreiden lisäämistä palveluun, jo käytössä olevien indikaattoreiden kehittämistä sekä myös mahdollisesti kokonaan uusien indikaattorien luomista tunnistettujen tietotarpeiden, muut-

tuvan tietopohjan ja kansainvälisten suositusten mukaisesti. Palvelun käyttäjäkuntaa pyritään laajentamaan kehittämällä sen käytettävyyttä ja lisäämällä markkinointia. Findikaattorin kehitystyölle suunnataan lisäresursseja.

3) Säännölliset hyvinvoinnin arviointifoorumit

Hyvinvointia sekä yhteiskunnan ekologista, sosiaalista ja taloudellista kestävyyttä koskevan tiedon painoarvon ja käytön edistämiseksi sekä julkisen keskustelun lisäämiseksi järjestetään säännöllisesti aihepiiriä koskeva korkean tason keskustelu- ja arviointitilaisuuksia. Tilaisuuksissa arvioidaan yhteiskunnan tilaa eri näkökulmista ja tarjotaan päättäjille asiantuntijatietoa konkreettisten politiikkaratkaisujen taustaksi. Myös hyvinvoinnin mittariston päivitykset julkaistaan hyvinvointifoorumien yhteydessä. Näihin pääministerin johdolla kokoontuviin foorumeihin kutsutaan tutkijoita, virkamiehiä, tiedontuottajia ja poliitikkoja sekä kansalais- ja työmarkkinajärjestöjen edustajia. Foorumien järjestämisestä vastaa valtioneuvoston kanslia.

litseva ominaisuus, suhteellisen selkeä myös talouden osalta, mutta vaikeammin määriteltävissä sosiaalisen kestävyuden kohdalla.

Jyrki Kataisen hallitus jatkaa kehitystyötä

Uusi kesäkuussa 2011 muodostettu hallitus otti ohjelmaansa mittariston jatkokehittämisen. Ohjelmaan on kirjattu seuraava kappale:

"Kestävän kehityksen mittarointi

Suomalaisten aineellisen hyvinvoinnin ja sen jakautumisen, ympäristön tilan sekä sosiaalisen eheyden ja kansalaisten kokeman hyvinvoinnin seurantatietoja sisältävän mittariston yksityiskohdat täsmennetään asiantuntijatyönä valtioneuvoston kanslian asettaman asiantuntijaryhmän ehdotusten

mukaisesti käyttäjänäkökulmaa korostaen. Hallitus tähtää siihen, että uudet seuranta- ja viestintävälineet tulevat laajaan käyttöön hallituksen päätöksenteon pohjana ja kansalaiskeskustelun viritäjänä".

Tähän jatkotyöhön tulee Tilastokeskuksen aktiivisesti osallistua sekä mittariston yksityiskohtaisen sisällön kehittäjän roolissa että Findikaattorin teknisessä ja sisällöllisessä kehittämisessä. Myös osallistumista kansainväliseen hyvinvointi-indikaattorityöhön, erityisesti Eurostatin ja OECD:n kanssa, voidaan toivotavasti vahvistaa. ■

Kirjoittaja työskentelee kehittämis-päällikkönä taloudelliset olot -yksikössä Tilastokeskuksessa.

Lähteet:

Bkt ja kestävä hyvinvointi. Yksi luku ei riitä suomalaisen yhteiskunnan tilan kuvaamiseen. Valtioneuvoston kanslian raporttisarja 12/2011. Saatavissa <http://www.vnk.fi/julkaisut/listaus/julkaisu/fi.jsp?oid=333368>

Beyond GDP, Measuring progress, true wealth and the well-being of nations, European Commission, European Parliament, The Club of Rome, OECD, WWF. Saatavissa <http://www.beyond-gdp.eu/>

Easterlin, Richard A. 1995. "Will Raising the Incomes of All Increase the Happiness of All?" Journal of Economic Behavior and Organization, 27(1): 35–47.

OECD: Better life initiative. Saatavissa <http://www.oecdbetterlifeindex.org/>

Pohjola Matti, Kansantuote, hyvinvointi ja kestävä kehitys. kansantaloudellinen aikakauskirja 1/2011.

Stiglitz, Joseph E–Sen Amartya–Fitoussi Jean-Paul, Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress, 2009. Saatavissa <http://www.stiglitz-sen-fitoussi.fr/en/index.htm>

Bkt ja muut indikaattorit. Edistyksen mittaaminen muuttuvassa maailmassa. Komission tiedonanto neuvostolle ja Euroopan parlamentille. 20.8.2009 KOM (2009) 433

System of National Accounts 2008 (SNA 2008), United Nations, European Commission, International Monetary Fund, Organisation for Economic Co-operation and Development, World Bank, New York 2009. Saatavissa <http://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/sna2008.pdf>

Euroopan kansantalouden tilinpitöjärjestelmä EKT 1995, Luxemburg 1997

ESA 2010 Manual, Draft, Eurostat

Integrated Economic and Environmental Accounting 2003 (SEEA 2003), United Nations, European Commission, International Monetary Fund, Organisation for Economic Co-operation and Development, World Bank. Saatavissa <http://unstats.un.org/unsd/envaccounting/seea2003.pdf>

Tilastokeskus kouluttaa

Syyskauden 2011 kursseja

Suomi ja kansainväliset ilmastotavoitteet – Durbania kohti 20.9.2011

Kurssilla perehdyt kansainvälisten ilmastositomusten Suomelle asettamiin velvoitteisiin ja sopimusten tarjoamiin keinoihin päästöjen hillitsemiseksi. Kurssi antaa myös näkökulman yksittäisen ihmisen vaikutusmahdollisuuksiin.

BKT ja muut talouden kuvaajat 22.9.2011

Kurssilla käydään läpi keskeisimmät talouden toimintaa kuvaavat tunnusluvut sekä käsitellään kansantalouden tilinpidon sisältöä, käsitteistöä, laskentatapaa ja tärkeimpiä tietolähteitä. Saat myös tietoa ajankohtaisista uudistuksista.

Editointi ja imputointi, outlierien käsittely – tilastollisen analyysin menetelmät 3, 30.9.2011

Kurssilla tutustut tilastoaineiston erilaisiin virhelähteisiin, niiden havainnointiin sekä korjaamistapoihin. Kurssi luo katsauksen virheentunnistumenetelmiin, puuttuvuuksien tarkastelutapoihin, korjausperiaatteisiin sekä imputoinnin eri menetelmiin olemassa olevien aineistojen esimerkkejä hyödyntäen.

Tilastojen kansainväliset tietolähteet 6.10.2011

Kurssilla tarkastellaan Internetistä löytyviä tilastotietoja, tilastollisia verkkopalveluita ja tietokantoja. Opit kurssilla, mistä ja miten löydät ulkomaisia tilastotietoja eri tiedonhakatavoin.

Tilastolliset peruskäsitteet – käytännönläheinen peruskurssi 20.10.2011

Kurssilla käsitellään tilastojen peruskäsitteitä ja tarkastellaan tilastollisia tunnuslukuja yhteiskuntatilastojen pohjalta sekä perehdytään tilastollisen tutkimuksen eri menetelmiin, kuten otanta ja estimointi.

Yritysten toimintaympäristön muutokset ja haasteet 27.10.2011

Kurssilla tarkastellaan Suomen talouselämän muutoksia ja näkymiä muuttuvassa toimintaympäristössä sekä yrityselämän kansainvälistymistä.

Tilastollisen analyysin menetelmät ja apuvälineet 1, 1.11.2011

Kurssi syventää tietämystäsi keskeisistä tilastollisen tiedon analyysimenetelmistä. Kurssilla saat kerrattua korkeakoulujen tilastokursseilta unohtuneita numeerisen analysoinnin menetelmiä.

Johdatus ruutuaineistojen käyttöön 3.11.2011

Kurssilla perehdyt karttaruuduttaisiin tilastoihin ja niiden käyttömahdollisuuksiin, kuten ruutuaineistojen hyödyntämiseen alueanalyysin tuottamiseksi. Karttaruuduille summatut tilastotiedot tarjoavat hallinnollisista aluerajoista riippumattomia, maantieteellisesti tarkalla tasolla havainnollisesti esitettyjä tietoja.

Tilastojen kotimaiset tietolähteet 15.11.2011

Kurssilla tarkastellaan Internetistä löytyviä tilastotietoja, tilastollisia verkkopalveluita ja tietokantoja erityisesti kotimaisten sosiaalitalastojen alueelta. Opit kurssilla, mistä ja miten löydät kotimaisia tilastotietoja eri tiedonhakatavoin.

Nuoret ja tasa-arvo 17.11.2011

Kurssilla perehdyt nuorten asemaan useasta eri näkökulmasta monipuolisen tilastoaineiston valossa. Kurssin sisältö perustuu osin Tilastokeskuksen alkusyksyllä 2011 julkaitavaan kokoomateokseen nuorten asemasta tasa-arvokysymyksiin liittyen.

Rahavirrat kansantaloudessa 24.11.2011

Kurssilla tarkastelun kohteena ovat rahavirrat ja rahoitusrakenteet ja niiden vaikutus koko talouteen.

Suomalainen teollisuus ja ympäristö 30.11.2011

Kurssi antaa hyödyllistä tietoa kaikille, joita kiinnostaa suomalaisen teollisuuden ympäristöllemme aiheuttamat moninaiset vaikutukset. Kurssilla kerrotaan, mitä kaikkea tilastotietoa on saatavana teollisuuden ympäristövaikutusten tarkasteluun ja arviointiin Suomessa.

Kausitasoittaminen ja trendimenetelmät suhdanteiden käännekohtien havainnollistajana – tilastollisen analyysin menetelmät 4, 1.12.2011

Kurssilla perehdytään kausitasoitusmenetelmiin ja siihen, miten niiden tuottamia tuloksia pitäisi tulkita

*Kurssit järjestetään Tilastokeskuksessa osoitteessa
Työpajankatu 13, 00580 Helsinki*

*Kurssien ohjelmat ja hintatiedot löytyvät kotisivuiltamme:
tilastokeskus.fi/koulutuspalvelut*

*Lisätietoja:
koulutuspalvelut@tilastokeskus.fi
puh. (09) 1734 2529 tai 1734 3681*

 Tilastokeskus

Elokuvatuotannon kehitys 2007–2009

		yrityksiä lkm	henkilöstö kokoaik.	liikevaihto milj. euroa	palkat milj. euroa
Elokuviin, videoihin ja televisio-ohjelmien tuotanto	2007	686	1912	180	58
	2008	739	1981	208	62
	2009	776	1898	196	62
Elokuviin, video- ja televisio-ohjelmien jälkituotanto	2007	48	226	23	8
	2008	53	239	22	9
	2009	57	224	18	8

Lähde: Yritysrekisteri. Tilastokeskus

Taulukko 1

Aku Alanen

Lama liippasi elokuva-alaakin

Elokuviin kulutus on kasvanut taantumasta huolimatta. Suomen elokuvatuotanto on kuitenkin kehittynyt viime vuosina hiukan kansantalouden tahtia hitaammin. Tuotanto on muotoutunut laaja-alaiseksi palvelemaan yhteisöjen ja kuluttajien tarpeita, joita varten on perustettu erilaisia yrityksiä. Suuri osa elokuvantekijöistä työskentelee osa-aikaisina useissakin tuotantoyhtiöissä.

Vuoden 2009 lama näkyy elokuva-tuotannon kehityksessä (Taulukko 1). Suhteellisesti lama vaikutti enemmän jälkituotantoon kuin varsinaiseen tuotantoon.

Lama vähensi myös televisiotoiminnan liikevaihdon kasvua; alas kasvoi kuitenkin vielä, joskin vähemmän kuin aiempina vuosina. Televisiotoiminnan työllisten määrä väheni noin 5 prosenttia vuonna 2009. Maksu-tv-toiminta oli televisiotoiminnan nopein kasvaja. Kasvuun sisältyy kuitenkin pitemmän päälle se ongelma, että maksu-tv ei ole kovin merkittävä itsenäisten tuotantoyhtiöiden työllistäjä.

Myös elokuvien välitysala koki vuonna 2009 pientä laskua sekä liikevaihdolla että henkilöstöllä mitattuna.

Ainoa elokuvatuotannon lähiala, jonka liikevaihto kasvoi selvästi vuonna 2009 ja myös vuonna 2010 oli elokuvien esittäminen. Taantuma ei siis näytä puraiseen elokuvissakäynteihin. Katsojaluvut ovat kasvaneet, vaikka lippujen keskihinta on hieman noussut.

Yritysrakennetta hankala hahmottaa

Elokuva- ja videotuotantotoimialan yritykset voidaan jakaa monellakin tapaa,

vaikka kaikissa genreissä vaaditaan paljon samantyyppistä osaamista. Tässä artikkelissa olen käyttänyt kuusijakoa, jossa jaon perusteena on yrityksen pääasiallinen toiminta-alue, genre. Jälkituotantoon erikoistuneet yritykset sen sijaan ovat omalla toimialallaan. Samoin äänitykseen erikoistuneet äänitysstudiot kuuluvat omalle toimialalleen, vaikka yksittäiset, omalla toimimella toimivat äänittäjät ovatkin osin mukana tässä laskelmassa ns. infra-luokassa.

Monien yritysten päätoiminto voi vaihdella suhdanteiden ja kysynnän mukaan. Useat yritykset toimivat muillakin kuin ydinalueillaan. Tästä johtuu, että

Televisio dominoi av-klusteria

Televiotoiminta on audiovisuaalisen klusterin selvästi suurin ala, yhdessä radion kanssa yli puolet av-klusterin liikevaihdosta ja työllisistä (Taulukko 2).

Kaapeli-televisiotoimintoja ei taulukossa 2 ole luettu tv-toimintaan, koska ne sisältyvät teleyhtiöiden tilinpäätöksiin. Kaapelitoiminnan tuotot ovat suurin piirtein elokuvatuotannon liikevaihdon tasoa.

Elokuvatuotannon osuus koko av-klusterin työllisistä on viidennes mutta liikevaihdosta vain kymmenesosa. Elokuvatuotannon liikevaihto on noin viidesosa radio- ja tv-alojen liikevaihdosta mutta reilusti yli kolmasosan niiden työllisyydestä.

Av-klusteri 2009

	yrityksiä lkm	henkilöstö kokoaik.	liikevaihto milj. euroa	palkat milj. euroa
elokuvatuotanto	776	1 898	196	62
jälkituotanto	57	224	18	8
elok.uvienlevitys	33	146	112	8
elokuvien esitys	60	451	77	12
äänitysstud. + mus.kustantaminen	544	576	98	18
radio + tv	61	5 188	969	248
kaapeli-tv*			190	
pelituotanto	60	1020	87	
yht.	1 591	9 503	1 747	356

Lähde: Yritysrekisteri, Tilastokeskus; pelituotanto: neogames &

*Kaapeli-tv-toiminta sisältyy televiestintäyritysten tilinpäätöstietoihin.

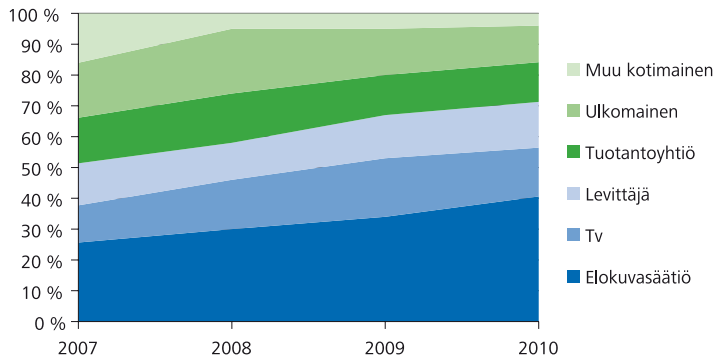
Videovuokraamot eivät ole mukana, niiden liikevaihto vuonna 2009 oli 42 milj. euroa.

Myöskään kuvatallenteiden teollinen valmistus ei ole mukana.

Taulukko 2

Fiktioelokuvien rahoituslähteet 2007–10

Lähde: Elokuvasäätiö

Kuvio 1

esimerkiksi pelkästään animaatiota tekevien yritysten rooli on niin pieni taulukossa 3. Taulukosta puuttuvien jälki-tuotantoyhtiöiden taloudellinen painoarvo on suurin piirtein pitkän elokuvan tekijöiden luokkaa.

Pitkän elokuvan heikko vuosi

Kaikkiaan vuonna 2009 oli enemmän kotimaisia ensi-iltoja kuin koskaan aiemmin eli 20. Kotimaisten elokuvien katsojaosuus laski kuitenkin 15 prosenttiin vuoden 2008 ennätyselliseltä 23 prosenttiin tasolta. Vuonna 2010 nousiin sitten taas uuteen ennätykseen, 27 prosenttia, mitä voi pitää jo hyvänä myös eurooppalaisella tasolla.

Vuoden 2009 romahdusta saattaa eniten selittää se, ettei silloin tullut ensi-iltaan yhtään isoa perhe-elokuvaa, jotka perinteisesti nostavat kotimaista katsojaosuutta. Lama sinänsä ei selitä laskua, koska elokuvissa käynti kokonaisuudessaan ei vähentynyt taantumavuonna.

Pitkän fiktioelokuvan tekoa pääasiallisena toimintanaan pitävien yritysten liikevaihto- ja henkilöstömäärät laskevat kokonaisuudessaan hieman vuonna 2009 edelliseen vuoteen verrattuna. Heikko kehitys ei johdu yhdestä tai kahdesta yrityksestä, vaan useiden yritysten liikevaihto laski.

Tilanne on kiinnostava, koska Elokuvasäätiön tuki on kuitenkin kasvanut jatkuvasti joka vuosi (Kuvio 1). Tulkiaan ei toki

saa laskea osaksi liikevaihtoa. Koska Suomessa ei käytännössä tehdä yhtään pitkää fiktioelokuvaa ilman säätiön tukea, muut rahoittajat eivät ylipäättäen lähde mukaan ilman säätiön ennakkohyväksyntää.

On myös kiinnostavaa, että tuotantobudjettien keskimääräinen loppusumma, lähes puolitoista miljoonaa euroa, oli vuonna 2009 pienempi kuin vuonna 2008. Keskimääräinen tuki pitkää elokuvaa kohden on hieman kasvanut muutaman vuoden ajan, ja myös kokonaistuki on kasvanut samaan aikaan. Apajille on tullut enemmän jakajia.

Pitkien fiktioiden tuotantobudjetista on säätiön tuki ollut viime vuosina yli kolmanneksen ja vuonna 2010 jo 41 prosenttia, mikä on jo niin suuri osuus, ettei se voine enää paljon kasvaa. EU-säännösten 50 prosentin tukiraja on aika pian edessä. Euromääräisesti yksittäinen elokuva voi saada tukea enintään 800 000 euroa.

Elokuvasäätiön roolin kasvun taustalla on veikkausvoittorahojen elokuvalle edullinen jako. Myös tv-yhtiöiden osuus fiktioiden rahoituksessa on keskimäärin kasvanut mutta vain hieman. Sen sijaan ulkomainen rahoitusosuus on hieman laskenut. Se voi olla osin vielä tilastoharhaa, koska ainakin pyrkimykset ulkomaisen rahan saamiseksi ovat kovasti lisääntyneet.

Pitkää elokuvaa pidetään usein juuri sinä oikeana elokuvana. Koko audiovisuaalista klusteria ajatellen se on kui-

Elokuviin tuotantoyhtiöiden jako genren mukaan 2009

	yrityksiä		henkilöstö		liikevaihto	
	lkm	%	kokoaikainen	%	milj. euroa	%
pitkä elokuva	29	3,8	245,1	13,2	17,9	9,7
tv + doc	110	14,5	767,1	41,2	82,2	44,5
animaatio	12	1,6	52,7	2,8	2,7	1,5
mainos	35	4,6	168,9	9,1	30,6	16,6
video	164	21,6	238,1	12,8	21,4	11,6
infra-ala	46	6,1	225,5	12,1	25,3	13,7
toiminimi-infra*	363	47,8	163,4	8,8	11,6	2,4
yhteensä	759	100,0	1 860,8	100,0	191,7	100,0

Lähde: Kirjoittajan omat laskelmat.

*toiminimi-infra = sivutoimisia henkilöyhtiötä

Laskelman teon yhteydessä poistin toimialatiedoista 18 yrityksen tiedot, koska ne eivät toimi elokuvien tuotantoyhtiöinä vaan tekevät muita kulttuurisia palveluja. Poistetuissa yrityksissä työskenteli 37 kokoaikaiseksi muunnettua henkilöä ja niiden liikevaihto oli 5 miljoonaa euroa.

– Aku Alanen

Taulukko 3

Elokuvatuotannon keskittymisaste on kulttuurialojen keskitasoa

Elokuvien tuotannossa oli vuonna 2009 kaikkiaan 41 yrityksellä yli miljoonan liikevaihto (Taulukko 4). Suurin osa yrityksistä sijoittuu kuitenkin alle 50 000 euron liikevaihtoluokkaan, mitä voi pitää liikeloudelliselta kannalta kokoaikaisesti toimivan yrityksen alarajana.

Jälkituotantoyhtiöt ovat luonnollisesti keskimäärin isompia niiden vaatimien perusresurssien takia. Taulukossa 4 ovat mukana myös varsinaiseen tilastoon kulumattomat, alle 10 000 euron liikevaihdon henkilöyritykset. Niissä tehdään sivutoimisesti keikkahommia.

Suurin osa elokuvayrityksistä on yhden tai kahden hengen tai sivutoimisesti yritystä pyörittävän henkilöstön varassa. Alalla oli vuonna 2009 vain neljä yli 50 kokoaikaisen työntekijän yritystä. Tietyn pisteen jälkeen ilmeisesti alan yrityksen henkilöstön kasvu alkaa lisätä enemmän byrokratiaa kuin tuoda hyötyjä. Tarvitavat lisäpalvelut ostetaan niihin erikoistuneilta yrityksiltä.

Jälkituotannossa keskimääräinen henkilöstön koko on hieman suurempi tuotantoyhtiöiden parissa.

Tilanne Ruotsissa tai Tanskassa on pitkälti samanlainen, vaikka elokuvatuotannolla on suurempi merkitys kuin Suomessa. Ruotsissa ja Tanskassa on vain muutama henkilöstöltään suurempi yritys kuin Suomen suurimmat ovat.

Elokuvatuotannon keskittymisaste ei ole kovin suuri – kulttuurialoihin yleensä verrattaessa pikemminkin keskitasoa (Taulukko 5). Jälkituotantoyhtiöiden puolella keskittymisaste on suurempi osin jo yritysten vähäisyyden takia.

Elokuvatuotanto- ja jälkituotantoyhtiöiden jakautuminen liikevaihdon koon mukaan 2009

liikevaihto	elokuva	jälkituotanto
yli milj. e	41	6
väh 0,5 milj. e	28	6
väh 0,2 milj.	58	10
väh 0,1 milj.	98	5
väh 50 000 e	157	9
väh 30 000 e	144	9
väh 10 000	250	12
alle 10 000	433	15

Taulukko 4

Keskittymisaste 2009

	elokuvaluotantoyhtiöt		jälkituotantoyhtiöt	
	% henkilöstö	% liikevaihto	% henkilöstö	% liikevaihto
50 suurinta	53,21	66,8	98,5	99,0
20 suurinta	37,35	48,9	84,1	86,6
10 suurinta	25,12	34,9	56,8	56,8
5 suurinta	16,93	22,2	39,0	39,0
3 suurinta	11,76	16,0	23,2	23,2
yht.	100,00	100,00	100,0	100,0

Lähteet: kirjoittajan omat laskelmat

Taulukko 5

tenkin pieni ala: tuotannon liikevaihtosuus on noin 1 prosentti, henkilöstöosuus noin 4 prosenttia koko av-alasta. Julkisuusarvoltaan pitkä elokuva on kuitenkin merkittävin elokuvan laji.

Pitkään elokuvaan keskittyneitä yhtiöitä Suomessa oli vuonna 2009 vajaat 30. Yritysten suuruusjärjestys vaihtelee vuosittain sen mukaan, mihin ajankohtaan isot tuotannot sattuvat. Suurin vuonna 2009 oli *Helsinki-filmi*, joka kuuluu *Yellow Film&TV*-konserniin. Konserni on sikäläkin kiinnostava, että se on säilynyt toimijoidensa omistamana. Konsernilla on oma yhtiö eri lajeja varten, ja sen tv-tuotantoihin erikoistunut yhtiö *Filmiteollisuus Fine* kuuluu sekään oman ryhmänsä kärkikymmenikköön. Helsinki-filmi oli myös vuoden 2009 kovin kasvaja alalla.

Vielä vuonna 2008 olivat *Solarfilm* ja *Matila Röhr* fiktioyhtiöiden kärjessä liikevaihdolla mitattuna, mutta vuonna 2009 ne olivat jääneet hieman Helsinki-filmiin taakse. *Matila Röhr* on edelleen suurin työllistäjä kokoaikaisella henkilöstömäärällä mitattuna. Seuraavat, *Kinotar* ja *Selkie*, olivat jo kertaluokkaa pienempiä. Em. viisi yhtiötä olivat ainoat yli miljoonan euron liikevaihdon yritykset vuonna 2009.

Suurin osa fiktiontuottajayhtiöistä on kotimaisessa omistuksessa. Tanskalainen *Egmont*-konserni omistaa *Nordisk Filmin* ja merkittävän osuuden *Solarista* että *Matila Röhristä*. *Nordisk Filmillä* taas on tytäryhtiönsä *Zentropa* kautta puolikas keskiuuresta *Edith filmistä*. Tanskalaisohjaaja *Lars von Trierin* aikoinaan perustama *Zentropa* on Pohjoismaiden suurin

fiktion tekijä, jolla on osuistusyhtiö lähes kaikissa Euroopan maissa.

Televisio on merkittävin tilaaja

Televisio-ohjelmia tuottavia yhtiöitä on lukumääräisesti vain 15 prosenttia kaikista tuotantoyhtiöistä, mutta niiden sekä henkilöstö- että liikevaihto-osuus on yli 40 prosenttia. Tv-yhtiöille ohjelmia tekevät itsenäiset ns. indieyhtiöt muodostavatkin koko elokuva-alan merkittävimmän genren, ja niiden kohtalo on suoraan riippuvainen tv-yhtiöiden rahoitustilanteen kehityksestä.

Indieyhtiöiden liikevaihto kasvoi vähän vuonna 2009. Sen sijaan niiden kokoaikaiseksi muunnettu henkilöstö laski absoluuttisesti että suhteellisenä osuutena koko elokuvatuotannosta. Työllii- ➤

Ylen rahoitusratkaisuilla on iso merkitys itsenäisten tekijöiden lähitulevaisuudelle.

Rodeo

syskehitys lieneekin kaikkein huolestuttavinta koko elokuvatuotantoalalla.

Keskeisin tulevaisuuden ongelma tv-ohjelmien uustuotantoa ajatellen on se, että maksu-tv:n (sisältäen kaapeliverkon) suhteellinen osuus liikevaihdosta kasvaa ja maksulliset kanavat työllistävät vähän kotimaisia yhtiöitä.

Perinteiset mainosrahoitteiset MTV ja Nelonen investoivat myös kotimaisiin ohjelmaostoihin vähemmän kuin Yle, eivätkä liene lähiaikoina muuttamassa ostolinjaansa. Nelonen on kyllä viime vuosina lisännyt hieman ostojaan kotimaasta.

Hyvin tärkeää itsenäisille tv-ohjelmien tekijöille onkin Ylen kehitys. Se painottuu lähiaikoina entistä enemmän omien työntekijöiden ja kaluston käyttöön. Erityisesti dokumenttien mutta myös televisioelokuvien kohdalla Ylen ulkopuolisten ostojen politiikka on tiukentunut. Yle ajaa ulos ensiesityksinä aiemmin ostamia ja varastoon kerääntyneitä ohjelmia. Lähiaikoina tehtävillä Ylen rahoitusratkaisuilla onkin iso merkitys myös itsenäisten tekijöiden lähitulevaisuudelle.

Tv-ohjelmien tekijöistä suurimmat ovat itse asiassa kaikkea muuta kuin indiekenttää sanan varsinaisessa merki-

tyksessä. Yksittäisistä yrityksistä suurin oli vuonna 2009 *Fremanilemedia Finland*, jonka omistaa globaali media-alan konserni *Bertelsman*. Kakkonen oli *Zodiak Entertainment*, globaalin italialaisen *di Agostini groupin* osa, ja kolmonen *Metronome Film&television*, joka kuuluu mediamoguli *Rupert Murdochin Shine Group*-ketjuun. Kaikki ovat siis kaikki ulkomaisessa omistuksessa.

Moskito television oli neljänneksi suurin, mutta jos kotimaiseen *Moskito group*-konserniin lasketaan mukaan kaikki taustaltaan siihen kuuluvat tv-ohjelmia tekevät yhtiöt – mm. *van der Media* ja *Productions House* – sijoittuisi se kakkoseksi. Isot tekijät ovat kaikkialla globaaleja ja formaatit kiertävät maailmaa. Tv-genren yhtiöistä kaikkiaan 18:lla liikevaihto ylitti reilusti miljoonan rajan.

Dokumentteja teattereihinkin

Taulukossa 3 dokumenttielokuvien tekijät on sijoitettu samaan kategoriaan tv-ohjelmien tekijöiden kanssa selkeän jakokriteerin puuttuessa. Yrityksinä dokumenttien tekijät ovat pieniä, ja niiden pääasiallinen esityskanava onkin televisio, vaikka

viime aikoina jotkut dokumenttielokuvat ovat päässeet teatterilevitykseenkin.

Dokumenttiyhtiöiden lukumäärä on joitakin kymmeniä riippuen kriteereistä. Erityisesti pitkien dokumenttien merkittävin rahoittaja on Elokuvasäätiö. Sen rahoitusosuus on jopa kasvanut viime vuosina ja on nykyään noin 34 prosenttia. Televisio on myös tärkeä rahoittaja. Ulkomainen rahoitus on vielä fiktioelokuvaikin pienempää.

Mainoselokuviillakin huono vuosi

Mainoselokuvia pääasiassa tekeville yrityksille vuosi 2009 oli heikko. Mainoselokuvat ovat herkimmin talouden suhdanteisiin reagoiva elokuvatuotannon alue. Genren liikevaihto putosi kaikkiaan lähes 9 miljoonaa euroa ja suhteellinen osuus yli viidenneksestä reiluun 15 prosenttiin. Myös työllisten määrä pieneni mutta vain vähän verrattuna liikevaihdon laskuun. Alalla nähtävästi pidetään kiinni henkilökunnasta huonoinakin aikoina.

Suurimmat tekijät vuonna 2009 olivat *Front Desk*, *KennelHelsinki* ja *Otto tuotanto*. Tähän ryhmään kuuluvat tekevät myös paljon muuta, ennen kaikkea

Suomi – Ruotsi elokuvatuotannossa

Suhtautuminen mainoselokuviin erottaa suomalaisia ja ruotsalaisia ohjaajia.

Jos verrataan Suomen nykyistä elokuva-tuotannon määrää Ruotsiin, ei ole syytä kompleksiin. Ruotsissa tuotantoyhtiöiden ja tekijöidenkin määrä on suhteellisesti ottaen vain hiivenen suurempi kuin meillä.

Suurin ero liittyy kansainvälisiin yhteyksiin; ruotsalaiset tekijät vaikuttavat enemmän kansainvälisesti. Ruotsista on perinteisesti ollut paremmat yhteydet ulkomaisiin tekijöihin. Ruotsissa myös siirtolaistaustaisten tekijöiden rooli on suurempi. Elokuva-tuotanto on Ruotsin sisällä myös alueellisesti Suomea hajaantuneempaa.

Mielenkiintoinen, jopa hieman hämmentävä ero suomalaisten ja ruotsalaisten elokuvan tekijöiden välillä liittyy mainoksiin. Suomessakin on yleistä, että pitkän elokuvan tekijät ovat mukana muissa avklusterin toiminnoissa, mutta eturivin ohjaajamme harvemmin osallistuvat mainos-

elokuvien tekemiseen. Pienemmällä tuotantoyhtiöillä ei toki useinkaan ole varaa olla nirsoja – sitä tehdään, mitä kysytään.

Naapurimme nykyohjaajista kansainvälisesti merkittävin, **Roy Andersson**, ja hänen vetämänsä Studio24 puolestaan on sekä Ruotsissa että myös maailmalla arvostettu mainoselokuvien tekijä. Anderssonin merkitystä mainosalalla kuvaa hyvin se, että jopa **Ingmar Bergman** julisti aikoinaan Anderssonin olevan maailman paras mainosfilmien tekijä. Andersson opiskeli aikoinaan Dramatiska Institutetissa Bergmanin ollessa koulun johtaja. Bergman piti Anderssonia liian radikaalina yhteiskunnallisesti, ja heidän välillään oli kovia jännitteitä. Andersson – joka muuten teki ensimmäisen mainoselokuvansa Fazerille – ryhtyi puuhaan elättääkseen itsensä.

Suomalaisten ja ruotsalaisten asenne-eroa voi hahmottaa kuvittelemalla **Aki Kaurismäen** tekemän mainospätkiä. Kenties erossa on jotain samaa kuin siinä, miksi ruotsalaiset kykenevät kehittämään kauppaamiseen liittyviä konsepteja suomalaisia paremmin, vaikeivat tuotteiden

puolesta erottuisikaan välttämättä edukseen. Roy Andersson on sanonut laadukkaan mainoselokuvan vaativan yhtä tarkkaa ammattitaitoa kuin pitkä elokuvakin. Hän myös ottaa moraalisen vastuun mainostöistään.

Anderssonilla, joka kuuluu reilut kymmenkunta vuotta Kaurismäkeä vanhempaan tekijäkaartiin, on suurin piirtein samanlainen rooli ruotsalaisen nykyelokuvan kansainvälisenä ikonina kuin Kaurismäellä suomalaisen. Kummatkin ohjaajat käyttävät hyvin niukasti sanoja teoksissaan ja luottavat pelkistetyn kuvan voimaan. Heidän arvomaailmansa ja solidaarisuuskäsitöksensä ovat samantyyppisiä ainakin pitkissä elokuvissa.

Roy Andersson on käsityöläinen, joka ei käytä digitaalisia tehosteita ja harkitsee tarkkaan joka ikisen kuvan elokuviissaan.

Miten Andersson pystyy yhdistämään työssään taiteen ja kaupan? Se on itseäni aina ihmetellyttänyt – mutta ehkäpä se johdettu juuri suomalaisuudestani.

Aku Alanen

erityyppisiä videoita. Esimerkiksi Ken- nel tekee niitä lähes yhtä paljon kuin perinteisiä mainostuotantoja. Kaikkiaan yhdeksällä alan yrityksellä oli yli miljoonan euron liikevaihto vuonna 2009.

Videogenren tekijät ovat sekalainen seurakunta. Yrityksiä on paljon, ja ne tekevät monenlaista tuotetta: opetusvideoita, yritysvideoita jne. Genren selkeästi suurin tekijä on *GoodMood Productions*, joka ainoana toimii miljoonaluokassa. Toiseen ryhmään kuuluu seitsemän tekijää, joiden liikevaihto ylittää vähän yli puolen miljoonan euron rajan. Näistä suurin on *Mikpolis*, Mikkelin ammattikorkeakoulun sateenvarjon alla tuotantopalveluja tekevä toimija.

Infra-alalla monenlaista toimijaa

Elokuvatuotannon infra-ala on kenties hankalimmin analysoitavissa. Infra-alalla fokus on teknisuonteisissa palveluissa,

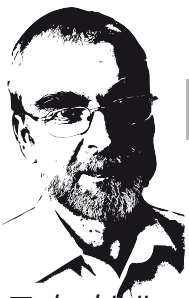
vaikka yhtiöt tekevät muutakin. Yleisesti infra-ala kasvoi hieman vuonna 2009. Siihen kuuluvat yritykset on jaettavissa ainakin kolmeen alaluokkaan.

Isoja, lähes täyden palvelun tavarataloja ovat esimerkiksi *Tuotantotalo Werne* ja *Bluemedi*a. Tähän ryhmään kuuluvat yritykset käyttävät myös alihankintapalveluja, jos niillä ei ole vapaana omaa henkilöstöä tai kysyttyä erityisosaamista vaikkapa äänityksessä. Ne toimivat tarvittaessa myös henkilövuokraajina ja valmistavat ohjelmat usein lähetystä vaille valmiiksi. Joissakin tapauksissa ne myös tekevät varsinaisia ohjelmia, mutta ohjelmien osuus koko tuotannosta ei ole kovin suuri. Esimerkiksi Werne vastaa Ne- losen urheilukanavien kotimaisesta tuotannosta teknisesti ja materiaalihallinnon osalta. Bluemedi a taas on alun perin MTV:n tuotantopalvelujen pohjalta syntynyt itsenäinen yhtiö, joka nyttemmin tarjoaa teknisiä tuotantopalveluja kai-

lille kanaville, vaikka MTV lienee edelleen tärkein yksittäinen palvelujen ostaja. Isoihin infra-yrityksiin kuuluu myös *FW Filmworks*, puhtaammin teknisiä palveluja tv-tuotantoihin tuottava yhtiö. Tähän yleisryhmään kuuluu myös pienempiä yhtiöitä kuten *Zetaplay*, eräänlainen av-alan konsulttiyhtiö joka keskittyy konsultoimaan muiden yritysten av-alustojen valintaa ja kehittämistyötä.

Suurehkoja, yli miljoonan liikevaihdon omaavia infra-yhtiötä edustavat pääosin kaluston vuokraamiseen keskittyneet *P Mutasen elokuvakonepaja* ja Moskito-ryhmään kuuluva *Angelfilms*. Näiden yhtiöiden liikevaihto saattaa vaihdella paljonkin suhdanteiden mukaan; lamavuosi 2009 oli näille yrityksille paljon edellistä vuotta huonompi.

Lisäksi on useita satoja yhden henkilön toiminimiä, jotka myyvät osaamistaan sitä haluaville ja voivat tarvittaessa toimia millä tahansa av-alalla. ■

Aika jättää jälkiä tilastoon

Aika on asia, jota ihminen ei pysty hallitsemaan. Joskus aika käy vähiin, usein aika on avuksi: aika hoitaa ja antaa perspektiiviä. Tilastollisen tarkastelun kannalta ajasta on paljon iloa: se mahdollistaa vertailun, jonka avulla voi ymmärtää yhteiskuntaa ja sen muutosta. Ilman ajallista vertailua tilastolla ei juuri ole käyttöä.

Yksinkertaisimmillaan aika on tilastoissa aikasarjana. Aikasarja on ajallisesti peräkkäisten, keskenään vertailukelpoisten havaintojen joukko. Aika näkyy yhteiskunnan tilastoissa monin tavoin muutenkin, sillä ajalla on vaikutusta – se jättää jäljen. Tämä jälki on moniulotteinen, se näkyy tarkastelusta riippuen erilaisena. Esimerkiksi ihmisiä voidaan ajan mukaan luokitella aikalaisiin, ikäluokkiin tai sukupolviin.

Aikakausi on elämän ympäristö

Aikakausi on tietyn tyyppinen elämän ympäristö. Toiminta joka joskus päättyy rikostilastoihin, voidaan toisena aikakautena nähdä sankaruutena.

Naapurissamme Venäjällä on eletty sekä sosialismin oloissa että markkinataloudessa. Jotkin yhteiskunnan lainalaisuudet, säännönmukaisuudet ja toimintamallit ovat siellä nyt tyystin erilaisia kuin keski-ikäisten kansalaisten lapsuudessa. Se mikä nykyään on taloudellista aloitteellisuutta, oli lainvastaista toimintaa aikaisemmin.

Suomalaiset ovat eläneet Ruotsin vallan alla, Venäjän suuriruhtinaskunnassa ja itsenäisessä maassa. Kaikki nämä ajanjaksot ovat vaikuttaneet siihen, miten Suomessa on eletty ja se näkyy myös tilastoista.

Vaikka aikasarjat periaatteessa tuottavat vertailukelpoista tietoa eri aikakausista, on asioilla ollut erilainen merkitys riippuen vaikkapa tuo-

tannon rakenteesta. Esimerkiksi käy hevosen omistaminen: Maatalousvaltaisessa yhteiskunnassa se oli vaurauden merkki, mutta ei enää maa- ja metsätalouden koneistuksessa, ja tänä päivänä hevosen omistamista pidetään jälleen osoituksena hyvätuloisuudesta.

Ikä vaikuttaa käyttäytymiseen

Eletty ikä selittää monia ihmisen käyttäytymisen piirteitä. Ajan myötä ihmiselle kertyy kokemusta ja varallisuutta, mutta toisaalta hänen terveydentilansa ja suorituskykynsä alkaa heiketä. Asenteissa saattaa korostua optimismin vähentyminen sekä epäluuloisuuden ja konservatiivisuuden lisääntyminen, mutta toisaalta kyky toimia määrätietoisesti voi myös kasvaa.

Tilastoissa ikäluokkien vaikutus näkyy väestörakenteen muutoksen kautta. Kun vanhusten osuus yhteiskunnassa kasvaa, lisääntyy vanhuk-sille tyypillisten ilmiöiden merkitys. Esimerkiksi terveydenhuollon prioriteettien määrittelyssä ikärakenteella on iso merkitys.

Sukupolvella on yhteinen kokemus

Sukupolvea leimaavat yhteiset kokemukset ratkaisevassa kehitysvaiheessa, kuten esimerkiksi koettu sota. Sukupolvien kokemukset voivat olla erityyppisiä ja vastaavasti sukupolvetkin voivat olla hyvin erilaisia. Ajatellaanpa vaikka niitä nuoria ihmisiä, jotka saavuttivat aikuisuutensa sodan aikana ja niitä, jotka muodostivat ns. suuret ikäluokat ja kohtasivat aikuisuutensa talouskasvun siivittämässä kulutusyhteiskunnassa.

Suurten ikäluokkien elämässä nimenomaisesti ikäluokkien suuri koko on ollut läpi elämän kul-

Selkeästi ajassa virtaavat ja summautuvat asiat soveltuvat hyvin tilastojen kuvauskohteeksi. Jos ajalliset kytkennät ovat epämääräisempiä, tilastokuvauskin kohtaa ongelmia.

kenut sukupolvikokemus. Mihän ikään tämä joukko varttuukaan, niin aina se on huomion keskipisteessä ja ongelmien tai voiman lähde. Synnytyssairaalat täyttyivät, kouluihin ei mahdunut, töitä piti hakea Ruotsista ja töissä oli tulppana nuorempien uralle. Parhailaan tikitää eläke- ja hoivapommi ja viime vaiheessa virinnee keskustelu hautausmaiden riittävydestä.

Aika on virtaus

Aikaa kuvataan tilastoissa usein virtausten ja varantojen avulla. Niitä kuvaavat käsitteet ovat yleisiä taloustilastoissa. Tilastot seuraavat tavaroiden ja rahan virtoja: viennin ja tuonnin volyymeja, teollisuustuotannon määrää, liikevaihtoa, tuloja. Virtausta koskevat tiedot voidaan usein tiivistää taseiksi, jotka kertovat kahden vastakkaisen virtauksen nettovaikutuksen, kuten esimerkiksi kauppatase, joka on viennin ja tuonnin erotus.

Myös väestöä kuvattaessa puhutaan virtauksista ja taseista. Muuttoliike on virtauskäsite ja sen tulos muuttotase. Kuolleisuus ja syntyvyys kuvaavat ihmiselämän perusvirtoja ja niiden summa – väestön luonnollinen lisääntyminen – on eräänlainen tasemittari sekkin.

Virtauksista syntyy varantoja

Tilastot varallisuudesta, varastoista ja pääomakannasta kuvaavat varantoja. Varannot syntyvät rahan ja tavaroiden virroista. Terveystilastoissa puhutaan sairauksien esiintyvyydestä, eli siitä, paljonko tiettyä sairautta sairastavia ihmisiä

on olemassa. Se on sairauksiin liittyvien virtausten, ilmaantuvuuden, parantuvuuden ja niiden aiheuttaman kuolleisuuden tulos.

Väestötilastoissa varantoja kuvaavat myös eri tavoin luokitellut väestön määrälliset kategoriat, kuten ikäryhmät ja siviilisäätyryhmät. Vastaavaa varantoajattelua voidaan soveltaa erilaisiin sosiaaliseen asemaan kuvaaviin kategorioihin: työmarkkina-asemaan ja yhteiskuntaluokkiin. Sosiaalisen liikkuvuuden tuloksena erilaiset yhteiskuntaryhmät kasvavat tai supistuvat.

Hyvinvoinnin kytkentä aikaan on monimutkainen

Selkeästi ajassa virtaavat ja summautuvat asiat soveltuvat hyvin tilastojen kuvauskohteeksi. Jos ajalliset kytkennät ovat epämääräisempiä, tilastokuvauskin kohtaa ongelmia. Tämä näkyy siinä, miten on osattu kuvata hyvinvointia.

Hyvinvoinnin ja varsinkin subjektiivisen hyvinvoinnin mittaaminen ei onnistu yhteenlaskulla. Ei ole olemassa hyvinvointipanosten virtaa, jonka tuloksena hyvinvoinnin varanto tai koettu hyvinvointi yksiselitteisesti kasvaisi.

Siitä huolimatta tilastot osaavat monin tavoin kertoa, että pitkällä aikavälillä ihmisten hyvinvointi on ainakin rikkaissa maissa kasvanut. Onko hyvinvointi lisääntynyt viimeisten kymmenen vuoden aikana, on jo kiistakäsitys.

Jussi Melkas

futuremagabank.com, Stock.XCHNG / magimarie, Horton Group, Penny Mathevs, paolo paolo, Kuvankäsittely: Riikka Turunen

Tuija Lapveteläinen

Uusi ilmastosopimus

Suomen metsät päästöiksi?

Suomen kasvihuonekaasupäästöt olivat vuonna 2009 reilut 66 miljoonaa yhteismitallista hiilidioksiditonnia. Samana vuonna Suomen metsät sitoivat hiilidioksidia ilmakehästä yli 50 miljoonaa tonnia. Talouden taantuma vähensi päästöjä osaltaan ja lisäsi metsien hiilinieluja kyseisenä vuonna, mutta metsänielujen osuus Suomen päästöistä on ollut merkittävä koko päästölaskennan ajan.

Suomi on sitoutunut YK:n ilmastosopimuksen alaisessa Kioton pöytäkirjassa pitämään kasvihuonekaasupäästönsä vuosien 2008–2012 aikana keskimäärin vuoden 1990 päästötasolla. Metsien hiilinieluista voidaan hyödyntää päästötavoitteeseen pyrittäessä vain murto-osaa, sillä niiden käyttöä laskennassa on rajoitettu voimakkaasti.

Metsiin kohdistuvien kasvihuonekaasupäästöjen ja nielujen laskennalle on Kioton pöytäkirjassa omat sääntönsä. Laskennassa huomioidaan ensisijaisesti vain varsinaiset metsäpinta-alan muutoksiin liittyvät päästöt ja nielut pöytäkirjan artiklan 3.3 alla. Jokaisen Kioton pöytäkirjan osapuolimaan täytyy raportoida vuonna 1990 tai sen jälkeen metsitettyjen pinta-alojen sekä vastaavasti metsän hävityksestä aiheutuneet päästöt ja nielut.

Metsäpinta-alan muutoksiin liittyvän pakollisen laskennan lisäksi osa maista on valinnut vapaaehtoisena laskentaan mukaan metsänhoidon päästöt ja nielut. Metsänhoidon nielujen laskenta Kioton pöytäkirjan alla on ns. brutto-netto -laskentaa, jossa metsien vuotuinen hiilinielu lasketaan metsän hiilivarastoihin vuoden kuluessa sitoutuneen hiilen ja niistä muun muassa hakkuina ja luonnonpoistumana poistuneen hiilimäärän erotuk-

kena. Metsänhoidon määritelmä on Kioton pöytäkirjassa joustava. Useat maat, Suomi mukaan lukien, laskevat myös suojellut metsät metsänhoidon piiriin.

Kioton pöytäkirja on voimassa vuoden 2012 loppuun. Meneillään olevissa kansainvälisissä ilmastoneuvotteluissa pyritään sopimaan uudet päästövähennystavoitteet ja laskentasäännöt Kioton jälkeiselle kaudelle myös metsänielujen osalta. Huonoimman vaihtoehdon mukaan uudet raportointi- ja laskentasäännöt voivat tehdä Suomen suuresta metsänielusta laskennallisen päästölähteen.

Hiilinielut merkittäviä Suomessa

Metsän hävityksen päästöt ovat Suomessa merkittävät. Metsää on raivattu lähinnä rakentamisen alta vuodesta 1990 yhteensä lähes 300 000 hehtaaria. Vuosittaiset metsien raivauksesta aiheutuneet päästöt ovat viime vuosina olleet noin 3–4 miljoonaa tonnia hiilidioksidia. Suomessa myös metsittämisestä aiheutuu poikkeuksellisesti nettopäästöä, sillä maaperästä vapautuu metsittämisen alkuvaiheessa hiilidioksidia enemmän kuin mitä metsien kasvuun ehtii ensivaiheessa sitoutua.

Metsävarat ovat Suomessa kasvaneet tasaisesti metsänraivauksesta huolimatt-

ta. Metsiä on hakattu kestävästi ja hyvä metsänhoito ja metsäojitukset ovat lisänneet metsien kasvua. Viimeisimmän valtakunnan metsien inventoinnin mukaan Suomen metsien vuotuinen kasvu ylitti 100 miljoonaa kuutiota. Poistumat ovat hakkuut, hukkapuu ja puiden luontainen kuolema mukaan lukien noin 70 miljoonaa kuutiota. Metsänhoidon vuosittaiset nielut ovat vaihdelleet reilusta 20 miljoonasta hiilidioksiditonniasta 50 miljoonaan CO₂-tonniin vuosien 1990–2009 aikana. Nielujen määrään vaikuttavat pääasiallisesti hakkuut, jotka puolestaan vaihtelevat markkinatilanteen mukaisesti.

Nielujen käyttö rajoitettua

Kioton pöytäkirjassa metsänhoidon nettonieluja voidaan käyttää korvaamaan metsänhävityksestä tulleita nettopäästöjä. Tämä metsänraivauksen päästöjen kompensatiomahdollisuus on Suomelle tärkeä. Metsämaan raivausta esim. rakentamiseen on mahdotonta kokonaan välttää maassa, jossa metsät peittävät kolme neljäsosaa maapinta-alasta.

Lisäksi metsänhoidon nieluista voi kompensaaion jälkeen hyödyntää ainoastaan maakohtaisen kattoluvun verran. Suomen kattoluku on 0,59 miljoonaa tonnia hiilidioksidia vuodessa. Kioton pöytäkirjassa kattoluvut määritettiin, muutamia maakohtaisia poikkeuksia lukuun ottamatta, diskonttaamalla metsänhoidon silloisista nieluista pois 85 prosenttia ja hyvittämällä jäljelle jäävästä osuudesta korkeintaan 3 prosentin verran perusvuoden päästöistä. Suomen kattoluku on määritetty vuoden 2001 luvuista.

Vuoden 2009 reilun 50 miljoonan tonnin suuruudesta metsänhoidon nieluista 0,59 miljoonan tonnin kattoluku on reilu prosentti. Kaiken kaikkiaan vuoden 2009 metsänhoidon nieluista Suomi pystyi käyttämään noin 9 prosenttia, kun mukaan luetaan kompensoidut metsänhävityksen päästöt.

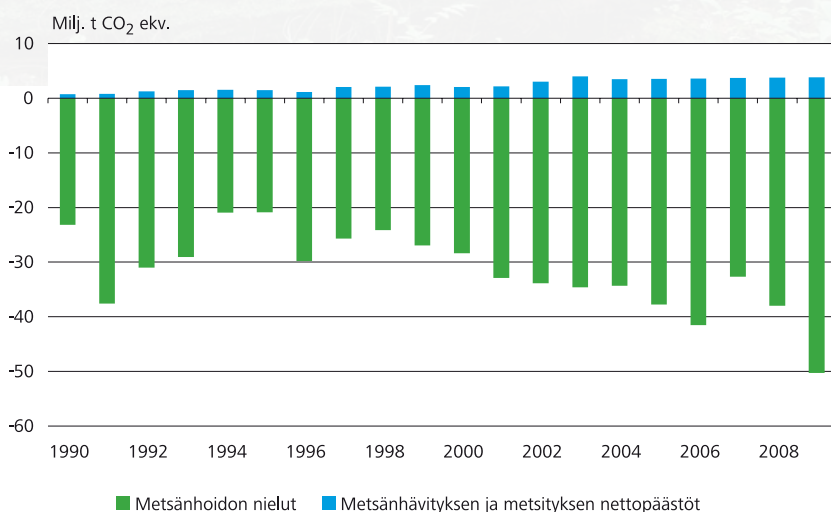
Uuden sopimuksen nielulaskenta ratkaisematta

Kioton pöytäkirjan veloitteet päättyvät vuoteen 2012. Kansainvälisissä ilmastoneuvotteluissa on jo usean vuoden ajan väännetty kättä uuden ilmastosopimuksen sisällöstä ja päästövähennystavoit-

Metsänhoidon nielut ja metsityksen ja metsänhävityksen nettopäästöt Suomessa vuosina 1990–2009. Positiivinen luku on päästö, negatiivinen nielu.

Lähde: Tilastokeskus 2011

teista. Nykyisiin nielusäntöihin on haluttu muutoksia, jotka kannustaisivat enemmän nielujen lisäämiseen ja päästöjen vähentämiseen.

Neuvotteluissa on jo päätetty, että metsäpinta-alojen muutoksiin liittyvät päästöt ja nielut lasketaan samoilla säännöillä kuin Kioton kaudella. Sen sijaan metsänhoidon nielujen laskentaan neuvotteluissa on yhä esillä useita vaihtoehtoisia laskentatapoja, kuten ns. vertailutasoon perustuva laskentamalli. Siinä osapuolimaat määrittävät etukäteen keskimääräisen tason tulevan sitoumuskauden metsänhoidon nieluilleen. Tämä vertailutaso on metsänielujen arvioitu suuruus keskimäärin vuosina 2013–2020 huomioiden ainoastaan jo voimassa olevat, ennen vuoden 2009 loppua hyväksytyt, nieluihin vaikuttavat politiikat ja strategiat.

Vertailutasoon perustuvassa laskennassa päästölaskentaan saa nieluhyvityksiä, jos metsänhoidon nielut ovat sitoumuskaudella suuremmat kuin vertailutasoksi määritellyt nielut. Vertailutaso alle jäävät nielut puolestaan lisätään maiden päästövähennystaakkaan.

Nielujen kattoluku suosii isopäästöisiä maita

Vertailutasoon perustuvaan laskentaan on neuvotteluissa liitetty nielujen rajoittaminen kattoluvuilla, kuten Kioton laskennassa. Siinä kattoluku määräytyi osapuolimaan silloisten nielujen ja perusvuoden päästöjen perusteella. Euroopan unioni on esittänyt neuvotteluissa, että kattoluku määräytyisi

vertailutasoon perustuvassa laskennassa vain perusvuoden päästöjen perusteella. EU:n ehdottama nielukatto olisi 4–6 prosenttia vuoden 1990 kokonaispäästöistä. Metsänhoidon päästöille EU on ehdottanut 8–12 prosentin kattoa vuoden 1990 kokonaispäästöistä. Muuttamat maat, kuten Venäjä, eivät haluaisi kattolukua lainkaan osaksi vertailutasoon perustuvaa nielulaskentaa.

EU:n tavoitteena uudessa ilmastoso-

Suomen vertailutaso 20,1 milj. t CO₂

Metsäntutkimuslaitos on maa- ja metsätalousministeriön toimeksiannosta arvioinut Suomelle metsänhoidon nielun vertailutasoksi 20,1 miljoonaa tonnia hiilidioksidia keskimäärin vuosina 2013–2020. Vertailutaso käy läpi parhaillaan riippumaton kansainvälisen tutkijaryhmän tarkastusta, jonka perusteella se voi vielä muuttua. Vertailutason laskennassa on käytetty samoja laskentamenetelmiä ja parametreja kuin kasvihuonekaasujen inventaarionlaskennassa. Taustaskenaariona Suomen vertailutason laskennassa on voimassa oleva Kansallisen metsäohjelman (KMO 2015) skenaario, jossa puuntuonti Suomeen vähenee Venäjän puutullien vuoksi ja metsähakkeen korjuuta energiakäyttöön lisätään. Kaiken kaikkiaan hakkuut kasvavat skenaariossa vuosien 2013–2020 aikana noin 12 miljoonalla kuutiometrillä.

Suomessa nielut ovat vaihdelleet vuodesta 1990 vuoteen 2009 noin 20–50 miljoonan tonnin välillä. Jos Suomen nielut ovat sitoumuskaudella 2013–2020 suuremmat kuin arvioitu vertailutaso 20,1 miljoonaa hiilidioksiditonnia, saa Suomi päästölaskentaan nieluista hyvitystä korkeintaan kattoluvun verran. Jos hakkuut kasvaisivat oletettua perusskenaariota enemmän sitoumuskaudella ja nielut jäisivät alle vertailutason,

lisääntyisi päästövähennystaakka vastaavasti. Vaikka metsät tällöinkin sitoisivat yhä hiiltä ilmakehästä enemmän kuin mitä sinne hakkuissa vapautuu, laskettaisiin vertailutaso alle jäävät metsänielut päästöiksi.

Metsänhoidon nielujen suuruus on vaihdellut vuosittain ensisijaisesti hakkuumäärien mukaisesti, jotka ovat metsätaloutta harjoittavissa maissa vahvasti riippuvaisia vallitsevasta markkinatilanteesta. Suomenkin päästöraportoinnissa on nähtävissä 1990-luvun alkupuolen laman ja vuoden 2009 taantumien aiheuttamat puunkäytön vähenemiset suurina metsänhoidon nieluina. Metsäteollisuustuotteiden markkinoita on vaikea ennustaa pitkän ajan päähän. Omat vaikeutensa puun kysynnän ennustamiseen tuo bioenergian käytön lisääntyminen.

Metsänielujen muuttuminen todelliseksi, ei vain laskennalliseksi nettopäästöiksi, edellyttäisi käytännössä olosuhteita, joissa metsiä hakattaisiin enemmän kuin ne kasvavat. Tällaista tilannetta ei kestävä metsätaloutta harjoittavassa Suomessa pitäisi päästä syntymään. Kuitenkin esimerkiksi poikkeuksellisen suuret luonnontuhot, jotka kaataisivat metsää laajoilta alueilta, voisivat kääntää biologisen metsänielun hetkellisesti lähteeksi.

pimuksessa ovat laskentasäännöt, jotka kannustaisivat maita lisäämään ja säilyttämään metsänhoidon hiilinieluja. Nielukaton määräytyminen prosenttiosuutena maan perusvuoden kokonaispäästöistä ei kuitenkaan luo tähän tasapuolisia kannusteita. Maat, joilla perusvuoden päästöt ovat suuret suhteessa nieluihin, saisivat vastaavasti korkean kattoluvun ja pystyisivät käyttämään nieluistaan huomattavan osan hyväksi päästötaselaskennassa. Osa maista voisi teoriassa jopa moninkertaistaa nielujen määrän nykyisestä ennen kuin kattoluku asettaisi rajoituksia. Sen sijaan maille, joiden metsänielut ovat suuret suhteessa perusvuoden päästöihin, kattoluku rajoittaisi jo nykyistenkin metsänielujen käytön minimaaliselle tasolle potentiaaliin nähden. Näille maille ei perusvuoden päästöihin perustuva kattoluku tuo lainkaan kannustevaikutusta nie-

lujen lisäämiselle eikä säilyttämislle.

Kannustevaikutukset ovat hyvin erilaiset eri maille. Osalla EU-maista jo 4 prosentin kattoluku perusvuoden päästöistä on reilusti korkeampi kuin nykyiset nielut. Muun muassa Euroopan suurin päästäjä Saksa, jonka nielut ovat olleet keskimäärin 30 miljoonaa tonnia hiilidioksidia viimeisen kymmenen vuoden aikana, voisi kasvattaa nielujaan noin 60 prosentilla lähes 50 miljoonaan tonniin vuosien 2013–2020 aikana, ennen kuin kattoluku alkaisi rajoittaa nielujen käyttöä.

Suomella nielut ovat viimeisen kymmenen vuoden aikana olleet keskimäärin samaa suuruusluokkaa kuin Saksalla (33 milj. t CO₂). Suomi pystyisi kuitenkin käyttämään tästä määrästä ainoastaan kahdeksan prosenttia eli noin 2,8 miljoonaa tonnia, kun kattoluku tulisi jo vastaan. Ruotsilla osuus olisi tätäkin alhaisempi. EU:n toiseksi suurin kasvihuone-

kaasujen tuottaja Iso-Britannia voisi puolestaan vaikka kolminkertaistaa nykyisen noin 10 miljoonan tonnin nielunsa ennen kuin katto tulisi vastaan. Tämä tuskin on käytännössä mahdollista, mutta korkea kattoluku luo nielujen lisäykselle kannusteita yllin kyllin. Myös Alankomaat ja Kreikka voisivat teoriassa moninkertaistaa nielunsa ennen kuin kattoluvut alkaisivat rajoittaa nieluista saatavaa hyötyä.

Suomen nieluista laskennallinen päästö?

Jos nielujen käyttömahdollisuus rajoitettaisiin määrään, joka vastaa 4 prosenttia vuoden 1990 päästöistä, Suomi saisi laskea nieluistaan päästötaseeseen hyväksi korkeintaan 2,8 miljoonaa tonnia hiilidioksidia vuodessa. Määrä on pienempi kuin metsänhävityksen ja metsityksen keskimääräiset nettopäästöt Suomessa viime vuosina.

Ilmastoneuvotteluissa ei ole vielä päätetty sallitaanko maiden, joilla on riittävästi metsänhoidon nieluja, korvata sillä metsänraivauksesta syntyneet päästöt. Mikäli uuteen ilmastopöytäkirjaan ei kuulu metsänhävityksestä aiheutuvien nettopäästöjen kompensoimismahdollisuutta metsänhoidon nieluilla, kuten nykyisessä sopimuksessa, toisivat laskentasäännöt pahimmassa tapauksessa Suomelle lisää päästövähennystaakkaa. Näin ollen Suomen suuret metsänielut näyttäytyisivät kasvihuonekaasutaseessa laskennallisina päästöinä.

Politiikkaa vai todellisia ilmastotekoja?

Muun muassa ympäristöjärjestöt ovat arvostelleet voimakkaasti vertailutason käyttöä metsänhoidon nielujen laskennassa. Koska maat määrittävät itse vertailutason valinnan, joka ei kuvaisi todennäköistä ennakoitua kehitystä. Asettamalla vertailutason perusteettoman alhaiseksi, maat saisivat ansiotonta nieluhyötyä. Vertailutason laskennan tulisi ympäristöjärjestöjen mukaan perustua vain historiatietoihin eli vertailutaso tulisi asettaa aikaisempien vuosien keskimääräisten nielulukujen perusteella.

Cancunin ilmastokokouksessa 2010 tehdyn päätöksen mukaan maiden ver-

	Metsänhoidon nielut ¹	Metsänhävityksen ja metsityksen päästöt ja nielut	Kattoluku perusvuoden päästöistä		Maksimi nieluhyöty (metsänhoidon kattoluku + art. 3.3 nettopäästö)	
	Keskiarvo 2000–2009	(artikla 3.3)	4 %	6 %	4 %	6 %
Itävalta	-16,7	-1,4	-3,2	-4,7	-4,5	-6,1
Belgia	-3,2	-0,1	-5,8	-8,7	-5,9	-8,8
Tanska	-0,6	-0,1	-2,8	-4,2	-2,9	-4,3
Suomi	-33,8	3,8	-2,8	-4,3	0,9	-0,5
Ranska	-70,4	3,0	-22,6	-33,8	-19,5	-30,8
Saksa	-30,7	-3,7	-49,3	-73,9	-53,0	-77,7
Kreikka	-1,9	-0,4	-4,3	-6,4	-4,6	-6,8
Irlanti	-1,4	-2,8	-2,2	-3,3	-5,0	-6,1
Italia	-60,6	-6,3	-20,7	-31,0	-27,0	-37,4
Luxembourg	-0,4	0,1	-0,5	-0,8	-0,5	-0,7
Alankomaat	-2,3	0,3	-8,5	-12,8	-8,2	-12,5
Portugali	-11,0	-1,4	-2,4	-3,6	-3,8	-5,0
Espanja	-18,6	-6,4	-11,6	-17,4	-18,0	-23,8
Ruotsi	-40,8	2,5	-2,9	-4,3	-0,4	-1,8
Iso-britannia	-10,6	-2,4	-31,1	-46,6	-33,4	-49,0

¹ luvut ilmastopimuksen mukaisesta raportoinnista luokasta 5A1 "viimeiset 20 vuotta metsämaana pysynyt metsämaa"

tailutasot tarkastaa riippumaton tutkijaryhmä ja ne on määritettävä yhteisiä Ilmastopimuksen ohjeita noudattaen. Vertailutason laskennassa tulee huomioida ainoastaan ennen vuoden 2009 loppua hyväksytyt politiikkatoimet ja strategiat esim. hakkuumäärien kehitystä arvioidessa. Tällä pyritään esittämään, että maat määrittäisivät vertailutason muun kuin jo voimassa olleiden politiikkojen ja strategioiden mukaisesti. Vertailutason saa määrittää myös aikaisempien nielulukujen perusteella.

Nielukehityksen ennakoiminen vuosille 2013–2020 vaatii erilaisien oletusten ja mallien käyttöä laskennassa. Tuloksiin vaikuttavat niin valittavien skenaarioiden paikkansapitävyys esim. puunkäytön kehityksen osalta kuin vertailutason laadinnassa käytetyt mallit ja menetelmät. Sitoumuskauden todellisen nielun erottaminen laskentamenetelmän tuottamista nieluista voikin olla joissakin tapauksissa hankalaa.

Muita vaihtoehtoja

EU:n ykkösvaihtoehto ilmastoneuvotteluissa on vertailutason laskentaan perustuva malli kattoluvulla rajoitettuna. EU:n tavoitteleva kannustinvaikutus ei kuitenkaan tässä mallissa toteudu maiden osalta tasapuolisesti. Perusvuoden

päästöjen mukaan laskettu kattoluku rajoittaa tasapuolisesti ainoastaan sitä, miten paljon maat voivat käyttää nieluhyvityksiä suhteessa päästöihinsä päästövähennystavoitteiden toteuttamisessa. Nielujen lisäämisen malli ei kannusta Suomen kaltaisia metsäisiä maita lainkaan, pikemminkin päinvastoin.

EU:n kakkosvaihtoehtona neuvotteluissa on ollut diskonttaukseen perustuva laskenta, jossa vuosittaisesta metsänhoidon nieluista brutto-nettolaskennan jälkeen diskontataan osa pois, esimerkiksi 85 prosenttia.

Tällainen laskentatapa, joka perustuisi suoraan vuosittaiseen nettonielujen määrään, huomioisi maiden erilaiset nielupotentiaalit ja kannustaisi kaikkia maita tasapuolisesti nielujen säilyttämiseen ja lisäämiseen.

Myös Kioton pöytäkirjan mukaisen nielulaskennan jatkaminen uudessa sopimuksessa on yhä mukana yhtenä vaihtoehtona neuvotteluissa.

Varsinaisista metsänhoidon nielujen käytöstä ja laskentasäännöistä vuosille 2013–2020 ei vielä ole päätetty, mutta vertailutasoon perustuva laskenta lienee todennäköisin vaihtoehto. Toivottavaa kuitenkin on, että uudet laskentasäännöt eivät loisi millekään maalle tilannetta, jossa todellisesta, merkittävästä metsänielusta tulee raportoinnissa lasken-

nallinen päästö. Avoinna on myös se, tulevatko metsänhoidon nielut Kioton laskennasta poiketen pakollisena mukaan laskentaan. Seuraava mahdollisuus sopia sitovista päästörajoituksista ja metsänielujen laskennasta Kioton jälkeiselle kaudelle on Etelä-Afrikan Durbanin ilmastokokouksessa joulukuussa 2011. ■

Juhani Korpi

Tuija Lapveteläinen työskentelee Tilastokeskuksen Kasvihuonekaasuinventaarior-yksikössä.

Talouden kasvuvauhti hidastui kesäkuussa

Kansantalouden kausitasoitettu tuotanto pysyi edellisvuoden tasollaan kesäkuussa. Työpäiväkorjattuna tuotanto kasvoi 2,5 prosenttia edellisvuoden vastaavasta kuukaudesta.

Alkutuotannon ennakoitaan kasvaneen työpäiväkorjattujen sarjojen mukaan 13 prosenttia edellisvuoden kesäkuusta. Alkutuotannolla tarkoitetaan maa-, riista-, metsä- ja kalataloutta.

Jalostus kasvoi kaksi prosenttia ja palvelut kaksi prosenttia. Jalostus sisältää teollisuuden ja rakentamisen.

Tämän vuoden toisella neljänneksellä kausitasoitettun tuotannon ennakoitaan kasvaneen edellisestä neljänneksestä 1,2 prosent-

tia. Työpäiväkorjatun sarjan mukaan tuotanto kasvoi 3,4 prosenttia edellisvuoden vastaavaan neljännekseen verrattuna. Tiedot perustuvat tuotannon suhdannekuvaajan ennakkotietoihin.

Lähde: Tuotannon suhdannekuvaaja 2011, kesäkuu, Tilastokeskus

Teollisuuden pyörät hidastuivat

Koko teollisuuden työpäiväkorjattu tuotanto oli kesäkuussa enää 0,4 prosenttia suurempi kuin vuotta aikaisemmin. Vielä toukokuussa tuotanto oli 9,2 prosenttia korkeammalla tasolla kuin vuoden 2010 toukokuussa. Tammi-kesäkuussa työpäiväkorjattu tuotanto kasvoi 4,9 prosenttia vuoden takaisesta.

Kausitasoitettu tuotanto väheni kesäkuussa 3 prosenttia toukokuuhun verrattuna. Vielä toukokuussa tuotanto kasvoi 2,3 prosenttia

edelliseen kuukauteen verrattuna ja huhtikuussa 2,1 prosenttia maaliskuuhun verrattuna.

Eniten tuotanto kasvoi kesäkuussa kaivostoiminnassa ja louhinnassa, 18 prosenttia. Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden tuotanto kasvoi 10,2 prosenttia. Myös metalliteollisuuden tuotannon kasvu jatkui kesäkuussa. Sen tuotanto kasvoi 7,3 prosenttia.

Kemianteollisuuden tuotanto väheni kesäkuussa 9,9 prosenttia vuoden takaisesta. Elin-
tarviketeollisuuden tuotanto oli 6,1 prosenttia alemmalla tasolla kuin vuotta aikaisemmin. Metsäteollisuuden tuotanto väheni kesäkuussa 6,9 prosenttia.

Kesäkuussa teollisuuden kapasiteetista oli käytössä 80,5 prosenttia eli 3 prosenttiyksikköä enemmän kuin vuotta aiemmin. Metsäteollisuuden kapasiteetista oli kesäkuussa käytössä 80,5 prosenttia eli 2,8 prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuoden 2010 kesäkuussa. Metalliteollisuuden kapasiteetin käyttöaste oli kesäkuussa 80,9 prosenttia eli

Tuotannon suhdannekuvaaja*						
	Tammik.	Helmik.	Maalisk.	Huhtik.	Toukok.	Kesäk.
2011						
Muutos edell. kk-sta, kausitasoitettu, %	-2,3	0,9	1,4	-0,7	1,6	0,0
Muutos edell. kk-sta, trendi, %	0,2	0,3	0,3	0,3	0,4	0,3
Vuosimuutos, työpäiväkorjattu, %	3,2	4,3	4,2	3,1	4,8	2,5
Vuosimuutos, alkuperäinen, %	4,3	4,3	4,2	3,1	5,9	1,4

* Tilaston nimi oli aikaisemmin Kokonaistuotannon kuukausikuvaaja.

Kansantalous						
	Volyymien muutos edellisestä vuodesta, %					
	2010*			2011*		
TOL 2008	1. nelj.	2. nelj.	3. nelj.	4. nelj.	1. nelj.	
Huoltotase						
Bkt markkinahintaan		3,6	4,6	3,5	5,5	5,1
Tavaroiden ja palvelujen tuonti		7,4	7,8	12,9	12,9	6,2
Kokonaistarjonta		4,6	5,7	5,8	7,3	5,5
Tavaroiden ja palvelujen vienti		8,6	12,3	14,7	10,2	11,4
Kulutusmenot		2,1	2,0	2,5	2,3	2,0
yksityiset		2,7	2,9	3,3	3,0	3,0
julkiset		0,6	0,1	0,7	0,8	-0,1
Investoinnit		2,8	0,8	9,1	8,4	10,3
yksityiset		3,9	1,5	11,1	10,6	11,4
julkiset		-3,8	-4,0	-3,6	-7,1	5,2
Kokonaiskysyntä **		4,6	7,8	6,8	5,4	7,6
Toimialojen arvonlisäykset						
Maatalous		8,0	-7,8	-21,0	-10,4	-8,6
Metsätalous		6,8	20,0	8,3	3,4	1,8
Koko teollisuus (B, C, D, E)		10,2	12,4	9,3	13,9	8,8
Rakentaminen		4,9	7,9	12,5	17,4	7,3
Kauppa		9,4	5,0	4,3	5,4	4,1
Kuljetus ja varastointi		7,5	9,6	8,0	7,7	5,3
Kiinteistöalan toiminta		-1,0	-1,2	-0,5	0,8	2,5

* Ennakkotieto (kausitasoitettu sarja)

** Pl. tilastollinen ero

Teollisuustuotannon volyymi-indeksi			
	Kausitasoitettu Kesäk./Toukok.	Työpäiväkorjattu Kesäkuu	
	2011*	2011/2010*	
TOL 2008			
Volyymien muutos, %			
Koko teollisuus (B,C,D,E)	-3,0	0,4	
Kaivostoiminta ja louhinta (B)	1,9	18,0	
Teollisuus (C)	-2,0	0,7	
Elintarvikkeiden valmistus	-4,3	-5,9	
Juomien valmistus	-2,0	-9,1	
Sahatavaran ja puutuotteiden valmistus	-3,5	1,5	
Paperin ja paperituotteiden valmistus	-2,0	-10,7	
Painaminen ja tallenteiden jäljentäminen	-2,7	-3,9	
Muiden ei-metallisten mineraalituotteiden valmistus	-9,3	-4,5	
Metallien jalostus	-1,8	-8,6	
Metallituotteiden valmistus (pl. koneet ja laitteet)	3,8	14,4	
Muiden koneiden ja laitteiden valmistus	1,4	11,0	
Moottoriajoneuvojen, perävaunujen yms.valmistus	-5,2	8,8	
Huonekalujen valmistus	-7,7	-9,2	
Sähkö-, kaasu- ja lämpöhuolto (D)	-11,3	-7,9	
Vesihuolto, viemäri- ja jätevesihuolto (E)	1,7	4,4	
Käyttötarkoituksiluokitus			
Raaka-aineet ja tuotantohyödykkeet	-1,0	-0,1	
Investointitavarat	2,5	7,4	
Kestokulutustavarat	-9,3	-2,9	
Muut kulutustavarat	-16,1	-9,4	
Erikoisindeksit			
Elin- ja rakentamisteollisuus	-5,0	-6,1	
Metsäteollisuus	-1,7	-6,9	
Kemianteollisuus	-19,7	-9,9	
Sähkö- ja elektroniikkateollisuus	2,2	10,2	
Kone- ja metallituoteteollisuus	-0,8	8,0	

* Ennakkotieto

6,8 prosenttiyksikköä enemmän kuin vuotta aiemmin.

Tilaukset edelleen kasvussa

Teollisuuden uusien tilausten arvo oli kesäkuussa 11,7 prosenttia suurempi kuin vuotta aikaisemmin. Tammi-kesäkuussa uudet tilaukset kasvoivat 21,7 prosenttia vuoden takaisesta.

Päätoimialoista kasvu oli voimakkainta metalliteollisuudessa, jonka osalta kesäkuussa kertyneiden tilausten arvo oli 21,2 prosenttia edellisvuotta suurempi. Kemianteollisuuden uudet tilaukset kasvoivat 13,8 prosenttia. Tilaukset sen sijaan vähenivät paperin sekä paperi- ja kartonkituotteiden valmistuksen toimialalla 12,6 prosenttia ja tekstiiliteollisuudessa 3,2 prosenttia.

Tilastoa tulkittaessa on muistettava, että voimakkaat heilahtelut ovat kuukausitasolla tyypillisiä. Arvoltaan suuriakaan uusia tilauksia ei jaeta pidemmälle ajanjaksolle, vaan ne kohdistetaan tilastoitavalle kuukaudelle sellaisenaan. On myös huomioitava se, ettei peruuntuneita tilauksia oteta huomioon uusien tilausten laskennassa.

Lähteet: Teollisuustuotannon volyymi-indeksi 2011, kesäkuu. Tilastokeskus & Teollisuuden uudet tilaukset 2011, kesäkuu. Tilastokeskus

Konkurssien määrä nousuun

Tammi-kesäkuussa pantiin vireille 1 591 konkurssia, mikä on 6 prosenttia enemmän kuin vastaavana ajankohtana vuotta aiemmin. Henkilökunnan määrä kaikissa konkurssiin haetuissa yrityksissä oli kaikkiaan 7 153, mikä on puolestaan 605 vähemmän kuin vuotta aiemmin.

Vireille pantujen konkurssien määrä kasvoi alkuvuonna teollisuutta sekä maa-, metsä ja kalataloutta lukuun ottamatta kaikilla tarkastelluilla päätoimialoilla.

Lukumääräisesti eniten konkurssit lisääntyivät kaupan toimialalla. Alalla pantiin tammi-kesäkuussa vireille 313 konkurssia, mikä on 58 konkurssia enemmän kuin vuotta aiemmin.

Rakentamisen toimialalla pantiin vireille 421 konkurssia, mikä on 44 konkurssia enemmän kuin vuotta aiemmin.

Lähde: Konkurssit 2011, kesäkuu, Tilastokeskus

Rakennuslupien kuutiomäärät tasaantuivat

Rakennuslupia myönnettiin toukokuussa yhteensä lähes 4,3 miljoonalle kuutiometrille, mikä

on 0,6 prosenttia enemmän kuin vuosi sitten.

Asuinrakennusten lupakuutiomäärä kasvoi toukokuussa 20,4 prosenttia vuoden takaiseen verrattuna. Eniten lisääntyi rivi- ja kettujalojen lupakuutioiden määrä, lähes 66 prosenttia. Asuinrakennusten lupakuutiomäärä oli myös reippaassa kasvussa. Myös erillisten pientalojen lupakuutioiden määrä kasvoi lähes 10 prosenttia viime vuodesta.

Muiden kuin asuinrakennusten lupakuutiomäärässä kasvua oli vain liike- ja toimistorakennuksissa ja maatalousrakennuksissa. Liike- ja toimistorakennusten määrässä kasvua oli runsaat 16 prosenttia. Voimakkain kasvu kohdistui toimistorakennuksien lupakuutioiden määrään, joka kasvoi 13,3 prosenttia.

Julkisten palvelurakennusten ja teollisuus- ja varastorakennusten lupakuutioiden määrä vuorostaan väheni. Kummassakin pääluokassa laskua edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan oli lähes 30 prosenttia. Eniten väheni opetusrakennusten ja varastorakennusten lupakuutiomäärä. Myös teollisuusrakennusten määrät vähenivät reilun neljänneksen verran.

Lähde: Rakennus- ja asuntotuotanto, Tilastokeskus

	Liikevaihtokuvaaja		Palkkasummokuvaaja	
	%-muutos	%-muutos	%-muutos	%-muutos
	Toukok. 2011/2010	Tammi-toukok. 2011/2010	Kesäk. 2011/2010	Tammi-kesäk. 2011/2010
<i>TOL 2008</i>				
Teollisuus	15	15	5	5
Rakentaminen	15	15	9	8
Kauppa	12	12	7	6
Muut palvelut	9	9	7	7

	Myönnetty rakennusluvat			
	Kesäkuu 2011*	Vuosi-muutos ¹⁾	Tammi-kesäkuu 2011*	Vuosi-muutos ¹⁾
	1 000 m ³	%	1 000 m ³	%
Kaikki rakennukset	6 355	66	24 111	17
Asuinrakennukset	1 884	35	7 727	12
Vapaa-ajan asuinrakennukset	133	-2	564	-13
Liike- ja toimistorakennukset	1 319	178	4 466	32
Julkiset palvelurakennukset	398	36	1 330	-23
Teoll.- ja varastorakennukset	1 810	198	6 148	54
Maatalousrakennukset	354	-30	2 209	-3
Muut rakennukset	456	10	1 667	4
Asunnot, kpl	4 664	48	19 076	16

* Ennakkotieto
¹⁾ Ennakkollisen vuoden muutosprosentit on laskettu edellisen vuoden vastaavaan ennakkoon verraten

	Kaupan liikevaihto	
	Kesäkuu 2011/2010	Tammi-kesäkuu 2011/2010
	%-muutos	%-muutos
<i>TOL 2008</i>		
Kauppa yhteensä (G)	6,5	10,5
Moottoriajoneuvojen kauppa ja korjaus (45)	-1,4	20,8
Tukkukauppa (46)*	8,1	10,5
Vähittäiskauppa (47)*	6,7	6,2
tavaratalokauppa	3,8	2,6
päivittäistavarakauppa	8,0	7,2

* Pl. Moottoriajoneuvojen kauppa

	Konkurssit		
	Tammi-heinäkuu 2011	Tammi-heinäkuu 2010	%-muutos
	<i>TOL 2008</i>		
Vireille pantuja konkurssseja yht.¹⁾	1 739	1 655	5,1
Maa-, metsä- ja kalatalous	33	29	13,8
Teollisuus, kaivostoiminta, energia- ja vesihuolto	156	180	-13,3
Rakentaminen	462	414	11,6
Kauppa	340	287	18,5
Kuljetus ja varastointi	174	154	13,0
Majoitus- ja ravitsemistoiminta	127	122	4,1
Muut palvelut	416	394	5,6
Toimiala tuntematon	31	75	-58,7
Henkilökunta yhteensä¹⁾	7 918	8 383	-5,5

¹⁾ Sisältää yhtiöt, yhteisöt ja yrittäjät

Työttömyys laski kesällä alle 7 prosenttiin

Työttömiä oli työvoimatutkimuksen mukaan heinäkuussa 192 000, mikä oli 14 000 vähemmän kuin vuosi sitten. Muutos mahtuu työttömien lukumäärän virhemarginaaliin ($\pm 16 000$). Työttömiä miehiä oli 104 000 ja naisia 88 000 henkeä.

Työttömyysaste oli 6,9 prosenttia, mikä oli 0,6 prosenttiyksikköä pienempi kuin vuotta aiemmin. Työllisiä oli 29 000 enemmän kuin edellisen vuoden heinäkuussa.

Kortistossa enemmän

Työ- ja elinkeinotoimistoissa oli heinäkuun lopussa kaikkiaan 266 000 työnvälityksen säädösten mukaisesti työttömäksi työnhakijaksi tilastoitua. Työttömien työnhakijoiden määrä oli 22 000 pienempi kuin edellisen vuoden heinäkuussa.

Työttömyys väheni edellisestä vuodesta kaikkien ELY-keskusten alueilla. Eniten työttömien työnhakijoiden määrä väheni Etelä-Pohjanmaalla (-13 %), Pohjanmaalla (-12 %), Hämeessä (-11 %) ja Pirkanmaalla (-11 %).

Heinäkuun lopussa työ- ja elinkeinotoimistoihin ilmoittautuneita henkilökohtaisesti lomautettuja oli 12 000, mikä oli 5 000 vähemmän kuin vuosi sitten.

Työvoimapoliittisin toimenpitein sijoitettuja oli heinäkuun lopussa yhteensä 91 000, mi-

kä oli 7 000 enemmän kuin edellisen vuoden heinäkuussa. Toimenpiteiden piirissä oli 3,3 prosenttia työvoimasta.

Työttöminä työnhakijoina työ- ja elinkeinotoimistoissa oli 37 000 alle 25-vuotiaasta työttöntä. Heidän määränsä oli 5 000 pienempi kuin edellisen vuoden heinäkuussa. Työ- ja elinkeinotoimistoihin ilmoitettiin heinäkuussa 32 000 uutta avointa työpaikkaa eli 4 000 enemmän kuin edellisen vuoden heinäkuussa.

Lähde: Työvoimatutkimus 2011, heinäkuu. Tilastokeskus

Lähes 50 000 avointa työpaikkaa

Avoimia työpaikkoja oli vuoden toisella neljänneksellä 49 800, joka on suunnilleen yhtä paljon kuin vuotta aiemmin. Toisen neljänneksen mittausajankohta oli 1. kesäkuuta.

Avoimista työpaikoista 33 300 eli 67 prosenttia oli yksityisten yritysten tarjoamia. Yksityiset yritykset myös tarjosivat avoimia työpaikkoja enemmän kuin vuosi sitten (6 800). Sen sijaan kuntapuolella avoimia työpaikkoja oli tarjolla vähemmän kuin vuosi sitten (-4 100).

Vuoden takaiseen neljännekseen verrattuna avointen työpaikkojen määrä lisääntyi etenkin ammatillisessa, tieteellisessä ja teknisessä toiminnassa (2 300) sekä kaupan, kuljetuksen ja majoitus- ja ravitsemustoiminnan aloilla (1 900) ja rakentamisessa (1 400). Avointen työpaikkojen määrä puolestaan väheni julkisessa hallinnossa, koulutuksessa ja

terveys- ja sosiaalipalveluissa (-4 200).

Alueittain tarkasteltuna avoimet työpaikat lisääntyivät Uudellamaalla (3 400) ja Pohjois-Suomessa (1 700), mutta vähenivät muualla Suomessa.

Avoimista työpaikoista 40 prosenttia oli vaikeasti täytettäviä. Vaikeasti täytettävien paikkojen osuus pysyi siis samalla tasolla vuoden takaiseen verrattuna.

Lähde: Avoimet työpaikat 2011, 2. neljännes. Tilastokeskus

Kuluttajahinnat nousivat jo 4 prosenttia

Inflaatio kiihtyi heinäkuussa jo 4,0 prosenttiin. Kesäkuussa se oli 3,5 prosenttia. Inflaation kiihtyminen johtui lähinnä elintarvikkeiden ja polttonesteiden kallistumisesta sekä korkonoususta.

Heinäkuussa kuluttajahintoja nosti viime vuodesta eniten asumisen ja ravinnon kallistuminen. Asumisen hintaa nosti erityisesti sähkön, korkojen, osakehuoneistojen ja kiinteistöjen, vuokrien sekä kevyen polttoöljyn kallistuminen. Elintarvikkeiden hintoja nosti taas ennen kaikkea makeisten ja jäätelön sekä kahvin ja liha-, vilja- ja maitotuotteiden kallistuminen. Myös bensiniin ja dieselin hinnannousu vaikutti inflaatioon. Vuodentakaisen ravintoloiden ja kahviloiden ruokien ja alkoholittomien juomien arvonlisäveroalennuksen vaikutuksen poistuminen nosti myös ravintola- ja kahvilapalveluiden hintoja.

Työttömyys

	Heinäkuu		2. nelj.	
	Heinäkuu 2011	Heinäkuu 2011/2010 %-muutos	2. nelj. 2011	2. nelj. 2011/2010 %-muutos
Työttömät, 1 000 henkeä	192	-7,0	244	-7,3
Miehet	104	-2,1	136	-7,4
Naiset	88	-12,2	108	-7,2
15–24-vuotiaat	55	13,0	101	-4,2
Työttömyysaste, %	6,9	-0,6 yks.	8,8	-0,7 yks.
Miehet	7,2	-0,2 yks.	9,4	-0,9 yks.
Naiset	6,6	-1,0 yks.	8,2	-0,6 yks.
Työttömyysaste ikäryhmittäin, %				
15–24-vuotiaat	13,7	1,1 yks.	25,7	-1,9 yks.
25–34-vuotiaat	7,7	0,1 yks.	7,2	-1,1 yks.
35–44-vuotiaat	5,7	-1,8 yks.	5,6	-0,3 yks.
45–54-vuotiaat	5,2	-0,2 yks.	5,5	-1,0 yks.
55–64-vuotiaat	4,8	-1,8 yks.	6,4	0,2 yks.
15–64-vuotiaat	7,0	-0,6 yks.	9,0	-0,7 yks.
Työttömyysaste aluehallintovirastojen (AVI) mukaan, %				
Etelä-Suomen AVI	6,1	-0,6 yks.	7,2	-0,9 yks.
Lounais-Suomen AVI	5,3	-2,4 yks.	7,8	-2,4 yks.
Itä-Suomen AVI	8,2	-2,6 yks.	11,9	0,4 yks.
Länsi- ja Sisä-Suomen AVI	8,8	1,2 yks.	10,0	0,0 yks.
Pohjois-Suomen AVI	6,7	-1,3 yks.	11,1	-0,2 yks.
Lapin AVI	..	.. yks.	12,4	-1,9 yks.

Työllisyys

	Heinäkuu		2. nelj.	
	Heinäkuu 2011	Heinäkuu 2011/2010 %-muutos	2. nelj. 2011	2. nelj. 2011/2010 %-muutos
1 000 henkeä				
15–74-vuotias väestö	4 059	0,4	4 057	0,4
Työvoima yhteensä	2 770	0,5	2 761	0,4
Työvoimaosuus, %	68,2	0,1 yks.	68,0	0,0 yks.
Työllisyysaste (15–64-vuotiaat), %	71,8	1,2 yks.	69,7	0,9 yks.
Miehet	73,3	0,7 yks.	71,2	1,6 yks.
Naiset	70,2	1,6 yks.	68,2	0,2 yks.
Työlliset	2 578	1,1	2 517	1,3
Miehet	1 338	0,5	1 306	2,3
Naiset	1 240	1,9	1 211	0,2
Työlliset ammattiaseman mukaan				
Yrittäjät ja yrit.perheenjäsenet	326	-1,2	330	1,0
Palkansaajat	2 252	1,5	2 187	1,3
Palkansaajat työsuhteen mukaan				
Jatkuva työsuhte	1 806	1,7	1 818	1,3
Määräaikainen työsuhte	445	0,7	368	1,1
Palkansaajat työajan mukaan				
Kokoaikatyölliset	1 993	2,3	1 882	1,1
Osa-aikatyölliset	258	-4,3	304	2,4
Työvoimaan kuulumattomat	1 289	0,0	1 296	0,2

Lisätietoja: www.tilastokeskus.fi/tyovoimatutkimus

Inflaatiota hillitsi heinäkuussa eniten kulutuselektronikan ja matkaviestintäpalvelujen halpeneminen edellisestä vuodesta.

Kesäkuusta heinäkuuhun kuluttajahinnat laskivat 0,3 prosenttia, mikä johtui ennen kaikkea vaatealennusmyynneistä.

Euroinflaatio 2,5 prosenttia

Yhdenmukaistetun kuluttajahintaindeksin ennakkotietojen mukaan euroalueen inflaatio oli heinäkuussa 2,5 prosenttia. Kesäkuussa se oli 2,7 prosenttia. Suomen vastaava inflaatio oli heinäkuussa 3,7 prosenttia.

Yhdenmukaistetussa kuluttajahintaindeksissä ei ole mukana omistusasumista, rahapelejä, kulutus- ja muiden luottojen korkoja, omakotitalon palovakuutusta eikä ajoneuvoveroa.

Lähde: Kuluttajahintaindeksi, Tilastokeskus

Inflaatio söi palkankorotukset

Palkansaajien nimellisansiot nousivat huhtik-kesäkuussa 3 prosenttia edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Reaaliansiot laskivat 0,3 prosenttia edellisen vuoden toiseen neljännekseen verrattuna, koska kuluttajahintojen nousu oli nopeampaa kuin ansiotason nousu.

Palkansaajien nimellisansiot kohosivat vuoden 2010 huhti-kesäkuusta vuoden 2011 vastaavaan ajanjaksoon valtiolla 3,1 prosenttia, yksityisellä sektorilla 3,1 prosenttia ja kunnilla 2,8 prosenttia.

Lähde:

Ansiotasoindeksi 2011, 2. neljännes, Tilastokeskus

Vilja kallistunut rajusti

Maatalouden tuottajahinnat nousivat 22,6 prosenttia vuoden toisella neljänneksellä vuotta aiempaan verrattuna. Ilman turkistuo- ttoa tuottajahinnat nousivat 20,8 prosenttia. Kasvituotoksen hintaindeksi nousi 31,9 ja eläintuotoksen 17,8 prosenttia.

Kokonaisindeksin nousuun vaikutti erityisesti viljan kallistuminen. Viljan hinnat olivat toisella neljänneksellä 84 prosenttia korkeammat kuin vuotta aiemmin. Kauran hinta nousi eniten, lähes 110 prosenttia vuoden takaisesta.

Indeksin nousuun vaikuttivat myös perunoiden kallistuminen vajaalla 70 prosentilla ja eläintuotteiden vajaalla 25 prosentilla. Eläintuotteissa nousivat erityisesti maidon ja turkisten hinta.

Lähde: Maatalouden tuottajahintaindeksi 2005=100, Tilastokeskus

Vanhojen asuntojen ja omakotitalojen hinnat*					
Kerrostaloasuntojen hinnat ja hintaindeksi 2005=100	2. nelj. 2010	3. nelj. 2010	4. nelj. 2010	1. nelj. 2011	2. nelj. 2011**
Koko maa, €/m²	2 205	2 207	2 209	2 257	2 289
Nimellishintaindeksi	127,4	127,9	128,2	130,7	131,9
vuosimuutos, %	11,2	8,4	5,1	5,0	3,6
Pääkaupunkiseutu, €/m ²	3 296	3 294	3 316	3 418	3 477
Nimellishintaindeksi	133,5	133,6	133,9	137,4	139,1
vuosimuutos, %	14,4	9,3	5,6	5,8	4,2
Muu maa, €/m ²	1 601	1 605	1 596	1 614	1 631
Nimellishintaindeksi	121,1	122,1	122,3	123,9	124,6
vuosimuutos, %	8,0	7,3	4,5	4,2	2,9
Omakotitalojen nimellishintaindeksi 2005=100					
Koko maa	122,0	123,0	121,8	125,7	
vuosimuutos, %	8,1	9,9	5,0	4,3	
Omakotitalotonttien nimellishintaindeksi 2005=100					
Koko maa	138,7	145,8	154,0	136,0	
vuosimuutos, %	12,1	14,0	16,8	8,0	

* Vanhalla asunnolla tarkoitetaan asuntoa, joka ei ole valmistunut tarkasteluvuonna tai sitä edeltävänä vuonna
**Ennakkotieto

Kuluttajahintaindeksi (2010=100)			
	Heinäk. 2011	Kuukausi- muutos, %	Vuosi- muutos, %
Kokonaisindeksi	103,2	-0,3	4,0
Elintarvikkeet ja alkoholittomat juomat	105,2	-1,0	6,9
Alkoholijuomat, tupakka	100,6	0,0	0,6
Vaatetus ja jalkineet	94,1	-6,3	0,9
Asuminen, vesi, sähkö, kaasu ja muut polttoaineet	106,9	0,5	6,6
Kalusteet, kotitalouskoneet ja yleinen kodinhoito	101,5	-0,4	2,7
Terveys	100,8	0,0	2,0
Liikenne	105,1	0,2	3,9
Viestintä	99,4	2,0	-2,0
Kulttuuri ja vapaa-aika	99,8	0,0	0,5
Koulutus	103,2	0,0	4,5
Ravintolat ja hotellit	103,1	0,1	5,1
Muut tavarat ja palvelut	103,5	0,1	4,0
Elinkustannusindeksi 1951:10=100	1 808		

Palkansaajien ansiotasoindeksi ja ansioiden vuosimuutokset			
	2005=100 2. nelj. 2011*	Vuosi- muutos %	Kuukausiansiot ¹⁾ , €** 2. nelj. 2011*
Palkansaajaryhmä / sektori			
Yhteensä	123,0	3,0	3 111
Tuntipalkkaiset	120,7	2,9	2 547
Kuukausipalkkaiset	123,6	3,0	3 253
Miehet	121,6	3,0	3 441
Naiset	124,1	3,1	2 809
Sektori			
Yksityinen sektori	122,3	3,1	3 264
Kunnat	123,8	2,8	2 805
Valtio	128,4	3,1	3 482
Muut	121,9	2,6	2 864

¹⁾ Palkansaajien keskimääräiset kuukausiansiot
* Ennakkotieto
** Reaaliansioiden vuosimuutos oli ennakkotietojen mukaan 2. neljänneksellä 2011 -0,3 prosenttia.

Tuottajahintaindeksit (2005=100)			
	Heinäkuu 2011	Kuukausi- muutos, %	Vuosi- muutos, %
Teollisuuden tuottajahintaindeksi	115,0	0,2	5,7
Teollisuuden tuottajahintaindeksi, kotimaiset tavarat	126,7	0,2	6,4
Teollisuuden tuottajahintaindeksi, vientitavarat	103,5	0,1	4,8
Vientihintaindeksi	104,0	0,1	5,0
Tuontihintaindeksi	118,9	1,1	8,4
Kotimarkkinoiden perushintaindeksi	122,7	0,5	7,1
Tukkuhintaindeksi	123,6	0,6	8,4

Rakennuskustannusindeksi (2010=100)			
	Heinäkuu 2011	Kuukausi- muutos, %	Vuosi- muutos, %
Ammattimainen uudisrakentaminen			
Kokonaisindeksi	103,8	0,1	3,6
Työpanokset	101,8	-0,1	2,1
Tarvikepanokset	104,4	0,2	4,2
Muut panokset	106,5	0,4	5,0

Suomi houkutti turisteja kesäkuussa

Ulkomaisten matkailijoiden yöpymisiä kirjattiin kesäkuussa Suomen majoitusliikkeissä 516 000 vuorokautta, mikä on 9 prosenttia enemmän kuin kesäkuussa 2010. Yöpyymisten kokonaismäärä kasvoi runsaat 3 prosenttia viime vuodesta ja majoitusliikkeissä tilastotiin kaikkiaan 2 miljoonaa yöpymisvuorokautta. Kotimaisten matkailijoiden yöpymiset lisääntyivät 2 prosenttia.

Venäläiset olivat suurin ulkomaisten matkailijoiden ryhmä kesäkuussa 78 000 yöpymisvuorokaudellaan. Heille kirjattiin majoitusliikkeissä 28 prosenttia enemmän yöpymisiä kuin vuotta aiemmin. Seuraavana olivat saksalaiset 73 000 yöpymisellä, mikä oli 12 prosenttia enemmän kuin kesäkuussa 2010. Kolmantena olivat ruotsalaiset, joille tilastotiin majoitusliikkeissä 57 000 yöpymistä. Määrä oli 7 prosenttia suurempi kuin vuotta aiemmin.

Lähes kaikkien tärkeimpien Suomeen

suuntautuvien matkailijamaiden yöpymiset lisääntyivät kesäkuussa. Venäläisten ohella merkittävää kasvu oli espanjalaisten yöpymisissä, 21 prosenttia, sekä yhdysvaltalaisen yöpymisissä, joille tilastotiin 19 prosenttia enemmän yöpymisiä kuin kesäkuussa 2010. Sitä vastoin hollantilaisen yöpymiset majoitusliikkeissä vähenivät 12 prosenttia, ranskalaisen yöpymiset 11 prosenttia ja brittien yöpymiset 6 prosenttia viime vuodesta.

Maakunnittain yöpymisten kokonaismäärä kasvoi eniten Etelä-Savossa, 25 prosenttia, ja Varsinais-Suomessa, 12 prosenttia. Pohjois-Pohjanmaalla yöpymisiä kirjattiin 8 prosenttia ja Uudellamaalla 6 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin. Päijät-Hämeessä ja Pohjanmaalla yöpymiset lisääntyivät 5 prosenttia kummassakin.

Yöpymiset vähenivät eniten Satakunnassa, 12 prosenttia ja Pohjois-Savossa, 11 prosenttia.

Lähde: Majoitustilasto 2011 Tilastokeskus

Välimeri veti suomalaisia

Suomalaiset lähtivät kesäkuussa yhtä innokkaasti risteilylle kuin vuotta aiemmin, mutta

Ruotsi menetti suosiotaan Virolle, jonne risteilymatkojen määrä kaksinkertaistui. Monen suomalaisen matka suuntautui myös Välimerelle, jonne matkojen määrä lisääntyi 75 prosenttia viime vuoteen verrattuna. Myös kotimaan maksullisen majoituksen sisältäneet vapaa-ajanmatkat lisääntyivät kesäkuussa yhdeksän prosenttia verrattuna edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan.

Suomalaiset tekivät kesäkuussa yhteensä 512 000 yöpymisen sisältänyttä vapaa-ajanmatkaa ulkomaille. Matkoja, joiden aikana yövyttiin kohdemaassa, tehtiin 400 000. Näistä Vieroon suuntautui 19 prosenttia ja Ruotsiin 10 prosenttia.

Kotimaassa suomalaiset tekivät 2,7 miljoonaa vapaa-ajanmatkaa. Tämä on 4 prosenttia enemmän kuin vastaavana aikana vuotta aiemmin. Suurin osa matkoista, 2,2 miljoonaa, oli ilmaismajoitusmatkoja joko omalle mökille, sukulaisten tai tuttavien luokse tai matkalla käytettiin muuta ilmaista majoitusta.

Lähde:

Suomalaisten matkailu, Tilastokeskus

Väestönmuutokset	1. nelj.	2. nelj.	3. nelj.	4. nelj.	1. nelj.	2. nelj.
	2010	2010	2010	2010	2011*	2011*
Elävänä syntyneet	15 037	15 162	15 993	14 788	14 744	14 930
Kuolleet	13 035	12 321	12 492	13 039	13 303	12 514
Syntyneiden enemmyys	2 002	2 841	3 501	1 749	1 441	2 416
Maahan muuttaneet	5 321	5 922	8 517	5 876	5 776	6 132
Maasta muuttaneet	2 607	2 429	4 182	2 687	2 903	2 505
Nettomahanmuutto	2 714	3 493	4 335	3 189	2 873	3 627
Väestönlisäys ¹	4 716	6 334	7 836	4 963	4 314	6 043
Väkiluku²	5 356 143	5 362 477	5 370 313	5 375 276	5 379 590	5 385 633

¹ Sisältää rekisterikorjaukset
² Ajankohdan lopussa
* Ennakkotieto
Aluejako kaikkina vuosina 1.1.2011

Yöpymiset kaikissa majoitusliikkeissä, tammi–kesäkuu 2011*	Yöpymisvuorokaudet majoitusliikkeissä	
	Kaikki majoitusliikkeet vuosimuutos, %	Yöpymisten vuosimuutos, %
Yöpyneiden asuinmaa		
Kaikki yhteensä	9 069 021	4,1
Suomi	6 578 516	1,9
Ulkomaat	2 490 505	10,1
Venäjä	638 575	20,8
Saksa	242 368	7,4
Ruotsi	214 941	9,6
Britannia	173 827	-5,9
Ranska	119 214	2,3
Viro	100 749	7,6
Alankomaat	95 681	2,0
Yhdysvallat	92 181	20,9
Norja	66 591	14,2
Japani	61 376	8,3
Italia	55 503	7,2

* Ennakkotieto

Rekisteröidyt uudet ajoneuvot*	Heinäkuu	Vuosi-	Tammi-	Vuosi-
	2011	muutos	heinäkuu	muutos
		%	2011	%
Autot yhteensä	9 750	19,4	90 011	16,1
Henkilöautot	8 600	17,6	79 940	14,6
Pakettiautot	874	40,3	7 893	32,8
Kuorma-autot	243	28,6	1 973	29,3
Linja-autot	33	-13,2	205	-24,9
Moottoripyörät	670	-4,1	4 846	-6,6

* Poislukien Ahvenanmaa

Majoitustoiminta	Kesäkuu	Vuosi-	Tammi-	Vuosi-
	2011	muutos	kesäkuu	muutos
		%	2011	%
Yöpymisiä kaikissa majoitusliikkeissä¹, 1 000	2 014,3	3,4	9 069,0	4,1
ulkomaalaisten yöpymisiä ¹ , 1 000	515,8	8,6	2 490,5	10,1
Yöpymisiä hotelleissa, 1 000	1 404,1	3,6	7 454,8	4,8
ulkomaalaisten yöpymisiä, 1 000	422,3	7,5	2 182,1	11,4
Hotellihuoneiden käyttöaste, %	55,0	0,7 ²	51,2	2,0 ²

¹ Hotellit ym. majoitusliikkeet, joissa on vähintään 10 huonetta, mökkiä tai sähköpistokkeella varustettua matkailuvaunupaikkaa sekä retkeilymajat
² Prosenttiyksikköä

Kansainvälinen aikuistutkimus PIAAC

www.piaac.fi

OECD:n aloitteesta käynnistetty tutkimus on kautta aikain laajin kansainvälinen tutkimus, johon osallistuu 25 maata. Tutkimus selvittää aikuisväestön taitoja ja taitojen käyttöä työssä, vapaa-ajalla ja yhteiskunnan jäsenenä.

- Tiedonkeruu alkaa syyskuun alussa 2011 ja päättyy keväällä 2012.
- Ensimmäiset tutkimustulokset julkaistaan vuonna 2013.

Miten ja milloin?

- Tutkimus toteutetaan henkilökohtaisina haastatteluina.
- Osallistujat poimitaan satunnaisotannalla koko Suomessa asuvan aikuisväestön (16–65-vuotiaat) joukosta.
- Osallistuminen on tulosten luotettavuuden ja vertailtavuuden vuoksi tärkeää.

Tutkimus tuottaa arvokasta tietoa aikuisten osaamisen parantamiseksi. Suomessa kerättyjä tietoja tullaan vertailemaan muissa osallistujamaissa saatuihin tietoihin.

Tutkimuksen rahoittavat opetus- ja kulttuuriministeriö ja työ- ja elinkeinoministeriö. Tutkimuksen toteuttavat yhteistyössä Jyväskylän yliopiston Koulutuksen tutkimuslaitos ja Tilastokeskus.

Lehtikuva

Marraskuun numerossa
**Kalifornian
lumo ruostuu**

tieto & trendit tilauskortti

Tilaan Tieto&trendit -lehden. Kahdeksan numeroa/vuosi (9200)

jatkuva tilaus 152 €/vsk

Ulkomaan tilauksiin lisätään postimaksu.

Tiedosta oivallukseen

Tilasto-
keskus
maksaa
posti-
maksun.

Tilastokeskus
Myyntipalvelu
Tunnus 5003081
Info 755
00003 Vastauslähetys

Tilaaajan tiedot

Etunimi: _____ Sukunimi: _____

Yritys: _____

Tehtävä: _____

Postiosoite: _____ Postinumero- ja -toimipaikka: _____

Puhelin _____ Sähköpostiosoite: _____

Laskutusosoite, jos eri kuin tilaaajan: _____

Etunimi: _____ Sukunimi: _____

Yritys _____

Postiosoite _____ Postinumero ja -toimipaikka _____

Ympäristötilasto

- vuosikirja ympäristöstä ja sen muutoksista
- tiedot Suomesta ja vertailutiedot maailmalta
- cd-levykkeellä täydelliset tilastoaineistot laskentataulukkoina

Vuosikirja 2011 sisältää muun muassa

*Kasvihuonekaasupäästöt
Ilmapäästöt
Teollisuus- ja yhdyskuntajätteet
Vesien kuormitus ja tila
Biologinen monimuotoisuus
Maankäyttö
Luonnonvarojen kokonaiskäyttö
Ympäristöverotus
Julkisen sektorin ja teollisuuden
ympäristönsuojelumenot
Ympäristöasenteet
Ympäristölainsäädäntö*

*Ympäristötilasto
vuosikirja 2011 + cd-rom
Sivuja 216
Hinta 55 euroa
Tuotenumero 3442*

*Tilaukset ja tiedustelut
Puhelin (09) 1734 2011
Sähköposti myynti@tilastokeskus.fi
Faksi (09) 1734 2500*